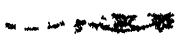

॥ श्रीः

॥ श्रीलबोधयोगि

ब्रह्मगोचरेण

गुणं तण्डलान्तर्वर्तिं अमद

माणकः तालमुत ज्योति

लिखित गुर्जर दी

अथ ती मसि

अत्रेभाई उमेत

बुक्रगेळर, गीचीरोड-

(सर्व हक २

श्री 'सत्यनारायण' मित्रि

२. लंदास छाप्खो. गनाभा

संभार १९०२

भावति २ जी.

कामत ३

घाण्ठि गुरंथालय

वीराभिरु विभागा

वर्गाकि

५ ग्गोलिष संशु

॥ श्रीः ॥

॥ बालबोधज्योतिषसारसंग्रहः ॥

गुर्जरमण्डलान्तर्वर्ति अमदावादनिवासि भट्टे.पाह
माणेकलालमुत ज्योतिर्विद् वृन्दावनभट्ट
लिखित गुर्जर टीका सहितः ।

प्रसिद्ध कर्ता,
झवेरभाई उमेदभाई पटेल,
बुकसेलर, रीचीरोड—अमदावाद.

(सर्व हक स्वाधोन).

श्री “ सत्यनारायण ” प्रिन्टिंग प्रेसमां पटेल मोतीलाल
काळीदासे छाप्यो. पानाभाई नी वाडीमां—अमदावाद.

संवत् १९७२

सन १९१६.

आवृत्ति २ जी.

प्रत २१००.

किम्मत चार आना.

૧૧૮૫૪

પ્રસ્તાવના

આમ વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

યથા શીલા મગુરાણાં નાગાર્માં બળયો વચ્ચાશી મંગલ
તદ્વેદાંગ શાસ્ત્રાણાં જ્યોતિષં મૂર્ધનિ સ્થિતમ્ ॥ ૧ ॥

અમત્યક્ષાણિ શાસ્ત્રાણિ વિવાદસ્તેષુ કેવલમ્ ॥

પ્રત્યક્ષં જ્યોતિષં શાસ્ત્રં ચંદ્રાર્કૌ યત્ર સાક્ષિણૌ ॥ ૨ ॥

આ વિષયના ગ્રંથો અનેક જગ્યાએ પ્રસિદ્ધ થયા છે પરંતુ તે ગ્રંથોમાં કમવિરૂદ્ધતા તથા જે વિષય યોગ્ય છે તે વિષય ન હોવાના કારણથી આ “વાલ્મીકી જ્યોતિષ સારસગ્રહ” ગ્રંથ ગુર્જર ટીકા સહિત લખીને પ્રકાશિત કર્યો છે. આ ગ્રંથ અમદાવાદ જ્યોતિષ પાઠશાળાના મુખ્ય શાસ્ત્રી ગુરૂવચ જ્યોતિષવિદ દલસુખરામ હીરાભાઈને બતાવવાથી તથા તેમની અનુમતિથી છપાવીને પ્રકાશિત કર્યો છે. આ બાળબોધ ગ્રંથમાં સંવત્સરાદિ કમથી સર્વ વિષયો આપેલા છે. પાંચ રત્નોથી વિભૂષિત આ બાળબોધ ગ્રંથ જ્યોતિષ શાસ્ત્રાધ્યયનાલિલાષિયોને પ્રથમ લખવા યોગ્ય છે.

વિશેષ વિજ્ઞાપન-આ ગ્રંથની પ્રથમાવૃત્તિ ખપી જવાથી તથા વિશેષ માંગણી હોવાથી પ્રથમાવૃત્તિમાં ગડેલા દોષો જ્યોતિષશાસ્ત્રના ઘણા ગ્રંથોદ્વારા દૂર કરી તથા તેમાં ઘણાજ સુધારો વધારો કરી આ ગ્રંથ પુનઃ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે. તે પ્રથમાવૃત્તિ સાથે સરખાવતાં સમજી શકાશે. વિશેષ જ્યોતિષશાસ્ત્રાનુરાગી મહાશયો આ ગ્રંથનો સ્વિકાર કરી લાલ મેળવશે તે મને થયેલો શ્રમ સફળ થયેલો સમજી કૃતાર્થ થઈશે.

સર્વહિતૈષી.

જ્યેષ્ઠ શુક્ર ૩ }
મૌમ ૧૯/૬૪ }

જોશી વૃન્દાવન માળેકલાલ.

કાલુપૂર નવાદરવાજા-અમદાવાદ.

विषयानुक्रमणिका.

विषय.	पृष्ठांक.	विषय.	पृष्ठांक.
संज्ञारत्न १.		राशि स्वामी	१२
मंगलाचरण	१	तिर्यङ्मुख नक्षत्र	”
संवत्सरज्ञान	”	अधोमुख नक्षत्र	१३
संवत्सरनाम	२	ऊर्ध्वमुख नक्षत्र	”
अयन ज्ञान	३	नक्षत्र संज्ञा	१४
ऋतुज्ञान	४	पंचक ज्ञान	१५
मास भेद ज्ञान	”	योग ज्ञान	१६
मास प्रयोजन	”	करण ज्ञान	१८
मास ज्ञान	५	भद्रा ज्ञान	१९
पक्ष तिथिज्ञान	”	करण चक्र	२०
तिथि स्वामि	६	भद्रा नाम	२१
नंदादि संज्ञा	”	भद्रा वास ज्ञान	”
वार ज्ञान	७	भद्राङ्ग ज्ञान	२२
नक्षत्र ज्ञान	”	भद्राङ्ग फल	”
नक्षत्र स्वामी	८	भद्रा प्रयोजन	२३
अवकहडचक्र	९	चन्द्रमासवास	२४
राशि ज्ञान	१०		

योगरत्न २.

सिद्धियोग ज्ञान	२५
विरुद्धयोग ज्ञान	२७
सिद्धियोग	२९
अमृतसिद्धियोग	"
संवर्त्तक योग	३०
क्रकच योग	"
यमघंट योग	"
यमदंष्ट्र योग	३१
मृत्सु योग	३२
दग्ध योग	३३
मुशल वज्र योग	"
रवियोग	३४
त्रिपुष्कर योग	"
ज्यालामुखी योग	३५
उत्पदादि, योग	३६
उत्पादादि चक्र	"
आनंदादि योग	३७
आनंदादि योग ज्ञानः	"

दुष्टयोग परिहार	३८
आनंदादि योग चक्र	३९
पुष्कर योग	४१
कपिलाषष्ठी योग	"
अर्धोदय योग	"
स्वर्परयोग	४२
राज्य भंग योग	"
युगादि	४३

मुहूर्तरत्न ३.

वर्ज्य योग	४३
घात चन्द्र	४४
स्त्रीघात चन्द्र	४५
घात चन्द्र परिहार	"
चन्द्र फल	४६
तारा फल	४८
नूतन वस्त्र धारण	४९
स्त्री वस्त्र धारण	५०
देव प्रतिष्ठा मुहूर्तः	"
गृहारंभे भूमि शयन	५१

गृहारंभेवृष चक्र	५२	हवन चक्र	६३
गृहारंभ मुहूर्त	५१	अग्नि वास	६४
खात मुहूर्त	५३	भैषज्य कर्म मुहूर्त	५५
स्तंभ चक्र	५४	रोगमुक्त स्नान	६५
मोभ चक्र	५५	उत्पन्न रोगे शुभाशुभ	५६
द्वारशाखा चक्र	५५	सर्प दंशे शुभा शुभ वि.	६६
कमाड चक्र	५६	वाणिज्य कर्म	५७
वास्तु पूजन मुहूर्त	५७	क्रय विक्रय मुहूर्त	६७
गृहप्रवेश मुहूर्त	५७	तैलाभ्यंग	५८
कलश चक्र	५८	पशुक्रय विक्रय मुहूर्त	६८
जलाशयारंभ मुहूर्त	५९	संक्रान्ति पुण्य काल	५९
कूप चक्र	६०	अस्तमां वर्जनीय कर्म	६९
हल प्रवाह मुहूर्त	६०	शुक्र विचार	६०
हल चक्र	६१	यात्रा मुहूर्त	७०
बीजोप्ति मुहूर्त	६१	दिवशूल	७२
चुल्ही चक्र	६२	नक्षत्र शूल	७३
कोल्हू चक्र	६२	शूलदोष निवारणार्थं भ.	७४
चूडी धारण मुहूर्त	६२	काल वास	७४
चूडी चक्र	६२	काल.राहु	७४

योगिनी वास	७५	दत्तक पुत्र मुहूर्त	९२
चन्द्रमा वास	७६	ज्येष्ठ विचार	९३
कालवेला विचार	७७	मंगल विचार	९५
संस्कार रत्न ४.		वरकन्ययोः प्रीतिविचार	९५
ऋतुमतीस्नान	७८	वर्ण ज्ञान	९६
गर्भाधान मुहूर्त	"	वश्य विचार	"
पुंसवन सीमंत मुहूर्त	७९	ताराबल विचार	९७
प्रसूती स्नान मुहूर्त	८०	योनि विचार	९८
नाम करण मुहूर्त	८१	वैर योनि	९९
दोलारोहरण मुहूर्त	८२	राशि स्वामी	"
अन्नप्राशन मुहूर्त	"	ग्रह मैत्रि विचार	१००
कर्णवेध मुहूर्त	८४	ग्रह मैत्रि चक्र	१०१
मुण्डन मुहूर्त	८५	गण मैत्रि	१०२
क्षौरकर्म मुहूर्त	"	भकूट विचार	१०३
अक्षरारंभ मुहूर्त	८७	मृत्युषडष्टक	"
विद्यारंभ मुहूर्त	८८	प्रीतिषडष्टक	१०४
व्रतबंध मुहूर्त	"	द्विर्द्विदश	१०४
विवाह मुहूर्त	९२	नव पंचक	१०५
पुनर्विवाह मुहूर्त	"	नाडी विचार	"

नाडी फल	१०६
वर्ग विचार	१०७
वर्ग चक्र	"
कर्तरी दोष विचार	१०८
सूर्य बल विचार	"
गुरु बल विचार	१०९
दशमहा दोष विचार	१११
पंचशलाकाचक्र	"
लता दाष	११२
लता फल	११३
पात दोष	"
पात फल	११४
युति दोष	११५
वेध विचार	"
वेध परिहार	११६
यामित्र दोष	"
पंचक विचार	११७
गुकार्गल विचार	११८
उपग्रह दोष	११९

क्रान्तिसाम्यदोष	१२०
दग्धा तिथि	"
बधू प्रवेश मुहूर्त	१२२
द्विरागमनमुहूर्त	१२३

मिश्रस्तन ५.

जन्मपत्रलेखनप्रकार	१२४
लग्न पमाण	"
जन्मपत्रलेखनोदाहरण	१२५
द्वादश भाव	१२८
दृष्टि विचार	१२९
उच्चनीचग्रह	१३०
पुरुषजातक	१३१
वर्षप्रवेशज्ञान	१४०
वर्षदशाज्ञान	१४१
रविवार कर्म	१४२
सोमवार कर्म	"
भौमवार कर्म	१४३
बुधवार कर्म	"
गुरुवार कर्म	"

શુક્રવાર કર્મ	૧૪૪	સમર્થ મહર્થ વિચાર	૧૪૯
શનિવાર કર્મ	”	ગર્ભિણી પ્રશ્ન	૧૫૦
કાર્યાકાર્ય પ્રશ્ન	૧૦૫	નેત્ર સ્ફુરણ	”
પંથા પ્રશ્ન	”	અંગ સ્ફુરણ	૧૫૧
કાર્યસિદ્ધિ પ્રશ્ન	૧૪૬	રાશિ પ્રધાનના	”
પશુ પ્રશ્ન	”	જન્મસ્થ ચંદ્રે વર્જ્ય	૧૫૨
નષ્ટ વસ્તુ પ્રશ્ન	૧૪૭	ગ્રંથ સમાપ્તિ સમય	”

તૈયાર છે. જ્યોતિષનો અમૂલ્ય ગ્રંથ. તૈયાર છે.

વર્ષક્ર્મળ બનાવવાનો તથા તેનું ક્ર્મળાદેશ જ્ઞેવાનો
અત્યુત્તમ અદ્વિતીય ગ્રંથ.

તાજિકસારસંગ્રહ.

શુદ્ધ ગુજરાતી ટીકા અને સ્પષ્ટ ઉદાહરણ સહિત.

આ ગ્રંથમાં ત્રણ અધ્યાય પાઠવામાં આવ્યા છે.

પહેલા ગણિતાધ્યાયમાં વર્ષક્ર્મળ બનાવવાનું ગણિત સ્પષ્ટ ઉદાહરણ સાથે, બીજા ભાવાધ્યાયમાં ચળિ ગયેલા સૂર્યાદિ ગ્રહોનું ક્ર્મળ તથા ત્રીજા ક્ર્મળાધ્યાયમાં વર્ષક્ર્મળનું સર્વોત્ક્ર્મળ ક્ર્મળાદેશ આપવામાં આવ્યું છે. આ ગ્રંથનો સંગ્રહ કરવાથી પોતાના હાથેજ પોતાનું વર્ષક્ર્મળ બનાવી શકાય છે તથા તેનું ક્ર્મળાદેશ જ્ઞેઈ શકાય છે. આ ગ્રંથનાં પ્રસિદ્ધ વિદ્વાનોનાં ઉત્તમ સર્વશિક્ષિત મળ્યાં છે. કૌમત ૧ રૂપોએ. ટપાલ ખર્ચ ૨ આના. ગ્રંથ મળવાનું ઠેકાણું.

ગ્રંથકર્તા—જ્ઞેશી વૃંદાવન. માણેકલાલ

કાગુપૂર નવાદરવાબ— અમદાવાદ.

॥ श्री गणेशायनमः ॥

॥ बालबोध ज्योतिष सारसंग्रहः ॥

॥ गुर्जर भाषानुवाद सहितः ॥

॥ मंगलाचरणम् ॥

गणाधिपं नमस्कृत्य ज्योतिःसारसुसंग्रहम् ॥

भट्टवृन्दावनः कुर्वे लोकानां हितकाम्यया ॥ १ ॥

गणपतिने नमस्कार इरीने ज्योतिषशास्त्रना सुंदर सारने
संग्रह भट्ट वृन्दावन लोकाना हित कामनाने वास्ते करे छे. १

प्रथमं संज्ञारत्नं प्रारभ्यते.

संवत्सर ज्ञान.

संवत्कालो ग्रहयुतः कृत्वाशून्यरसैर्दृष्टः ॥

शेषाः संवत्सराज्ञेयाः प्रभवाद्यावुधैः क्रमात् ॥ २ ॥

विक्रमीय संवत्सरा अ कामां नव युक्त इरी साधने भाग
आपवाथीने शेष रहते प्रभवादि संवत्सरनां नाम्पंडितोये
कामेपूर्वकं आणवां. २.

संवत्सर नाम.

प्रभवो विभवः शुक्लः प्रमोदोऽथ प्रजापतिः ॥
अङ्गिराः श्रीमुखो भावोयुवाधाता तथैव च ॥ ३ ॥
ईश्वरो बहुधान्यश्च प्रमाथी विक्रमो वृषः ॥
चित्रभानुः सुभानुश्च तारणः पार्थिवो व्ययः ॥ ४ ॥
सर्वजित्सर्वधारी च विरोधी विक्रतिः खरः ॥
नन्दनो विजयश्चैव जयो मन्मथ दुर्मुखौ ॥ ५ ॥
हेमलम्बी विलम्बी च विकारी शार्वरी प्लवः ॥
शुभकृच्छोभनः क्रोधी विश्वावसु पराभवौ ॥ ६ ॥
प्लवंगः कीलकः सौम्यः साधारण विरोधकृत् ॥
परिधावी प्रमादी च ह्यानन्दो राक्षसोनलः ॥ ७ ॥
पिंगलः कालयुक्तश्च सिद्धार्थी रौद्रदुर्मती ॥
दुन्दुभी रुधिरोद्गारी रक्ताक्षी क्रोधनः क्षयः ॥ ८ ॥

१ प्रभव, २ विलव, ३ शुक्ल, ४ प्रमोद, ५ प्रजापति,
६ अङ्गिरा, ७ श्रीमुख, ८ भाव, ९ युवा, १० धाता, ११
ईश्वर, १२ बहुधान्य, १३ प्रमाथी, १४ विक्रम, १५ वृष, १६

ચિત્રભાનુ, ૧૭ સુભાનુ, ૧૮ તારણુ, ૧૯ પાર્થિવ, ૨૦ વ્યય,
 ૨૧ સર્વજિત, ૨૨ સર્વધારી, ૨૩ વિરોધી, ૨૪ વિક્રતી, ૨૫
 ખર, ૨૬ નંદન, ૨૭ વિજય, ૨૮ જય, ૨૯ મન્મથ, ૩૦
 દુર્મુખ, ૩૧ હેમલંબી, ૩૨ વિલંબી, ૩૩ વિકારી, ૩૪ ચાર્વરી,
 ૩૫ પ્લવ, ૩૬ શુભકૃત, ૩૭ શોભન, ૩૮ ક્રોધી, ૩૯ વિશ્વાવસુ,
 ૪૦ પરાભવ, ૪૧ પ્લવંગ, ૪૨ ક્રીલક, ૪૩ સૌમ્ય, ૪૪ સાધારણ,
 ૪૫ વિરોધકૃત, ૪૬ પરિધાવી, ૪૭ પ્રમાદી, ૪૮ આનંદ, ૪૯
 રાક્ષસ, ૫૦ નલ, ૫૧ પિંગલ, ૫૨ કાલયુક્ત, ૫૩ સિદ્ધાર્થી,
 ૫૪ રૌદ્ર, ૫૫ દુર્મતી, ૫૬ દુંદુભી, ૫૭ રૂધિરોદ્ગારી,
 ૫૮ રક્તાક્ષી, ૫૯ ક્રોધન, ૬૦ ક્ષય. ૩-૮.

અયન જ્ઞાન.

મકરાદ્રાશિષટ્કેર્કે પ્રોક્તં ચૈવોત્તરાયણમ્ ॥

ષટ્સુકર્કાદિતિર્જ્ઞેયં દક્ષિણં હ્યયનં રવેઃ ॥ ૯ ॥

મકરાદિ છ રાશિના સૂર્યને ઉત્તરાયણ કહે છે અને કર્કાદિ
 છ રાશિના સૂર્યને દક્ષિણાયન કહે છે. ૯.

ઋતુ જ્ઞાન.

મીન મેષગતે સૂર્યે વસંતઃ પરિકીર્તિતઃ ॥

વૃષભેમિથુને ગ્રીષ્મો વર્ષા સિંહે. ઽથકર્કટે ॥ ૧૦ ॥

કન્યાયાં ચ તુલાયાં ચ શરદ્તુરુદાહતઃ ॥

હેમંતો વૃશ્ચિક દંદ્રે શિશિરોમૃગકુંભયોઃ ॥ ૧૧ ॥

મીન અને મેષનો સૂર્ય હોય તો વસંતઋતુ, વૃષભ અને મિથુનનો સૂર્ય હોય તો ગ્રીષ્મઋતુ, કર્ક અને સિંહનો સૂર્ય હોય તો વર્ષાઋતુ, કન્યા અને તુળાનો સૂર્ય હોય તો શરદ્રતુ, વૃશ્ચિક અને ધનનો સૂર્ય હોય તો હેમંતઋતુ તથા મકર અને કુંભનો સૂર્ય હોય તો શિશિરઋતુ જાણવી. ૧૦-૧૧.

માસ ષેદ જ્ઞાન.

માસોદર્શાવધિશ્ચાન્દ્રઃ સૌરઃ સંક્રમણાદ્રવેઃ ॥

ત્રિંશદ્દિનઃ સાવનિકો નાક્ષત્રોવિધુ સંભ્રમાત્ ॥૧૨॥

શુક્રપક્ષની પ્રતિપદાથી અમાવાસ્યા સુધી ચંદ્રમાસ કહેવાય છે. સૂર્યની એક રાશિ ભોગવવાથી સૌરમાસ કહેવાય છે, કૃષ્ણપક્ષની પ્રતિપદાથી પૂર્ણિમા સુધી સાવનમાસ કહેવાય છે તથા ચંદ્ર નક્ષત્ર પર્યંત નાક્ષત્ર માસ કહેવાય છે. ૧૨.

માસ પ્રયોજન.

વિવાહાદૌ સ્મૃતઃ સૌરો યજ્ઞાદૌ સાવનઃ સ્મૃતઃ ॥

પિતૃકાર્યેષુ ચાન્દ્રંસ્યાદાર્ક્ષે દાન વ્રતેષુ ચ ॥ ૧૩ ॥

(૫)

વિવાહાદિ કાર્યોમાં સૌરમાસ કહેલો છે, યજ્ઞાદિ કાર્યોમાં સાવનમાસ કહેલો છે, પિતૃકાર્યોમાં ચાંદ્રમાસ અને દાનવ્રતમાં નાક્ષત્રમાસ ગ્રહણ કરવો એવું પંડિતો કહે છે. ૧૩.

માસ જ્ઞાન.

માસશ્રૈત્રોથ વૈશાખો જ્યેષ્ઠ આષાઢ સંજ્ઞકઃ ॥

તતસ્તુ શ્રાવણો માદ્રપદાથાશ્વિન સંજ્ઞકઃ ॥ ૧૪ ॥

કાર્તિકો માર્ગશીર્ષશ્ચ પૌષો માઘોથ ફાલ્ગુનઃ ॥૧૫॥

૧ ચૈત્ર, ૨ વૈશાખ, ૩ જ્યેષ્ઠ, ૪ આષાઢ, ૫ શ્રાવણ, ૬ ભાદ્રપદ, ૭ આશ્વિન, ૮ કાર્તિક, ૯ માર્ગશીર્ષ, ૧૦ પૌષ, ૧૧ માઘ, ૧૨ ફાલ્ગુન આ બાર માસનાં નામ છે. ૧૪-૧૫

પક્ષતિથિ જ્ઞાન.

શુક્લ કૃષ્ણાવુભૌ પક્ષૌ દેવ પિત્રે ચ કર્મણિ ॥

પ્રતિપન્ન દ્વિતીયા ચ તૃતીયા તદનંતરમ્ ॥ ૧૬ ॥

ચતુર્થી પંચમી ષષ્ઠી સપ્તમી ચાષ્ટમી તથા ॥

નવમી દશમી ચૈવૈકાદશી દ્વાદશી તતઃ ॥ ૧૭ ॥

ત્રયોદશી તતોજ્ઞેયા તતઃ પ્રોક્તા ચતુર્દશી ॥

પૌર્ણિમા શુક્લપક્ષેતુ કૃષ્ણપક્ષેત્વમાસ્મૃતા ॥ ૧૮ ॥

દેવકર્મમાં શુક્લપક્ષ અને પિતૃકર્મમાં કૃષ્ણપક્ષ એમ બે પક્ષ છે. તિથિઓનાં નામઃ—પ્રતિપદા, દ્વિતીયા, તૃતીયા, ચતુર્થી, પંચમી, ષષ્ઠી, સપ્તમી, અષ્ટમી, નવમી, દશમી, એકાદશી, દ્વાદશી, ત્રयोदशी, ચતુર્દશી અને શુક્લપક્ષમાં પૂર્ણિમા તથા કૃષ્ણપક્ષમાં અમાવાસ્યા કહી છે. ૧૬-૧૮.

તિથિ સ્વામી.

ક્રમાત્તિથીનાં પતયોઽમ્નિઘાતૃ ગૌરી ગણેશોઽહિ ગુહો
રવિશ્ચ ॥ મહેશ દુર્ગાન્તક વિશ્વ વિષ્ણુ કામેશ
સોમાઃ પિતરોહિદર્શે ॥ ૧૯ ॥

પ્રતિપદાનો સ્વામી અગ્નિ, દ્વિતીયાનો સ્વામી બ્રહ્મા, તૃતીયાનો સ્વામી પાર્વતી, ચતુર્થીનો ગણેશ, પંચમીનો સર્પ, ષષ્ઠીનો કાર્તિકસ્વામી, સપ્તમીનો સૂર્ય, અષ્ટમીનો શીવ, નવમીનો દુર્ગાદેવી, દશમીનો યમ, એકાદશીનો વિશ્વદેવ, દ્વાદશીનો વિષ્ણુ, ત્રयोदशीનો કામદેવ, ચતુર્દશીનો શીવ, પૂર્ણિમાનો ચંદ્ર અને અમાવાસ્યાનો પિતૃદેવ આ પ્રમાણે તિથિઓના સ્વામીઓ કહેલા છે. ૧૯

નન્દાદિ સંજ્ઞા.

નન્દા ભદ્રા જયા રિક્તઃ પૂર્ણાશ્ચતિથયઃ ક્રમાત્ ॥
વાસ્ત્રયં સમાવર્ત્ય તિથયઃ પ્રતિપન્મુંઝાઃ ॥ ૨૦

પ્રતિપદાથી આરંભીને ત્રણ ત્રણવાર ગણવાથી નંદા આદિ
તિથિઓની સંજ્ઞા હોય છે. ૧-૬-૧૧ નંદા, ૨-૭-૧૨
ભદ્રા, ૩-૮-૧૩ જ્યા, ૪-૯-૧૪ રિક્તા, ૫-૧૦-૧૫
પૂર્ણાતિથિ કહેવાય છે. ૨૦

વાર જ્ઞાન.

આદિત્યશ્ચન્દ્રમાભૌમો બુધશ્ચાથ બૃહસ્પતિઃ ॥

શુક્રઃ શનૈશ્ચર શ્ચૈતે વાસરાઃ પરિકીર્તિતાઃ ॥ ૨૧ ॥

આદિત્ય (સૂર્ય), ચંદ્રમા, ભૌમ (મંગળ), બુધ, બૃહસ્પતિ
(ગુરુ), શુક્ર અને શનિ આ સાત વાર કહેલા છે. ૨૧.

ગુરુશ્ચન્દ્રોબુધઃ શુક્રઃ શુભાવારાઃ શુભે સ્મૃતાઃ ॥

કૂરાસ્તુ કૂરકૃત્યેષુ ગ્રાહ્યા ભૌમાર્ક સૂર્યજાઃ ॥ ૨૨ ॥

ગુરુ, ચંદ્ર, બુધ અને શુક્ર આ શુભવાર કહેલા છે તે શુભ
કાર્યમાં શુભ ફળને આપે છે. તથા મંગળ, સૂર્ય અને શનિ
આ કૂરવાર કહેલા છે તે કૂરકર્મમાં ગ્રાહ્ય છે. ૨૨

નક્ષત્ર જ્ઞાન.

અશ્વિની ભરણીચૈવ કૃતિકા રોહિણી મૃગઃ ॥

આર્દ્રો પુનર્વસુઃ પુણ્યસ્તતોઽશ્લેષા મઘા તથા ॥ ૨૩ ॥

(८)

पूर्वाफाल्गुनिका तस्मादुत्तराफाल्गुनी ततः ॥
हस्तश्चित्रा तथा स्वाती विशाखा तदनंतरम् ॥२४॥
अनुराधा ततोऽज्येष्ठा ततो मूलं निगद्यते ॥
पूर्वाषाढोत्तराषाढस्त्वभिजिच्छ्रवणस्तथा ॥ २५ ॥
धनिष्ठा शतताराख्यं पूर्वाभाद्रपदा ततः ॥
उत्तरा भाद्रपच्चैव रेवत्येतानि भानिच ॥ २६ ॥

१ अश्विनी, २ भरणी, ३ कृत्तिका, ४ रोहिणी, ५ मृग-
शीर्ष, ६ आर्द्रा, ७ पुनर्वसु, ८ पुष्य, ९ आश्लेषा, १०
मघा, ११ पूर्वाश्लेषा, १२ उत्तराश्लेषा, १३ हस्त, १४
चित्रा, १५ स्वाती, १६ विशाखा, १७ अनुराधा, १८ ज्येष्ठा,
१९ मूल, २० पूर्वाषाढा, २१ उत्तराषाढा, २२ अलिङ्गित, २३
श्रवण, २४ धनिष्ठा, २५ शतलिषा, २६ पूर्वाभाद्रपदा, २७
उत्तरा भाद्रपदा, २८ रेवती आ अष्टावीस नक्षत्रो छे.

नक्षत्र स्वामि.

दस्योयमोऽनलो धाता चन्द्रोरुद्रोऽदितिर्गुरुः ॥
भुजंगमश्चपितरो भगोर्ज्यम दिवाकरौ ॥ २७ ॥

त्वष्ट्रावायुश्च शक्राग्नि मित्रः शुक्रश्चनिर्ऋतिः ॥

जलं विश्वेविधिर्विष्णु र्वासवो वरुणस्तथा ॥ २८ ॥

अजैकपादहिर्बुध्न्यः पुषेति कथितोबुधैः ॥

अष्टाविंशति मंख्यानां नक्षत्राणामधीश्वरः ॥ २९ ॥

अश्विनीनो स्वामी अश्विनीकुमार, भरणीनो यम, कृत्तिका नो अग्नि, रोहिणीनो ब्रह्मा, मृगशीर्षनो चंद्रमा, आर्द्रा नो शीव, पुनर्वसुनो अदिति, पुष्यनो अहस्पति, आश्लेषानो सर्प, मघानो पितृदेव, पूर्वाश्लेषानो भगदेव, उत्तराश्लेषानो अर्यामा, हस्तनो सूर्य, चित्रानो विश्वकर्मा, स्वातीनो वायु, विशाखा नो इंद्र अने अग्नि, अनुराधानो सूर्य, ज्येष्ठानो इंद्र, मूळानो निर्ऋति, पूर्वाषाढानो ऋण, उत्तराषाढानो विश्वदेव, अलिखतनो विधि, श्रवणनो विष्णु, धनिष्ठानो वसु, शतभिषानो वशु, पूर्वाभाद्रपदनो अजयराशु, उत्तराभाद्रपदनो अहिर्बुध्न्य अने रैवतीनो पुषा; आ प्रभाषे अहावीश नक्षत्राना स्वामीणो पंडितोअे कडेला छे. २७-२८.

चूचेचोला अश्विनी, लीलूलेलो भरणी, आईऊर कृत्तिका, ओवावीवू रोहिणी, वेवोकाकीमृगशीर्ष, कुघडछ आर्द्रा, केकोहाही पुनर्वसु, हूहेहोडा

પુષ્ય, ડીઢૂઢેડો આશ્લેષા; મામીમૂમે મઘા, મોઘટી-
 ઢૂ પૂર્વાફાલ્ગુનિ, ટેટોપાપી ઉત્તરાફાલ્ગુનિ, પૂષણઠ
 હસ્ત, પેપોરારી ચિત્રા, રુરેરોતા સ્વાતી, તીતૂતેતો
 વિશાખા, નાનીનૂને અનુરાધા, નોયાયીયૂ જ્યેષ્ઠા,
 યેયોમામી મલ્, મૂધાફાઢા પૂર્વાષાઢા, મેમોજાજી
 ઉત્તરાષાઢા, જૂજેજોખા અભિજિત, સ્વીસૂસ્વેસ્વો
 શ્રવણ, ગાગીગૂગે ધનિષ્ઠા, ગોસાસીસૂ શતભિષા,
 સેસોદાદી પૂર્વાભાદ્રપદ, ઢૂથઙ્ગઞ્જ ઉત્તરાભાદ્રપદ, ઢેઢો-
 ચાચી રેવતી.

એક નક્ષત્રના ચાર ચરણ હોય છે અને તે દરેક ચરણમાં
 બુદ્ધ બુદ્ધ અક્ષરો આવે છે જેવી રીતે ચૂચેચોલા અશ્વિની,
 લીલૂલેલો ભરણી આ પ્રમાણે દરેક નક્ષત્રોના ચરણના અક્ષરો
 ઉપર પ્રમાણે સમજ લેવા.

રાશિ જ્ઞાન.

સપ્તવિંશતિ ભાનાંચ નવભિર્નવભિઃપદૈઃ ॥

અશ્વિની પ્રમુખાનાં ચ મેષાઞ્ચ રાશયઃ સ્મૃતાઃ ॥ ૩૦

અભિજિતને છોડીને અશ્વિની આદિ સત્તાવીસ નક્ષત્રોનાં
 નવ નવ ચરણો મળીને મેષાદિ આર રાશિયો કહી છે. ૩૦.

अश्विनी भरणी कृत्तिका पादमेकं मेषः ॥ १ ॥
 कृत्तिकायास्त्रयःपादारोहिणी मृगशिरार्द्धं वृषभः॥२॥
 मृगशिरार्द्धमार्द्रा पुनर्वसु पादत्रयं मिथुनः ॥ ३ ॥
 पुनर्वसु पादमेकं च पुष्यमाश्लेषान्तं कर्कः ॥ ४ ॥
 मघा पूर्वाउत्तराफाल्गुनी पादमेकं सिंहः ॥ ५ ॥
 उत्तराफाल्गुनित्रयः पादाः हस्तश्चित्रार्द्धं कन्या ॥६॥
 चित्रार्द्धं स्वाती विशाखा पादत्रयं तुला ॥ ७ ॥
 विशाखा पादमेकमनुराधा ज्येष्ठान्तं वृश्चिकः॥ ८॥
 मूलं च पूर्वाषाढोत्तराषाढा पादमेकं धनुः ॥ ९ ॥
 उत्तरायास्त्रयःपादाः श्रवण धनिष्ठाद्धं मकरः ॥ १० ॥
 धनिष्ठाद्धं शतभिषा पूर्वाभाद्रपदा पादास्त्रयःकुंभः११
 पूर्वाभाद्रपदापादमेकमुत्तराभाद्रपदा रेवत्यंतं मीनः१२

अश्विनीनां चार चरणु तेमञ्ज लरणीनां चार चरणु अने
 कृत्तिकानो अेक चरणु अेवां नव चरणु मणी अेक मेष राशि
 थछ. कृत्तिकानां चरणु चरणु, रोहिणीनां चार चरणु अने मृग
 शीषनां चे चरणु मणी वृषभ राशि थछ. आ प्रभाणु मिथुन
 आदि राशियोने नीयेना अकमां स्पष्ट समञ्ज लेवी.

आलाई मेष, बावाऊ वृषभ, काछाघा मिथुन,
डाहा कर्क, माटा सिंह, पाठण कन्या, राता तुला,
नोया वृश्चिक, भाधाफाढा धन, खाजा मकर, गोसा
कुंभ, दाचाझाथाक्षा मीन.

राशि स्वामि.

मेष वृश्चिकयो भौमः शुक्रोवृष तुलाधिपः ॥

बुधः कन्या मिथुनयोः कर्कस्याधिपतिर्विधुः ॥३१॥

स्यान्मीन धनुषोर्जीवः शनिर्मकरकुंभयोः ॥

सिंहस्याधिपतिः सूर्यः कथितो गणकोत्तमैः ॥३२॥

मेष अने वृश्चिकने स्वामी मंगण, वृषभ अने तुलाने
स्वामी शुक्र, कन्या अने मिथुनने स्वामी बुध, कर्कने स्वामी
चंद्रमा, मीन अने धनने स्वामी शुक्र, मकर अने कुंभने
स्वामी शनि तथा सिंहने स्वामी सूर्य छे. ३१-३२.

तिर्यङ्मुख नक्षत्र.

रेवती युगलं ज्येष्ठा मैत्रं हस्त त्रयं मृगः ॥

पुनर्वसुश्च विज्ञेयो गणस्तिर्यङ्मुखो बुधैः ॥ ३३ ॥

बीजरोपंच वाणिज्यं सर्वसिद्धं च कारयेत् ॥

वाहनानि च यंत्राणि गमनं च विधियते ॥ ૩૪ ॥

રેવતી, અશ્વિની, જ્યેષ્ઠા, અનુરાધા, હસ્તા, ચિત્રા, સ્વાતી, મૃગશીર્ષ અને પુનર્વસુ આ તિર્યંગમુખ નક્ષત્રો બાણવાં. આ નક્ષત્રોમાં બીજરોપણ, વાણિજ્યકર્મ, વાહન, યંત્ર અને ગમન આ સર્વ સિદ્ધિકારક છે. ૩૩-૩૪.

अधोमुख नक्षत्र.

पूर्वात्रयं मघाश्लेषा विशाखा कृत्तिका यमः ॥

मूलं चाधोमुखोज्जेयो नवकोयं गणोबुधैः ॥ ૩૫ ॥

भूकार्यमुग्रकार्यं च खननं विवरस्य च ॥

युद्धं चाधोमुखं यच्चतत्कार्यं कारयेद्बुधः ॥ ૩૬ ॥

પૂર્વાશ્લેષા, મૃગશીર્ષ, મૂળ આ અધોમુખ નક્ષત્રો બાણવાં. આ નક્ષત્રોમાં ભૂમિ આમાદિ કામ, ઉગ્રકામ, ખોદવાનું કામ, યુદ્ધ તથા યુદ્ધકાર્ય કરવું શ્રેષ્ઠ છે. ૩૫-૩૬.

ऊर्ध्वमुख नक्षत्र.

उत्तरात्रितयं पुष्यो रोहिण्यार्द्रा श्रुति त्रयम् ॥

ऊर्ध्वं वक्रो गणो ज्ञेयो नक्षत्राणां मनीषिभिः ॥૩૭॥

प्रासादच्छत्र गेहानि प्राकारध्वज तोरणम् ॥
नानाभिषेकमश्वं च कुर्यादूर्ध्वमुखे गणे ॥ ३८ ॥

उत्तराक्षाद्गुनि, उत्तराषाढा, उत्तराभाद्रपद, पुष्य, रोहिणी,
आर्द्रा, श्रवण, धनिष्ठा अने शतलिषा आ नक्षत्रे उर्ध्वमुख
लाणुवां. आ नक्षत्राने विषे देवमंदिर पांधवुं, छत्र धारण करवुं,
धर पांधवुं, षोड पांधवो, ध्वज तोरण पांधवां, राज्याभिषेक
करवो, तथा अश्व उपर आरोहण करवुं शुभ छे. ३७-३८.

नक्षत्र संज्ञा.

चरं चलं स्मृतं स्वाती पुनर्वसु श्रुतित्रयम् ॥
ऋरमुग्रं मघा पूर्वा त्रितयं भरणी तथा ॥ ३९ ॥
ध्रुवं स्थिरं विनिर्दिष्टं रोहिणी चोत्तरात्रयम् ॥
तीक्ष्ण दारुणमश्लेषा ज्येष्ठाद्रामूलमेवच ॥ ४० ॥
लघुक्षिप्रं स्मृतं पुष्यं हस्तोश्विन्यभिजित् तथा
मृदुमैत्रं स्मृतं चित्राऽनुराधा रेवती मृगः ॥ ४१ ॥
मिश्रं साधारणं प्रोक्तं विशाखा कृतिका तथां ॥
नक्षत्रेष्वेषु कर्माणि नामतुल्यानि कारयेत् ॥ ४२ ॥

સ્વાતી, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, અને શતભિષા આ નક્ષત્રો ચર અને ચળ સંજ્ઞક છે. મઘા, પૂર્વાશ્લેષુનિ, પૂર્વાષાઢા, પૂર્વાભાદ્રપદ અને ભરણી આ નક્ષત્રો કૂર અને ઉગ્ર સંજ્ઞક છે. રોહિણી, ઉત્તરાશ્લેષુનિ, ઉત્તરાષાઢા અને ઉત્તરાભાદ્રપદ આ નક્ષત્રો ધ્રુવ અને સ્થિર સંજ્ઞક છે. આશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, આર્દ્રા અને મૂળ આ નક્ષત્રો તીક્ષ્ણ અને દાર્ણ્ય સંજ્ઞક છે. પુષ્ય, હસ્ત, અશ્વિની અને અભિજિત્ આ નક્ષત્રો લઘુ અને ક્ષિપ્ર સંજ્ઞક છે. ચિત્રા, અનુરાધા, રેવતી અને મૃગશીર્ષા આ નક્ષત્રો મૃદુ અને મૈત્ર સંજ્ઞક છે. વિશાખા અને કૃત્તિકા આ નક્ષત્રો મિશ્ર અને સાધારણ સંજ્ઞક છે. આ નક્ષત્રોનું સંજ્ઞાકૃણ નામાનુસાર સમજી તે તે નક્ષત્રોમાં ઉક્ત કાર્ય કરવું. ૩૯-૪૨.

પંચક જ્ઞાન.

વાસવોત્તરદલાદિ પંચકે યામ્યદિગ્ગમનગેહ ગોપનમ્
પ્રેતદાહ તૃણ કાષ્ઠસંગ્રહ શય્યકાવિતતનં ચ વર્જયેત્

ધનિષ્ઠા નક્ષત્રના ઉત્તરાર્ધથી આરંભીને રેવતી પર્યંત પાંચ નક્ષત્રોને પંચક કહે છે. અર્થાત્ કુંભ અને મીનના ચંદ્રમા પંચક કહેવાય છે. તેમાં દક્ષિણ દિશાની યાત્રા, ગૃહાઅઘાદન, પ્રેતદાહ, ધાંસ અને કાષ્ઠનો સંગ્રહ તથા શય્યા (ખાટલો) ભરવો ઇત્યાદિ વર્જિત છે. ૪૩.

યોગ જ્ઞાન.

વાકપતેરર્ક નક્ષત્રં શ્રવણાચ્ચાન્દ્રમેવ ચ ॥

ગણયેત્તદ્વૃત્તિકુર્યાદ્યોગઃ સ્યાદ્દક્ષશેષતઃ ॥ ૪૪ ॥

પુષ્ય નક્ષત્રથી સૂર્ય નક્ષત્ર સુધી ગણી અને શ્રવણ નક્ષત્રથી ચંદ્ર નક્ષત્ર સુધી ગણી તે બન્ને સંખ્યાઓને યુક્ત કરી સત્તાવીસનો ભાગ આપવાથી જે શેષ રહે તે વિષ્કંભાદિ યોગ બાણવા. ઉદાહરણ—સંવત ૧૯૬૫ના ફાલ્ગુન સુદી પૂર્ણિમા અને શનિવારનો યોગ બાણવો છે તો સૂર્ય નક્ષત્ર પૂર્વાભાદ્રપદ છે. પુષ્ય નક્ષત્રથી પૂર્વાભાદ્રપદ સુધી ગણવાથી ૧૮ સંખ્યા થઈ અને શ્રવણથી દિન નક્ષત્ર પુર્વાફાલ્ગુનિ સુધી ગણવાથી ૧૭ સંખ્યા થઈ, તે બન્નેનો યોગ કરવાથી ૩૫ સંખ્યા થઈ; તેને ૨૭નો ભાગ આપવાથી શેષ ૮ રહી તે વિષ્કંભથી ગણવાથી આઠમો ધૃતિ યોગ આવે છે. એ પ્રમાણે સત્તાવીસે યોગો બાણી લેવા. ૪૪.

વિષ્કંભઃ પ્રીતિરાયુષ્માન્ સૌભાગ્યઃ શોભનસ્તથા ॥

અતિગણ્ડઃ સુકર્માંચ ધૃતિઃ શૂલસ્તથૈવ ચ ॥ ૪૫ ॥

ગણ્ડો વૃદ્ધિર્ધ્રુવશ્ચૈવ વ્યાઘાતો હર્ષણસ્તથા ॥

વજ્ર સિદ્ધિ વ્યતીપાતો વરીયાન્ પરિઘઃ શિવઃ ॥૪૬॥

સિદ્ધઃ સાધ્યઃ શુભઃ શુક્લો બ્રહ્મૈન્દ્રોવૈધૃતિઃ ક્રમાત્ ॥
સપ્તવિંશતિ યોગાસ્તુ કુર્યુર્નામ સમં ફલમ્ ॥ ૪૭ ॥

૧ વિષ્કંભ, ૨ પ્રીતિ, ૩ આયુષ્યમાન્, ૪ સૌભાગ્ય, ૫ શોભન, ૬ અતિગંડ, ૭ સુકર્મા. ૮ ધૃતિ, ૯ શૂળ, ૧૦ ગંડ, ૧૧ વૃદ્ધિ, ૧૨ ધ્રુવ. ૧૩ વ્યાધાત, ૧૪ હર્ષણ, ૧૫ વજ્ર, ૧૬ સિદ્ધિ, ૧૭ વ્યતીપાત, ૧૮ વરીયાન્, ૧૯ પરિધ, ૨૦ શિવ, ૨૧ સિદ્ધ, ૨૨ સાધ્ય, ૨૩ શુભ, ૨૪ શુક્લ, ૨૫ બ્રહ્મ. ૨૬ વૈધૃતિ, ૨૭ વૈધૃતિ આ સપ્તાવીસ યોગો નામના તુલ્ય કૃણ આપે છે. ૪૫-૪૭.

વિરુદ્ધસંજ્ઞાં હ્રયેચયોગાસ્તેષામનિષ્ઠઃ સ્વલુપાદ આઘઃ
સવૈધૃતિસ્તુવ્યતિપાતનામા સર્વોપ્યનિષ્ઠઃ પરિઘસ્ય
ચાર્ધમ્ ॥ ૪૮ ॥ તિસ્રસ્તુ યોગે પ્રથમે ચ વજ્રે વ્યા-
ઘાત સંજ્ઞે નવપંચ શૂલે ॥ ગણ્ડેડતિગણ્ડે ચ ષડે
વનાઙ્ઘ્યઃ શુભેષુ કાર્યેષુ વિવર્જનીયાઃ ॥ ૪૯ ॥

પૂર્વોક્ત યોગોમાંથી જે વિરુદ્ધ યોગ હોય તેનો પ્રથમનો અતુર્થાશ (ત્રોથોભાગ) વર્જિત છે, વ્યતીપાત અને વૈધૃતિ સં-
પૂર્ણ વર્જિત છે, પરિધ યોગ અડધો વર્જિત છે, વિષ્કંભ અને વજ્રની ત્રણ ત્રણ ધડી, વ્યાધાતની નવ ધડી, શૂળની પાંચ

ધડી અને ગંડ તથા અતિગંડની છ છ ધડી શુભ કાર્યમાં
વર્જિત છે. ૪૮-૪૯.

કરણ જ્ઞાન.

ગતાશ્ચતિથયોદ્વાભ્યાંનિઘ્નાઃ શુક્લાદિતઃ ક્રમાત્ ॥

બવાચ્ચ કરણં પૂર્વેજ્ઞેયં સૈકં પરેદલે ॥ ૫૦ ॥

શુક્લપક્ષની પ્રતિપદાથી આરંભીને ગત તિથિયોની
સંખ્યાને યેથી ગણી સાતનો ભાગ આપવાથી જે શેષ રહે તે
પૂર્વાર્ધને વિષે ખવાદિ કરણો જાણવા, તથા તેમાં એક ઉમેરવા-
થી બીજા દલને વિષે ખવાદિ કરણો આવે છે. ૫૦.

બવશ્ચ બાલવશ્ચૈવ કૌલવસ્તૈતિલ સ્તથા ॥

ગરશ્ચવણિજો વિષ્ટિઃ સપ્તૈતાનિ ચરાણિચ ॥ ૫૧ ॥

કૃષ્ણ પક્ષે ચતુર્દશ્યાં શકુનિઃ પશ્ચિમે દલે ॥

ચતુષ્પદશ્ચ નાગશ્ચ અમાવાસ્યા દલેદ્વયે ॥ ૫૨ ॥

શુક્લ પ્રતિપદાયાશ્ચ કિંસ્તુઘ્નઃ પ્રથમેદલે ॥

સ્થિરાણ્યેતાનિ ચત્વારિ કરણાનિજગુર્બુધાઃ ॥ ૫૩ ॥

શુક્લપ્રતિપદાંતે ચ બવાચ્ચઃ કરણોભવેત્ ॥

एकादशैव ज्ञेयानि चर स्थिर विभागतः ॥ ५४ ॥

(૧૯)

૧ ખવ, ૨ ખાલવ, ૩ કૌલવ, ૪ તૈતિલ, ૫ ગર, ૬ વ-
લિજ, ૭ વિષ્ટિ આ સાત કરણ ચર સંજક જણવા. કૃષ્ણપક્ષ-
ની ચતુર્દશીના બીજ દલને વિષે શકુની નામ કરણ હોય છે.
અમાવાસ્થાના પૂર્વદલમાં ચતુષ્પદ કરણ તથા પશ્ચિમ દલમાં
નાગ કરણ હોય છે. શુકલપક્ષની પ્રતિપદાના પ્રથમ દલમાં
કિંસ્તુક કરણ હોય છે. પંડિતોએ આ ચાર કરણને સ્થિર સંજક
કહેલા છે. શુકલ પ્રતિપદાના અંતમાં ખવ કરણ હોય છે. આ
પ્રમાણે અગીઆર કરણો ચર અને સ્થિર લેદથી બે પ્રકારના
હોય છે તે પૃષ્ઠ ૨૦ નીચેના શુકલ અને કૃષ્ણ પક્ષનાં કોષ્ટકો
ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજ લેવા. ૫૨-૫૪.

ભદ્રા જ્ઞાન.

દશમ્યાંચ તૃતીયાયાં કૃષ્ણે પક્ષે પરેદલે ॥

સપ્તમ્યાંચ ચતુર્દશ્યાં વિષ્ટિઃ પૂર્વેદલેસ્મૃતા ॥ ૫૫ ॥

एकादश्यां चतुर्थ्यांच शुक्लेपक्षे परेदले ॥

अष्टम्यां पूर्णिमायांच भद्रा पूर्वैदलेस्मृता ॥ ૫૬ ॥

કૃષ્ણપક્ષમાં દશમી અને તૃતીયાના બીજ ભાગમાં ભદ્રા
હોય છે, તેમજ સપ્તમી અને ચતુર્દશીના પહેલા ભાગમાં હોય
છે. શુકલપક્ષમાં એકાદશી અને ચતુર્થીના બીજ ભાગમાં તથા
અષ્ટમી અને પૂર્ણિમાના પહેલા ભાગમાં ભદ્રા કહી છે. ૫૫-૫૬.

॥ शुक्लपक्षकरणचक्र. ॥

प्रतिपदा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पंचमी	षष्ठी	सप्तमी	अष्टमी	तिथयः
किंस्तुत्र वव	बालव कौलव	तैतिल गर	वणिज विष्टि	वव बालव	कालव तैतिल	गर वणिज	विष्टि वव	पूर्वदल परदल
नवमी	दशमी	एकादशी	द्वादशी	त्रयोदशी	चतुर्दशी	पूर्णिमा		तिथयः
बालव कौलव	तैतिल गर	वणिज विष्टि	वव बालव	कौलव तैतिल	गर वणिज	विष्टि वव		पूर्वदल परदल

॥ कृष्णपक्षकरणचक्र. ॥

प्रतिपदा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पंचमी	षष्ठी	सप्तमी	अष्टमी	तिथयः
बालव कौलव	तैतिल गर	वणिज विष्टि	वव बालव	कौलव तैतिल	गर वणिज	विष्टि वव	बालव कौलव	पूर्वरुद्र पररुद्र
नवमी	दशमी	एकाद.	द्वादशी	त्रयोदशी	चतुर्द.	अमावास्या		तिथयः
तैतिल गर	वणिज विष्टि	वव बालव	कौलव तैतिल	गर वणिज	विष्टि शकनी	चतुष्पद नाग		पूर्वदल परदल

(૨૧)

મદ્રા નામ.

કરાલી નન્દની રૌદ્રી દુર્મુખી સુમુખી તથા ॥

મિશ્રી ચ વૈષ્ણવી હંસી હ્યષ્ટાનામાનિ મદ્રયા ॥ ૫૭ ॥

૧ કરાલી, ૨ નંદની, ૩ રૌદ્રી, ૪ દુર્મુખી, ૫ સુમુખી,
૬ મિશ્રી, ૭ વૈષ્ણવી, ૮ હંસી. આ આઠ ભદ્રાનાં નામ છે. ૫૭.

મદ્રાવાસ જ્ઞાન.

મીને મેષે ચ સિંહે અલિનિ નિવસતે સ્વર્ગલોકે ચ
મદ્રા । કન્યાયાં તૌલિસંસ્થે ધનુષિ ચ મકરે નાગલોકે
સ્થિતિશ્ચ ॥ કર્કે કુંભે વૃષે સ્યાન્મિથુનહિમકરે વર્તતે
મર્ત્ય લોકે । જ્ઞેયાચન્દ્રપ્રવાહાત્રિભુવનવિજયા મર્ત્ય
સંસ્થાવિવર્જ્યા ॥ ૫૮ ॥

મીન, મેષ, સિંહ અને વૃશ્ચિકના ચંદ્રમા હોય તો ભદ્રાનો
વાસ સ્વર્ગ લોકમાં જાણવો. કન્યા, તુળા, ધન અને મકરના
ચંદ્રમા હોય તો ભદ્રાનો વાસ પાતાળ લોકમાં જાણવો. તથા
કર્ક, કુંભ, વૃષભ અને મિથુનના ચંદ્રમા હોય તો ભદ્રાનો વાસ
મૃત્યુલોકમાં જાણવો. આ પ્રકારે ચંદ્રમાની ગતિથી ગમન કરવા-
વાળી ભદ્રા ત્રિભુવનને વિષે વિજય કરે છે. મનુષ્ય લોકમાં
રહેલી ભદ્રા શુભ કાર્યમાં વર્જિત છે. ૫૮.

(२२)

भद्राङ्गज्ञान.

नाड्यस्तुपंचवदनेऽथगले तथैका
वक्षोदशैकसहितं नियतंचतस्रः ॥
नाभ्यांकटौषडथ पुच्छलताचतिस्रो
विष्टेर्बुधैरभिहितोऽङ्ग विभागणः ॥ ५९ ॥

भद्रास्थितिनुं प्रमाण ३० धडीनुं छे. तेभां ५ धडी भूषभां,
१ धडी कंठभां, ११ धडी वक्षःस्थणभां, ४ धडी नालिभां अने
६ धडी कभरभां तथा ३ धडी पुच्छभां; आ प्रमाणे पांडितोअ
भद्राना अंग विभाग वर्णन कर्या छे. ५८.

भद्राङ्गफल.

मुखेकार्यध्वस्तिर्भवति मरणं चाथगलके
धनेहानिर्वक्षस्यथकटितटे बुद्धिविलयः ॥
कलिर्नाभौदेशे विजयमथ पुच्छेचजगदुः
शरीरे भद्रायाः पृथगितिफलंपूर्वमुनयः ॥ ६० ॥

भद्राना भुंषवाणी धडीभां कार्य करे तो कार्यनो नाश थाय,
कंठवाणी धडीभां कार्य करे तो भरण थाय, वक्षःस्थणनीधडीभां
कार्य करे तो धननी हानि थाय, कभरनी धडीभां कार्य करे तो-
बुद्धिनो नाश थाय, नालिनी धडीभां कार्य करे तो क्लेश थाय.

પુરુષની ઘડીમાં કાર્ય કરે તો વિજય થાય. આ પ્રમાણે ભદ્રાના શરીર વિભાગથી પૂર્વ મુનિયોએ પૃથક્ પૃથક્ ક્ષણ કહેલું છે. ૬૦

સ્વર્ગે ભદ્રા શુભંકાર્યં પાતાલે ચ ધનાગમમ્ ॥

મૃત્યુલોકે યદાવિષ્ટિ સર્વકાર્ય વિનાશિની ॥ ૬૧ ॥

દિવાભદ્રા યદા રાત્રૌ રાત્રિભદ્રા યદાદિવા

તદા વિષ્ટિકૃતં દોષં ન ભવેત્સર્વસૌખ્યદઃ ॥ ૬૨ ॥

સ્વર્ગમાં ભદ્રા હોય તો તે શુભ જાણવી. પાતાળમાં ભદ્રા હોય તો ધનનો લાભ કરે અને મૃત્યુલોકમાં ભદ્રા હોય તો સર્વ કાર્યનો નાશ કરવાવાળી જાણવી. દિવસની ભદ્રા રાત્રિને વિષે હોય અને રાત્રિની ભદ્રા દિવસમાં હોય ત્યારે ભદ્રાનો દોષ જાણવો નહિ અને તે સર્વ પ્રકારનું સુખ આપે છે. ૬૧-૬૨

ભદ્રા પ્રયોજન.

યુદ્ધે ભૂપતિદર્શને ભયવને ઘાતેચ પાઠે હઠે

વૈદ્યસ્વાગમને જલપ્રતરણે શત્રોસ્તથોચ્ચાટને ॥

સિંહોષ્ટ્રેશ્વર માહિષે અજમૃગે અશ્વેઘૃહે. પાતને

સ્ત્રીસેવા ઋતુમર્દનેષુ શકટે ભદ્રાસદા ગૃહ્યતે ॥૬૩॥

• યુદ્ધ, રાજદર્શન, ભય, વન, ઘાત, પાઠ, હઠ, વૈદ્યાગમન, જળપ્રતરણ, શત્રોચ્ચાટન, સિંહ, ઊંટ, ગધેડું, ભેંસ, મેષ,

(२४)

भृगु, अश्व, गृहपातन, स्त्रीसेवन, ऋतुभङ्गन, गाडी, उपर
कडेलां सर्व कार्यां भां ह्मेशां लद्रा ग्रहणु करवी. ६३

चन्द्रमावास.

मेषेच सिंहे धनु पूर्वभागे वृषे च कन्या मकरे च
याम्ये ॥ युग्मेतुले कुंभ सुपश्चिमायां कर्कालिमी-
नेषु तथोत्तरायाम् ॥ ६४ ॥

मेष, सिंह अने धननो अंद्रमा पूर्व दिशाभां जाणुवो.
वृषल, कन्या अने मकरनो अंद्रमा दक्षिण दिशाभां जाणुवो.
मिथुन, तुला अने कुंभनो अंद्रमा पश्चिम दिशाभां जाणुवो.
कर्क, वृश्चिक अने मीननो अंद्रमा उत्तर दिशाभां जाणुवो. ६४

अलौमेष सिंहेऽरुणैयुद्धकारी वृषेकर्कटे तौलिके-
श्वेतसिद्धिः ॥ धनुर्मीन युग्मेषु पीते च लक्ष्मी मृगे-
कुंभकन्या शशीश्याम मृत्युः ॥ ६५ ॥

वृश्चिक, मेष अने सिंहनो अंद्रमा रक्तवर्ण अने युद्धकारी
जाणुवो. वृषल, कर्क अने तुलानो अंद्रमा श्वेतवर्ण अने सिद्धि-
कारक जाणुवो. धन, मीन अने मिथुननो अंद्रमा पीतवर्ण
अने लक्ष्मीकारक जाणुवो. मकर, कुंभ अने कन्यानो अंद्रमा
श्यामवर्ण अने मृत्युकारक जाणुवो. ६५.

॥ प्रथम संज्ञारत्नं समाप्तम् ॥

द्वितीययोगरत्नप्रारंभः ।

सिद्धियोगज्ञान.

आदित्येचाष्टमी हस्ते अश्विनीचौत्तरात्रयम्
मूलंपुष्योधनिष्ठा च सिद्धियोगाः प्रकीर्तिताः । १॥

રવિવારને દિવસે અષ્ટમી તિથિ અને હસ્ત, આશ્વિની, ત્રણે
ઉત્તરા, મૂળ, પુષ્ય, ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર હોય તો સિદ્ધિયોગ કહ્યો છે. ૧.

સોમે ચ નવમી પુષ્યે શ્રવણેરોહિણીમૃગઃ ॥

દશમ્યાં વરુણં મંચ સિદ્ધિયોગાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥ ૨॥

સોમવારને દિવસે નવમી, દશમી તિથિ અને પુષ્ય, શ્રવણ,
રોહિણી, મૃગશીર્ષ, શતભિષા નક્ષત્ર હોય તો સિદ્ધિ યોગ કહ્યો છે. ૨

મૌમેષ્ઠીતૃતીયા ચ અષ્ટમી ચ ત્રયોદશી ॥

મૂલાશ્વિનીમઘાશ્લેષાસિદ્ધાણ્યુત્તરભાદ્રપાત્ ॥ ૩ ॥

મંગળવારને દિવસે ષષ્ઠી, તૃતીયા, અષ્ટમી તથા ત્રયોદશી
તિથિ અને મૂળ, અશ્વિની, મઘા, આશ્લેષા, ઉત્તર ભાદ્રપદ ન-
ક્ષત્ર હોય તો સિદ્ધિયોગ જણવો. ૩,

बुधवारे द्वितीयाच सप्तमीद्वादशीषुच

मृगानुराधापुष्यश्चसिद्धा कृत्तिकरोहिणी ॥ ४ ॥

बुधवारने दिवसे द्वितीया, सप्तमी तथा द्वादशी तिथि
अने मृगशीर्ष, अनुराधा, पुष्य, कृत्तिका, रोहिणी नक्षत्र डेय
तो सिद्धियोग जणवो. ४.

गुरौचदशपंचम्यांपौर्णिमास्यांविशाखयोः

पौष्णाश्विन्याऽनुराधाचसिद्धापुष्यपुनर्वसुः ॥ ५ ॥

गुरुवारने दिवसे दशमी, पंचमी अने पूर्णिमा तिथि;
विशाखा, रेवती, अश्विनी, अनुराधा, पुष्य, पुनर्वसु नक्षत्र
डेय तो सिद्धियोग जणवो. ५.

शुक्रेप्रतिपदाषष्ठ्यैकादशीचत्रयोदशी ॥

रेवती पूर्वभाश्विन्योश्चुतिश्चित्रादितिःशुभाः ॥ ६ ॥

शुक्रवारने दिवसे प्रतिपदा, षष्ठी, एकादशी अने त्रयोदशी
तिथि तथा रेवती, पूर्वाभाद्रपदा, अश्विनी, श्रवण, चित्रा, पुन-
र्वसु नक्षत्र डेय तो सिद्धियोग जणवो. ६.

शनौ चतुर्थी नवमी चतुर्दशी च रोहिणी ॥

श्रवणं च मघा स्वातीपूर्वाफाल्गुनिसिद्धिदा ॥ ७ ॥

(२७)

रविवारने द्विसे यतुथी, नवमी अने यतुर्दशी तिथि तथा शेडीली, श्रवण, मघा, स्वाती, पूर्वाश्रावणी नक्षत्र डोय तो सिद्धियोग अणुवो. ७.

विरुद्धयोगज्ञान.

सूर्येविशाखा भरणीद्वादशी च चतुर्दशी ॥

अनुराधा मघा ज्येष्ठा विरुद्धा सप्तमी सदा ॥ ८ ॥

रविवारने द्विसे विशाखा, भरणी, द्वादशी, यतुर्दशी, अनुराधा, मघा, ज्येष्ठा अने सप्तमी डोय तो सदा विरुद्ध योग अणुवो अर्थात् रविवारने द्विसे अ तिथि तथा नक्षत्र त्याज्य छे. ८.

चन्द्रे चित्रोत्तराषाढा पूर्वाषाढा विशाखयोः ॥

एकादश्यां त्रयोदश्यां षष्ठीयत्नेन वर्जयेत् ॥ ९ ॥

सोमवारने द्विसे चित्रा, उत्तराषाढा, विशाखा, अेकादशी, त्रयोदशी अने षष्ठी डोय तो विरुद्ध योग अणुवो. तेने यत्न पूर्वक वर्जित करवो. ९.

मौमेआर्द्रा धनिष्ठा च प्रतिपत् पूर्वभाद्रपत् ॥

शतभिषक् चोत्तराषाढा दशमी च विवर्जयेत् ॥१०॥

मंगलवारने द्विसे आर्द्रा, धनिष्ठा, प्रतिपदा, पूर्वाभाद्रपदा, शतभिषा उत्तराषाढा अने दशमी वर्जित करवी. १०.

બુધે ધનિષ્ઠા ભરણી અશ્વિની મૂલ સંયુતા ॥

તૃતીયા નવમી ચૈવ પ્રતિપદ્રેવતી ત્યજેત્ ॥ ૧૧ ॥

બુધવારને દિવસે ધનિષ્ઠા, ભરણી, અશ્વિની, મૂળ, તૃતીયા નવમી પ્રતિપદા અને રેવતી એ ત્યાગ કરવાં. ૧૧.

જીવેઽષ્ટમી ચતુર્થ્યાતુ આર્દ્રા ચોત્તર ફાલ્ગુની

રોહિણી શતભિષકૃષ્ણી કૃત્તિકામૃગવર્જિતા ॥૧૨ ॥

ગુરુવારને દિવસે અષ્ટમી, ચતુર્થી, આર્દ્રા, ઉત્તરાશ્લેષુની, રોહિણી, શતભિષા, કૃષ્ણી, કૃતિકા અને મૃગશીર્ષ એ વર્જિત છે.

ભાર્ગવેરોહિણી જ્યેષ્ઠાદ્વિતીયા સપ્તમીષુચ ॥

પુષ્યાષ્લેષામથા ચૈવસર્વકર્માણિવર્જયેત્ ॥ ૧૩ ॥

શુક્રવારને દિવસે રોહિણી, જ્યેષ્ઠા, દ્વિતીયા, સપ્તમી, પુષ્ય, આશ્લેષા અને મથા એ સર્વ કાર્યમાં ત્યાજ્ય છે. ૧૩.

સૌરે ચિત્રોત્તરાષાઢા રેવતી ત્રીણિસપ્તમી ॥

ષષ્ઠી ચોત્તરા ફાલ્ગુણ્યાં પૂર્વાષાઢા વિવર્જયેત્ ॥૧૪॥

શનિવારને દિવસે ચિત્રા, ઉત્તરાષાઢા, રેવતી, અશ્વિની, ભરણી, કૃતિકા, સપ્તમી, ષષ્ઠી, ઉત્તરાશ્લેષુની અને પૂર્વાષાઢા વર્જિત છે. ૧૪.

इतिशुभाशुभयोगाः

(२६)

सिद्धियोग.

शुक्रेनन्दा बुधेभद्रा जयाशौमेप्रकीर्तिता ॥

शनौरिक्ता गुरौपूर्णा सिद्धियोगा उदाहृताः ॥१५ ॥

शुक्रवारने द्विवसे नंदा १-६-११ तिथि, बुधवारने द्विवसे भद्रा २-७-१२ तिथि, मंगलवारने द्विवसे जया ३-८-१३ तिथि, शनिवारने द्विवसे रिक्ता ४-९-१४ तिथि अने गुरुवारने द्विवसे पुर्णा ५-१०-१५ तिथि होय तो सिद्धियोग जाणवो. १५

अमृतसिद्धियोग.

आदित्य हस्ते गुरु पुष्य योगे

बुधानुराधा शनि रोहिणी च ॥

*सोमेच सौम्यं भृगु रेवती च

भौमाश्विनी चामृतसिद्धियोगः ॥ १६ ॥

रविवारने द्विवसे हस्त, गुरुवारने द्विवसे पुष्य, बुधवारने द्विवसे अनुराधा, शनिवारने द्विवसे रोहिणी, सोमवारने द्विवसे भृगुशीर्षा, शुक्रवारने द्विवसे रेवती अने मंगलवारने द्विवसे अश्विनी नक्षत्र होय तो अमृतसिद्धियोग जाणवो. १६.

* सोमेचविष्णुर्भृगुरेवतीच. "

સંવર્ત્તકયોગ.

સપ્તામ્યાં ચરવેર્વારોબુધસ્ય પ્રતિપદ્દિને ॥

સંવર્તાસ્વ્યસ્તદા યોગોવર્જિતવ્યસદાશુભે ॥ ૧૭ ॥

સપ્તમીને દિવસે રવિવાર અને પ્રતિપદ્દાને દિવસે બુધવાર હોય તો સંવર્ત્તક નામનો યોગ જાણવો. આ યોગ શુભ કાર્યમાં વર્જિત છે. ૧૭

ક્રકચ (કર્ક) યોગ.

ષષ્ઠીતુ શનિવારેણ શુક્રેણૈવ ચ સપ્તમી ॥

અષ્ટમી ગુરુવારેણ નવમી ચન્દ્રજેનતુ ॥ ૧૮ ॥

દશમી ભૂમિ પુત્રેણ સોમે એકાદશી તથા ॥

સૂર્યેચ દ્વાદશી પ્રોક્તાકર્કયોગાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥ ૧૯ ॥

શનિવારને દિવસે ષષ્ઠી તિથિ, શુક્રવારને દિવસે સપ્તમી, ગુરુવારને દિવસે અષ્ટમી, બુધવારને દિવસે નવમી, મંગળવારને દિવસે દશમી, સોમવારને દિવસે એકાદશી અને રવિવારને દિવસે દ્વાદશી હોયતો કર્ક (કકચ) નામનો યોગ કહ્યો છે. ૧૮-૧૯

યમઘંટયોગ.

મઘાર્કવારે શશીને વિશાસ્વા

આર્દ્રા કુજેન્દુસુતે ચ મૂલમ્ ॥

ગુરુ કૃતિકા મૃગ રોહિણી ચ

શનૌ ચ હસ્તો યમઘંટ યોગઃ ॥ ૨૦ ॥

યમઘંટે ગતે મૃત્યુઃ કુલોચ્છેદઃ કરગૃહે ॥

કર્તુર્મૃત્યુઃ પ્રતિષ્ઠાયાં શિશુર્જાતો ન જીવતિ ॥૨૧ ॥

રવિવારને દિવસે મધા, સોમવારને દિવસે વિશાખા, મંગળવારને દિવસે આદ્રા, બુધવારને દિવસે મૂળ, ગુરુવારને દિવસે કૃતિકા, શુક્રવારને દિવસે શેઠિણી અને શનિવારને દિવસે હસ્તનક્ષત્ર હોય તો યમઘંટ નામનો યોગ થાય છે. આ યમઘંટ યોગમાં ગામ બંધ તો મૃત્યુ પામે, પાણીગૃહણ કરે તો કુળનું છેદન થાય, દેવપ્રતિષ્ઠા કરે તો મૃત્યુ થાય અને બાળક જન્મે તો તેનો નાશ થાય છે. ૨૦-૨૧.

યમદંડયોગ.

મધા ધનિષ્ઠા સૂર્યેતુચન્દ્રેમૂલવિશાખકે ॥

કૃત્તિકામરણી ભૌમેસૌમ્યેપુષાપુનર્વસુઃ ॥ ૨૨ ॥

ગુરૌઝ્ઞાશ્વિની શુક્રેરોહિણી ચાનુરાધિકા ॥

શનૌવિષ્ણુઃ શતભિષ્ક્યમદંડપ્રકીર્તિતા ॥ ૨૩ ॥

રવિવારને દિવસે મધા અને ધનિષ્ઠા, સોમવારને દિવસે મૂળ અને વિશાખા, મંગળવારને દિવસે કૃતિકા અને મરણી,

બુધવારને દિવસે રેવતી અને પુનર્વસુ, ગુરુવારને દિવસે ઉત્તરા-
ષાઢા અને અશ્વિની, શુક્રવારને દિવસે રોહિણી અને અનુરાધા
તથા શનિવારને દિવસે શ્રવણ અને શતભિષા નક્ષત્ર હોય તો
યમદંષ્ટ્ર નામનો યોગ થાયછે; તે શુભ કાર્યમાં વર્જિત છે. ૨૨-૨૩.

મૃત્યુયોગ.

સ્વૌ ભૌમે ભવેન્નન્દા મદ્રા માર્ગવ ચન્દ્રયોઃ ॥

બુધે જયા ગુરૌરિક્તા શનૌ પૂર્ણાંચ મૃત્યુદા ॥ ૨૪ ॥

રવિવાર અને મંગળવારને દિવસે નંદા ૧-૬-૧૧
તિથિ, શુક્રવાર અને સોમવારને દિવસે ભદ્રા ૨-૭-૧૨ તિથિ,
બુધવારને દિવસે જ્યા ૩-૮-૧૩ તિથિ, ગુરુવારને દિવસે
રિક્તા ૪-૯-૧૪ તિથિ અને શનિવારને દિવસે પૂર્ણા ૫-૧૦-
૧૫ તિથિ હોય તો મૃત્યુયોગ જાણવો. ૨૪.

ત્યજરવિ અનુરાધાં ઉત્તરાષાઢ ચન્દ્રે

શતભિષમપિ ભૌમે ચન્દ્રજે ચાશ્વિની ચ ॥

મૃગશિરસિ સુરેજ્યે નાગદેવં ચ શુક્રે

રવિસુતમપિ હસ્તે મૃત્યુયોગા ભવન્તિ ॥ ૨૫ ॥

રવિવારને દિવસે અનુરાધા, સોમવારને દિવસે ઉત્તરાષાઢા,
મંગળવારને દિવસે શતભિષા, બુધવારને દિવસે અશ્વિની, ગુરુ-

(33)

वारने द्विसे भृगशीर्ष, शुक्रवारने द्विसे आप्रवेषा अने शनि-
वारने द्विसे हस्त नक्षत्र होय तो मृत्युयोग जाणवो. २६

दग्धयोग.

बुधे तृतीया कुजे पंचमी च
षष्ठ्यां गुरावष्टमी शुक्रवारे ॥
एकादशी सोम शनिर्नवम्यां
द्वादश्यथार्कष्विति दग्धयोगः ॥ २७ ॥

बुधवारने द्विसे तृतीया, मंगलवारने द्विसे पंचमी,
शुक्रवारने द्विसे षष्ठी, शुक्रवारने द्विसे अष्टमी, सोमवारने
द्विसे एकादशी, शनिवारने द्विसे नवमी अने रविवारने द्वि-
वसे द्वादशी होय तो दग्धयोग थाय छे. २७.

मुशलवज्रयोग.

चन्द्रे चित्रा भृगौ ज्येष्ठा शनौ चैवतु रेवती ॥
चन्द्रजे तु धनिष्ठोक्ता खौ तु भरणी तथा ॥२८॥
ऊषाश्चैव तु भौमे च मुसौ चैवोक्ता तथा ॥
अयं मुशलवज्राख्ययोगो वर्ज्यः शुभे बुधैः ॥२९॥

(३४)

सोमवारने दिवसे यित्रा, शुक्रवारने दिवसे ज्येष्ठा, शनि-
वारने दिवसे रेवती, बुधवारने दिवसे धनिष्ठा, रविवारने दिवसे
भरणी, मंगणवारने दिवसे उत्तराषाढा अने गुडवारने दिवसे
उत्तराक्षयिणी नक्षत्र होय तो मुशणवणू योग जाल्यो. आ
मुशणवणूयोग पंडितोअ्ये शुभकार्यमां वर्जित क्खो छे. २८-२९.

रवियोग.

सूर्यभाद्रेदगोतर्कदिग्विश्वनखसंमिते ॥

चन्द्रक्षैरवियोगाः स्युर्दोषसंघविनाशकाः ॥३० ॥

सूर्याना नक्षत्रथी अंद्रमाना नक्षत्र सुधी गणुवाथी ज्ये आर
नव, छ, दश, तेर अने वीस संप्या आवे तो दोषना समूहने
नाश करनासे रवियोग जाल्यो. ३०.

त्रिपुष्करयोग.

भद्रा तिथी रविजभूतनयाऽर्कवारे
द्वीशार्यमाजचरणादिति त्रिह्रैवैश्वे ॥

त्रैपुष्करो भवति मृत्युविनाशवृद्धो .

त्रैगुण्यदो द्विगुणकृद्भसुतक्षचान्द्रे ॥ ३१ ॥

લદ્રા ૨-૭-૧૨ તિથિ, શનિ, મંગળ અને રવિવાર તથા
ત્રિશાખા, ઉત્તરાશ્વિની, પૂર્વાશ્વિની, પુનર્વસુ, કૃતિકા, અને
ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્ર આ ત્રણે આપસમાં મળવાથી ત્રિપુષ્કર નામનો
યોગ થાય છે. આ યોગ મૃત્યુ, વિનાશ અને વૃદ્ધિમાં ત્રણ ધણું
ફળ આપે છે, લદ્રાતિથિ શનિ, મંગળ અને રવિવાર તથા
ધનિષ્ઠા, ચિત્રા અને મૃગશીર્ષ નક્ષત્ર હોય તો દ્વિપુષ્કર નામનો
યોગ થાય છે. આ યોગ બમણું ફળ આપે છે. ૩૧.

જ્વાલામુખીયોગ.

પડિવૈ મૂલં પંચમી ભરણી
અઝમી કૃત્તિ રોહિણી નવમી ॥
અશ્લેષા દશમી દિનપહિયા
એ યોગ જ્વાલામુખી કહિયા ॥ ૩૨ ॥

જાયેસોજીવફનહી, વસૈસુ ઉજ્જડહોઈ ॥
નારી પહિરૈ ચૂડલો, સોઆમરગનહોઈ ॥ ૩૩ ॥

પ્રતિપદાને દિવસે મૂળ, પંચમીને દિવસે ભરણી, અષ્ટમીને
દિવસે કૃતિકા, નવમીને દિવસે રોહિણી, દશમીને દિવસે આ-
શ્લેષા નક્ષત્ર હોય તો જ્વાલામુખી યોગ થાય છે, આ યોગમાં

(૩૬)

આગક જન્મે તો મરણ પામે, વાસ કરે તો ઉજડ થાય અને
હી ચૂડો પહેરે તો આમરણ વિનાની થાય. ૩૨-૩૩.

ઉત્પાદાદિયોગ.

વિશાખાદિ ચતુષ્કંતુ માસ્કરાદિ ક્રમેણતુ ॥

ઉત્પાત મૃત્યુ કાલાચ્ય સિદ્ધિયોગાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥૩૪॥

સૂર્યપ્રદિ સાતવારને વિષે વિશાખાદિ ચાર ચાર નક્ષત્ર આ-
વવાથી ઉત્પાત, મૃત્યુ, કાલ અને સિદ્ધિ યોગ જાણવા તે ચક્ર-
માં સ્પષ્ટ સમજી લેવા. ૩૪.

॥ ઉત્પાદાદિયોગચક્ર ॥

સૂ.	ચં.	મં.	બુ.	વૃ.	શુ.	શ.	વાર.
વિ.	પૂષા.	ધ.	રે.	રો.	પુ.	ઉફા.	ઉત્પાત.
જ્ઞ.	ઉષા.	શ.	અ.	મૃ.	ડશ્લે.	હ.	મૃત્યુ.
હ્યે.	ડમિ.	પૂમા.	મ.	આ.	મ.	ચિ.	કાલ.
મૂ.	શ્ર.	ઉમા.	કૃ.	પુ.	પૂફા.	સ્વા.	સિદ્ધિ.

(३७)

आनन्दादियोग.

आनन्दाख्यः कालदण्डश्च धूम्रो
धाता सौम्यो ध्वांक्षकेतू क्रमेण ॥
श्रीवत्साख्यो वज्रकं मुद्गरश्च
छत्रं मित्रं मानसं पद्मलुम्बौ ॥ ३५ ॥
उत्पातमृत्यु किल काणसिद्धी
शुभोऽमृताख्यो मुसलं गदश्च ॥
मातङ्गरक्षश्चरसुस्थिराख्याः
प्रवर्धमानाः फलदाः स्वनाम्ना ॥ ३६ ॥

१ आनंद, २ कालदंड, ३ धूम्र, ४ धाता, ५ सौम्य,
६ ध्वांक्ष, ७ केतु, ८ श्रीवत्स, ९ वज्र, १० मुद्गर, ११ छत्र,
१२ मित्र, १३ मानस, १४ पद्म, १५ लुम्ब, १६ उत्पात, १७
मृत्यु, १८ काण, १९ सिद्धि, २० शुभ, २१ अमृत, २२ मु-
शण, २३ गद, २४ मातंग, २५ राक्षस, २६ चर, २७ सुस्थिर,
२८ प्रवर्धमान आ योगोक्तुं जेवुं नाम छे तेवुंञ्च इण
सभञ्च वेवुं. ३५-३६

. आनन्दादियोग जाणवानो पकार.

दशार्द्धकं मृगदिंदौ सर्पाद्भौमे कराद्बुधे ॥

મૈત્રાદ્ગુરૌ ભૃગૌ વૈશ્વાદ્ગ્ન્યા મંદે ચ વારુગાત્ ॥૩૭॥

રવિવારને દિવસે અશ્વિનીથી, સોમવારને દિવસે મૃગશી-
ર્ષીથી, મંગળવારને દિવસે આશ્લેષાથી, બુધવારને દિવસે હસ્ત-
થી, ગુરૂવારને દિવસે અનુરાધાથી, શુક્રવારને દિવસે ઉત્તરાષા-
ઢાથી અને શનિવારને દિવસે શતભિષાથી અઠાવિસ નક્ષત્ર ગણુ-
વાથી આનંદાદિયોગ જાણવા. તે ચક્ર ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજ
લેવો. ૩૭.

દુષ્ટયોગપરિહાર.

ધ્વાંક્ષે વજ્રે મુદ્ગરે ચેષુનાડયો
વજ્ર્યા વેદાઃ પદ્મલુંબે ગદેઽશ્વાઃ ॥

ધૂમ્રે કાળે મૂશલે મૂર્ઘ્યં દ્વે
રક્ષોમૃત્યૂત્પાતકાલાશ્ચસર્વે ॥ ૩૮ ॥

ધ્વાંક્ષ, વજ્ર, અને મુદ્ગર યોગની આદિની પાંચ ધટ્ટી,
પદ્મ અને લુંબની ચાર ધટ્ટી, ગદની સાત ધટ્ટી, ધમ્રની એક
ધટ્ટી, કાણુની બે ધટ્ટી, મુશળની બે ધટ્ટી, અને રાક્ષસ,
મૃત્યુ, ઉત્પાત અને ક્ષળયોગની સંપૂર્ણ ધટ્ટી વર્જિત છે. ૩૮.

(३६)

आनंदादियोगचक्र.

योग	मू	च	मं	बु	वृ	शु	श
आनंद.	अ	मृ	ऽश्ले	ह	ऽनु	उषा	श
कालदंड	भ	आ	म	वि	ज्ये	ऽभि	पू
धूम्र	कृ	पु	पू	स्वा	मू	श्र	उ
पञ्जापति	रो	पु	उ	वि	पू	ध	रे
सौम्य	मृ	ऽश्ले	ह	ऽनु	उ	श	अ
ध्वांक्ष	आ	म	वि	ज्ये	ऽभि	पू	भ
ध्वज	पु	पू	स्वा	मू	श्र	उ	कृ
श्रीवरस	पु	उ	वि	पू	ध	रे	रो
वज्र	ऽश्ले	ह	ऽनु	उ	श	अ	मृ
सुदूर	म	वि	ज्ये	ऽभि	पू	भ	आ
छत्र	पू	स्वा	मू	श्र	उ	कृ	पु
मित्र	उ	वि	पू	ध	रे	रो	पु
मानस	ह	ऽनु	उ	श	अ	मृ	ऽश्ले
पद्म	चि	ज्ये	ऽभि	पू	भ	आ	म

लुब	स्वा	मू	श्र	उ	कृ	पु	पू
उत्पात	वि	पू	ध	रे	रो	पु	उ
मृत्यु	ऽनु	उ	श	अ	मृ	ऽश्ले	ह
काण	ज्ये	ऽभि	पू	भ	आ	म	चि
सिद्धि	मू	श्र	उ	कृ	पु	पूफा	स्वा
शुभ	पू	ध	रे	रो	पु	उ	वि
अमृत	उ	श	अ	मृ	ऽश्ले	ह	ऽनु
सुखल	ऽभि	पू	भ	आ	म	चि	ज्ये
गद	श्र	उ	कृ	पु	पूफा	स्वा	मू
मातंग	ध	रे	रो	पु	उ.फा	वि	पू
राक्षस	श	अ	मृ	ऽश्ले	ह	ऽनु	उ
चर	पू	भ	आ	म	चि	ज्ये	अभि
सुस्थिर	उ	कृ	पु	पू	स्वा	मू	श्र
प्रवर्धमान	रे	रो	पु	उ	वि	पू	ध

अयोगः सिद्धि योगश्च द्वावेतौ भवतो यदि ॥

अयोगो हन्यते तेन सिद्धियोगः प्रवर्तते ॥ ३९ ॥

अयोग अने सुयोग अन्ने अेकज दिवसमां होय तो अ-

(૪૧)

યોગનો નાશ કરીને સિદ્ધિ યોગ પ્રવર્તે છે. અર્થાત્ અયોગ વિનષ્ટ થઈ બચ છે અને સિદ્ધિયોગ પોતાનું શુભ ફળ આપે છે.

પુષ્કરયોગ.

વિશાસ્વાસ્થો યદા માનુઃ કૃત્તિકાસુ ચ ચંદ્રમાઃ ॥

સંયોગઃ પુષ્કરો નામ પુષ્કરેષ્વતિદુર્લભઃ ॥ ૪૦ ॥

વિશાખા નક્ષત્ર ઉપર સૂર્ય હોય અને કૃતિકા નક્ષત્ર ઉપર ચંદ્રમા હોય એવા સંયોગનું નામ પુષ્કર યોગ બાલુવું. આ યોગ પુષ્કરક્ષેત્રમાં પરમદુર્લભ છે. ૪૦.

કપિલાષ્ઠીયોગ.

આશ્વિને કૃષ્ણપક્ષે ચ ષષ્ઠ્યાં મૌમેઽથરોહિણી ॥

વ્યતીપાતસ્તદા ષષ્ઠી કપિલાઽનંતપુણ્યદા ॥૪૧॥

આશ્વિનમાસ, કૃષ્ણપક્ષ, ષષ્ઠી તિથિ, મંગળવાર, રેહિણી નક્ષત્ર અને વ્યતીપાત યોગ આ સર્વ એક સાથે હોય તો કપિલાષ્ઠી યોગ બાલુવો. આ યોગ અનંત પ્રણય આપવાવાળો છે.

અર્ધોદયયોગ.

પૌષ્ણમાસિ રવૌ દર્શે વ્યતીપાતે શ્રવાન્વિતે ॥

અર્ધોદયાભિધો યોગઃ કિંચિન્ન્યૂનં મહોદયઃ ॥૪૨॥

(४२)

पौष भासनी अभावास्थाने द्विवसे रविवार, व्यतीपात तथा श्रवण नक्षत्र होय तो अर्धोदय नामने योग जलवो. अने आनाथी किंयित् न्यून होय तो महोदय नामने योग जलवो. ४२.

स्वर्परयोग.

यस्यान्हे रविसंक्रमो भवति चेत्तद्वायुक्ताकुहुः
योगो स्वर्पसंज्ञको समुदयत् प्रोक्तं च गर्गादिभिः ॥
पृथ्वी व्याकुलता विलोम गतिभिः सर्वेषु लोकेषु च
दुर्भिक्षं नृप नाशनं च अधुना लक्ष्मी अलोपा भवेत्

जे वारे रवि संक्रमण होय तेज वारे अभावास्था आवे-
तो अपर नामने योग जलवो अम गर्गादि मुनीओ कहे छे.
आ योगमां पृथ्वी व्याकुल थाय, विलोमगति थाय, सर्व
लोकांने विषे दुर्भिक्ष थाय, राजने नाश थाय तथा अलोप
लक्ष्मी थाय. ४३

राज्यभंगादियोग.

यदि भवति कदाचिच्चाश्विनीनष्टचन्द्रा
शनि रवि कुजवारे स्वातिरायुष्म योगे ॥
गगनचर पशूनां जंगमस्थावराणां

नृपतिजन विनाशो राज्य भंगस्तुत्रोक्तः ॥ ४४ ॥

कदाचित् शनि, रवि, अने भंगण आभांना गमे ते वार करीने युक्त अभावास्थाने दिवसे अश्विनी अथवा स्वाती नक्षत्र तथा आयुभान योग होय तो पक्षी, पशु, जंगम, स्थावर, राज अने मनुष्येनो नाश तथा राज्यभंग थाय. ४४.

युगादि.

नवमी कार्तिके शुक्लवैशाखे च तृतीयका ॥

त्रयोदशी भाद्रपदे मावे दर्शोयुगादयः ॥ ४५ ॥

कार्तिक शुक्लपक्षनी नवमीअे कृतयुगनो आरंभ, वैशाख शुक्लपक्षनी तृतीयाअे त्रेतायुगनो आरंभ, भाद्रपद कृष्णपक्षनी त्रयोदशीअे कलियुगनो आरंभ तथा माघ कृष्ण पक्षनी अभावास्थाअे द्वापरयुगनो आरंभ जणवो. ४५.

द्वितीयं योगरत्नं समाप्तम् ॥

॥ तृतीयमुहूर्तरत्नप्रारंभः ॥ .

तत्रादौवर्ज्ययोग.

सर्वेषु शुभकार्येषु क्रूरयोगान्परित्यजेत् ॥

दग्धं विद्धं च नक्षत्रं तिथि दग्धं च वर्जयेत् ॥१॥

સંપૂર્ણ શુભ કાર્યોમાં કૂર્યોગને ત્યાગ કરે. કૂર્યોગને
વેધ સુક્ત નક્ષત્ર તથા તિથિ વર્જિત કરે છે. ૧

અર્ધપ્રહરકસ્ત્યાજ્યઃ કુલિકો વિષ્ટિરેવ ચ ॥

૧કાર્ગલં ગ્રહર્ક્ષં ચ જન્મર્ક્ષં પર્વમેવ ચ ॥ ૨ ॥

પ્રહરાર્ધ (અર્ધયામ) કુલિક યોગ, ભદ્રા, એકાર્ગલ, અહ-
ણતુ નક્ષત્ર, જન્મ નક્ષત્ર અને પર્વ એ સર્વ ત્યાગ કરે. ૨

ચતુર્દશ્યષ્ટમી કૃષ્ણા અમાત્રાસ્યા ચ પૂર્ણિમા ॥

પુણ્યાનિ પંચ પર્વાણિ સંવ્રાંતિર્દિનપસ્ય ચ ॥ ૩ ॥

કૃષ્ણપક્ષની ચતુર્દશી, અષ્ટમી, અમાવાસ્યા, પૂર્ણિમા અને
સંક્રાંતિનો દિવસ એ પાંચ પુણ્ય પર્વ છે.

દુષ્ટયોગે તિથૌ રિક્તે ક્ષીણે ચંદ્રેઽધિમાસકે ॥

માંગલ્યે શુભયાત્રા ચ નકુર્યાદ્ધિતમિચ્છતા ॥ ૪ ॥

દુષ્ટયોગ, રિક્તાતિથિ ૪-૯-૧૪, ક્ષીણ ચંદ્રમા, મળ-
માસ, એ શુભ કર્મ અને ઉત્તમ યાત્રામાં વર્જિત છે, અર્થાત્
આમાં મંગળકાર્ય પોતાના હિતની ઇચ્છાથી ના કરે. ૪

યાત્રચંદ્ર.

વેદમૂતપ્રહાનેત્રાસદિગ્વન્હિસાગરાઃ ॥

વેદાષ્ટકશિષાદિત્યાઘાતચંદ્રાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥ ૫ ॥

મેષ રાશિને ધાતચંદ્ર પહેલો, વૃષભ રાશિને પાંચમો, મિથુન રાશિને નવમો, કર્ક રાશિને બીજો, સિંહરાશિને છઠ્ઠો, કન્યારાશિને દશમો, તુલા રાશિને ત્રીજો, વૃશ્ચિક રાશિને સાતમો, ધનરાશિને ચોથો, મકરરાશિને આઠમો, કુંભરાશિને અગ્નીઆરમો અને મીનરાશિને બારમો ચંદ્રમા ધાતિક કહેલો છે. ૫

સ્ત્રીઘાતચન્દ્ર.

શશીનાગશૈલાંકરાગામિવેદઃ । કરાશાશિવાપાણ્ડવા
ચિત્રમાનુઃ ॥ વિવાહેતથાન્યે શુભે કામિનીનાં ।
ક્રમાત્ઘાતચન્દ્રાઈમેવર્જનીયા ॥ ૬ ॥

મેષ રાશિને પહેલો, વૃષભ રાશિને આઠમો, મિથુન રાશિને સાતમો, કર્ક રાશિને નવમો, સિંહરાશિને છઠ્ઠો, કન્યારાશિને ત્રીજો, તુલા રાશિને ચોથો, વૃશ્ચિક રાશિને બીજો, ધનરાશિને દશમો, મકર રાશિને અગ્નીઆરમો, કુંભ રાશિને પાંચમો અને મીનરાશિનાળી સ્ત્રીઓને બારમો ધાત.ચંદ્ર બણ્યો, તે વિવાહાદિ બીજા શુભ કાર્યમાં વર્જિત છે. ૬

ઘાતચંદ્રપરિહાર.

ઘાતચંદ્રા ઈમે વર્જ્યા યાત્રાયાં રાજદર્શને ॥

विवादे वाहनारोहे युद्धे भैषज्यसेवने ॥ ७ ॥

यात्रा, राजदूर्ध्वान, विवाह, वाहनना उपर भैसती वपते
युद्ध तथा भैषज्य सेवनमां धातयंद्र न विचार करवो. ७

तीर्थयात्रा विवाहान्नप्राशनोपनयनदिपु ॥

मांगल्यसर्वकार्येषु धातयंद्रं न विचारयेत् ॥ ८ ॥

तीर्थयात्रा, विवाह, अन्नप्राशन, उपनयन आदि सर्व
मांगल्य कार्यमां धातयंद्रनो विचार न करवो. ८

चंद्रफल.

निजराशौ स्वोच्चराशौ श्रैष्ठं चंद्रवलं सदो ॥

जन्मस्थः कुरुते पुष्टिं द्वितीये च धनागमम् ॥ ९ ॥

तृतीये राज्यसन्मानं चतुर्थे कलहागमम् ॥

पंचमे मतिविभ्रंशो भवेच्चंद्रे न संशयः ॥ १० ॥

धनधान्यागमं षष्ठे संशोषं स्यात्तृप्तमे ॥

अष्टमे प्रागसंदेहो नवमे क्लेशएव च ॥ ११ ॥

दशमे कार्यनिष्पत्तिं ध्रुवमेकादशे जयः ॥

द्वादशेन शशांकेन मृत्युरेव न संशयः ॥ १२ ॥

(૪૭)

જે ચંદ્રમા પોતાની રાશિ (કર્ક) માં અથવા પોતાની ઉચ્ચરાશિ (વૃષભ) માં હોય તો સદા ઉત્તમખળી બનવો, પહેલો ચંદ્રમા પુષ્ટિકર્તા છે, બીજો ચંદ્રમા ધનનો આગમ કર્તા છે, ત્રીજો ચંદ્રમા રાજ્યમન્માન કર્તા છે, ચોથો ચંદ્રમા કલહાગમ કર્તા છે, પાંચમો ચંદ્રમા નિઃસંદેહ બુદ્ધિનો નાશ કર્તા છે, છઠ્ઠો ચંદ્રમા ધન ધાન્યનો આગમ કર્તા છે, સાતમો ચંદ્રમા સંતોષકર્તા છે, આઠમો ચંદ્રમા પ્રાણનો સંશય કર્તા છે, નવમો ચંદ્રમા કલેશકર્તા છે. દશમો ચંદ્રમા કાર્યનો ઉદય કર્તા છે, અગીઆરમો ચંદ્રમા અવશ્ય જય કર્તા છે અને બારમો ચંદ્રમા નિઃસંદેહ મૃત્યુ કર્તા છે. ૯-૧૨

દ્વિતીયઃ પંચમશ્ચન્દ્રો નવમશ્ચ શુભવ્રદઃ ॥

શુભલગ્નેવિશેષોયંતુશ્ચમન્વત્તથોભયોઃ ॥ ૧૩ ॥

શુક્રપક્ષને વિષે બીજો, પાંચમો અને નવમો ચંદ્રમા વિશેષે કરીને શુભ ક્ષણને આપનારો છે; તથા બીજા શુક્ર અને કૃષ્ણ બન્ને પક્ષને વિષે શુભ ક્ષણને આપનારો છે. ૧૩.

ગુરુર્નિગ્રહેગમનેચશુક્રોજ્ઞાનેબુગ્ધોદીક્ષગકેચશૌરી ॥

યુદ્ધેચમૌમોનૃગદર્શનેડર્કઃસર્વેષુકાર્યેષુબલિશશાંકઃ૧૪

વિવાહને વિષે ગુરુબળ, પ્રયાણને વિષે શુક્રબળ, જ્ઞાનને

(४८)

विषे शुभफल, यज्ञनी दीक्षाभां शनिफल, युद्धने विषे भ'गण-
फल, अने राजन्य दर्शनने विषे सूर्यफल तथा सर्व कार्याने विषे
चंद्रफल फलवान् छे. १४

तारा ज्ञान.

जन्मभाद्रगणयेदादौ दिनाधिष्ण्यावधिः किल ॥

नब्रभिस्तु हरेद्भागं शेषं तारा विनिर्दिशेत् ॥ १५ ॥

जन्मसंपद्विपदक्षेमःप्रत्यरिःसाधकस्तथा ॥

वधैमैत्रातिमैत्रेयंतारानामसद्वक्फलाः ॥ १६ ॥

जन्म नक्षत्रथी दिन नक्षत्र सुधी गणी तेभां नवने भाग
आपवाधी न शेष रहे ते तारा समजवी, अेक शेष रहे तो
जन्म, वे रहे तो संपत्त, तणु रहे तो विपत्त, आर रहे तो क्षेम,
पांथ रहे तो प्रत्यरि, छ रहे तो साधक, सात रहे तो वध, आठ
रहे तो मैत्र अने शून्य रहे तो अतिमैत्र तारा समजवी. आ
तारा नामप्रभाषे ङ्ग आपनारी जणवी. १५-१६

जन्मवारा द्वितीया व षष्ठी चैव चतुर्थिका ॥

अश्लमी नवमी चैव षट्कताराः शुभावहाः ॥१७॥

प्रथमित्रलवांश्चन्द्रस्तथापिक्लेशदायिनी ॥

तृतीयापंचमीतारासप्तमीचनृणांभवेत् ॥ १८ ॥

(૪૯)

પહેલી, ખીજી, છઠી, ચોથી, આઠમી તથા નવમી આ છ તારા શુભ બલુવી. કૃષ્ણપક્ષમાં જે બળવાન ચંદ્ર હોય તે પછી ત્રીજી, પાંચમી અને સાતમી તારા મનુષ્યોને કલેશ આપનારી કહી છે. ૧૭-૧૮

કૃષ્ણેત્રલવતીતારાશુક્લપક્ષેતુચન્દ્રમા ॥

સદાગ્રાહ્યાત્રુચૈરેવંકૃષ્ણેતારાનચન્દ્રમા ॥ ૧૯ ॥

કૃષ્ણપક્ષને વિષે તારા બળવાન છે અને શુક્લપક્ષને વિષે ચંદ્રમા બળવાન છે, તેથી કરીને પંડિત લોકોએ હમેશાં કૃષ્ણપક્ષને વિષે તારાગ્રહણ કરવી, ચંદ્રમા ગ્રહણ કરવો નહિ. ૧૯

નૂતનવસ્ત્રધારણ.

રોહિણીષુકરપંચકેઽશ્વિમેત્ર્યુત્તરેપિચપુનર્વસુદ્વયે ॥

રેવતીષુવસુદૈવતેચમેનવ્યવસ્ત્રપરિધાનમિષ્યતે ॥૨૦॥

રોહિણી, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા, અનુરાધા, અશ્વિની, ઉત્તરાશ્વિની, ઉત્તરાષાઠા, ઉત્તરાષાઠા, અનુરાધા, પુષ્ય, રેવતી અને ધનિષ્ઠા આ નક્ષત્રોને વિષે પુરૂષોએ નવીન વસ્ત્ર ધારણ કરવાં શ્રેષ્ઠ છે. ૨૦

स्त्रीवस्त्रधारण.

हस्तादिपंचकेऽश्विन्यां धनिष्ठायां च पूषणि ॥

गुरौ शुके बुधे वारे धार्यस्त्रिभिर्नवाम्बरम् ॥ २१ ॥

हस्त, चित्रा, स्वाती, विशाखा, अनुराधा, अश्विनी, धनिष्ठा अने रेवती आ नक्षत्रो तथा गुरु, शुक अने बुध आ आ वारोमां स्त्रीये नवीन वस्त्र धारण कर्वा. २१

जीर्णं खौ सततमंबुभिराद्रिपिंदौ

भौमे शुके बुधदिने च भवेद्भनाय ॥

ज्ञानाय मंत्रिणि भृगौ प्रियसंगमाय

मंदे मलाय च नवाम्बरधारणं स्यात् ॥ २२ ॥

रविवारने द्विसे नवुं वस्त्र धारण करे तो शीघ्र अर्धुं (अनुं) थाय, सोमवारने द्विसे अशौच निमित्त स्नानना कण्ठी हंभेसां बीनुं रहे, मंगलवारने द्विसे शोकनी प्राप्ति, बुधवारने द्विसे धननी प्राप्ति, गुरुवारने द्विसे ज्ञाननी प्राप्ति, शुक्रवारने द्विसे प्रिय भाणुयनो संगम तथा शनिवारने द्विसे नवुं वस्त्र धारण करे तो हंभेसां भक्ति (भेधुं) रक्षा करे. २२

देवाङ्गप्रति प्रतिष्ठा मुहूर्ते.

प्रासादा मरयोः कार्या प्रतिष्ठा चोत्तरायणे ॥

તથા જલાશયારાપ્રોત્સર્ગઃ શસ્તો વિવૈત્રકે ॥ ૨૩ ॥

શુક્રપક્ષેનુરાગાંત્યે પુનર્મે રોહિગો મૃગે ॥

શ્રવત્રયોતરાહસ્ત્રયે પુષ્યેવિગૌ શુમે ॥ ૨૪ ॥

સોમોબૃહસ્પતિશ્ચૈવ શુક્રશ્ચૈવતથાબુવઃ ॥

એતેવારા શુભાઃપ્રોક્તાપ્રતિષ્ઠા યજ્ઞકર્મણિ ॥ ૨૫ ॥

ઉત્તરાયણના સૂર્યને વિષે ચૈત્ર રહિત બીજા મહિનાઓને વિષે, શુકલપક્ષને વિષે, અનુરાધા, રેવતી, પુનર્વસુ, રોહિણી, મૃગશીર્ષ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા, ઉત્તરા ફાલ્ગુની, ઉત્તરા-પાદા, ઉત્તરા ભાદ્રપદ, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, અને પુષ્ય આ ન-ક્ષત્રોને વિષે તથા શ્રેષ્ઠ ચંદ્રમાને દિવસે દેવસ્થાન, જળાશય અને બગીચાની પ્રતિષ્ઠા શ્રેષ્ઠ છે. સોમવાર, ગુરુવાર, શુક્રવાર અને બુધવાર આ વારો દેવસ્થાન, જળાશય અને બગીચાની પ્રતિષ્ઠાના કામને વિષે શુભ ફળ આપનારા કલા છે. ૨૩-૨૫

ગૃહારંભે ધ્વજાયન જ્ઞાન.

પ્રયોતનાત્પંચન ગાઢ્કૂર્મ નર્વેદુ પદ્મિંશમિ-
તાનિ ભાનિ ॥ શેતે મહનૈવ ગૃહં વિધેયં,
તદાગવાપ્સવનનં ન શસ્તમ્ ॥ ૨૬ ॥

(५२)

सूर्यना नक्षत्रधी पांचमुं, सातमुं, नवमुं, पारमुं, आग-
लीसमुं, अने छवीसमुं नक्षत्र होय तो भूमिस्थयत जणुवुं.
आने विषे गृहारंभादि तथा वाव, तणाव अने कुवानुं ओढवुं
श्रेष्ठ नथी. २६

गृहारंभे वृषचक्र.

त्रिबेदवेदामियुगाग्निवेदत्रिकेषुभानोः

शशिमंगृहेषु ॥ दाहो विनाशःस्थिरता

धनं श्रीः शून्यं च दारिद्र्यमृतिःक्रमेण ॥ २७ ॥

सूर्यना महा नक्षत्रधी यंद्रना नक्षत्र सुधी गणुत्राधी त्रणु
नक्षत्रने विषे दाह, भीम आर नक्षत्रने विषे विनाश, त्रीम
आर नक्षत्रने विषे स्थिरता, चोथा त्रणु नक्षत्रने विषे धनने
लाभ, पांचमा आर नक्षत्रने विषे लक्ष्मीने लाभ, छठा त्रणु
नक्षत्रने विषे शून्यता, सातमा आर नक्षत्रने विषे दरिद्रता
तथा आठमा त्रणु नक्षत्रने विषे मृत्यु आ प्रमाणे वृषयकने
विचार करीने गृहारंभ करवो. २७

गृहारंभे गृहूर्त.

मृगे धातृचित्राऽनुरात्रोत्तरान्त्ये

धनिष्ठाकरस्वातिगुष्याम्बुपेषु ॥

(૫૩)

નમોમાગેવૈશાખપૌષે તપસ્યે

સન્મદે શુભાદે ગૃહારંભણં સત્ ॥ ૨૮ ॥

મૃગશીર્ષ, શકિણી, ચિત્રા, અનુરાધા, ઉત્તરા કાશ્ઠુની,
ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાભાદ્રપદ, રેવતી, ધનિષ્ઠા, હસ્તા, સ્વાતી,
પુષ્ય અને શતભિષા આ નક્ષત્રોને વિષે, શ્રાવણ, માર્ગશીર્ષ,
વૈશાખ, પૌષ અને કાલ્પુન આ મહિનાઓને વિષે તથા શનિ-
વાર સહિત શુભ ગ્રહ (ચં. બુ. ગુ. શુ.) ના વારને વિષે ગૃ-
હારંભ શ્રેષ્ઠ છે. ૨૮

સ્વાત મુહૂર્ત.

હરિયુવતિતુલાયાંસ્વપ્નયતેચાગ્નિકોણે

અલિધનમકરાર્કેઈશકોણેવદન્તિ ॥

ઘટશફરતથાજેવાવ્યકોણેપિસ્વાતં

વૃષમિથુનકુલીરેનૈઋતેસ્વાતમાહુઃ ॥ ૨૯ ॥

સિંહ, કન્યા અને તુલા સંક્રાંતિને વિષે અગ્નિ કોણમાં,
વૃશ્ચિક, ધન અને મકર સંક્રાંતિને વિષે ઇશાન કોણમાં, કુંભ,
મીન, અને મેષ સંક્રાંતિને વિષે વાવ્યકોણમાં તથા વૃષભ,
મિથુન, અને કર્ક સંક્રાંતિને વિષે નૈઋત્ય કોણમાં આત મુહૂર્ત
કર્ણુ શુભ છે. ૨૯.

स्तंभ चक्र.

सूर्याधिष्ठितमद्भयंप्रथमतोमध्येतथात्रिंशतिः

स्तंभाद्रेरससंख्ययामुनिवरैरुक्तोद्भूत शुभः ॥

स्तंभाप्रेमरगंभवेद्गृहपतेमूलेवनाथेक्षयो ।

मध्येचैवतुसर्वसौख्यमतुलंप्राप्नोतिकर्ताशुभम् ।३०

सूर्यं नक्षत्रथी द्विन नक्षत्र सुधी गणीने कृमथी प्रथमये
नक्षत्र स्तंभना भूणभां तेनुं इण धन क्षय, पीळं वीस नक्षत्र
स्तंभना मध्यभां तेनुं इण सर्व सौभ्यकारक, अने त्रीळ
छ नक्षत्र स्तंभना अत्रभां, तेनुं इण भरलु जालुवुं. के नक्ष-
त्रोभां शुभइण आवे तेण नक्षत्रोभां स्तंभारोपलु शुभ छे. ३०

मोभचक्र.

मूलेमोभेत्रिकृक्षंगृहपतिमरणंपंचगर्भसुखंस्यात्

मध्येदेयाष्टकृक्षंधनसुतसुखदंपुच्छदेशोऽष्टहानिः ॥

पश्चाद्देयं त्रिकृक्षंगृहपतिसुखदं भाग्यपुत्रार्थदेयं

सूर्यसांचान्द्रकृक्षंप्रतिदिनगगयेन्मोभचक्रं विलोक्य ॥

सूर्यं नक्षत्रथी द्विन नक्षत्र सुधी गणीने प्रथम त्रलु नक्षत्र
भूणभां तेनुं इण मृत्यु, पीळ पांच नक्षत्र गर्भभां तेनुं इण

(५५)

सुभ, त्रीज आठ नक्षत्र मध्यमां तेनुं इण धन, सुत अने
सुभ, योथा आठ नक्षत्र पुच्छमां तेनुं इण मित्रनाथ, अने
पांयमा त्रण नक्षत्र व्यग्रमां तेनुं इण धर अनावनारने सुभ,
भाग्य, पुत्र अने धनदायक जलुवुं. आ प्रकारे मोलयक जेधने
मे.भाशेपणु करवुं ३१

द्वारशाखाचक्र.

अर्काच्चत्वारि ऋक्षाणि ऊर्ध्वं चैव प्रदापयेत् ॥
द्वौ द्वौ कोणेषुद्वाद्वै शाखायां च चतुश्चतुः ॥३२॥
अत्रश्च त्रीणि देयानि मध्ये चत्वारि दापयेत् ॥
ऊर्ध्वं तु लभते राज्यमुद्भासं कोणकेषु च ॥ ३३ ॥
शाखायां लभते लक्ष्मी मध्ये राज्यप्रदं तथा ॥
अग्रस्थे मरग प्रोक्तं द्वारचक्रं प्रकीर्तितम् ॥ ३४ ॥

सूर्य नक्षत्रथी दिन नक्षत्र सुधी गलीने प्रथम चार नक्षत्र
उर्ध्वं भागमां तेनुं इण राज्य प्राप्ति; द्वारना अणु चार तो
दरेक भूगुमां अथे नक्षत्र तेनुं इण उद्भास; द्वारनी शाखा ये
तो अनेमां. चार नक्षत्र तेनुं इण लक्ष्मीप्राप्ति; द्वारना मध्ये
चार नक्षत्र तेनुं इण राज्यप्राप्ति; नीचे त्रण नक्षत्र तेनुं इण
भरण; आ प्रकारे द्वारचक्र जलुवुं. ३२-३४

(५६)

कपाटचक्र.

कृताकरोब्धियुग्मराममंतकश्च वारिधिः ॥

करौ समुद्रसूर्यभाद्दिनक्षके फलं वदेत् ॥

धनागमं विनाशसौख्यबंधनं मृतिः क्षतिः ।

शुभं च रोगसौख्यदंशुभं कपाटचक्रयोः ॥ ३५ ॥

सूर्य नक्षत्रथी दिन नक्षत्र सुधी गलीने प्रथम यार नक्षत्र धनागम करे, पीअ ये नक्षत्र विनाश करे, त्रीअ यार नक्षत्र सौख्यकारक अणुवां, योथा ये नक्षत्र अंधनकारक अणुवां, पांय-मा तणु नक्षत्र मृत्युकारक अणुवां, छडां ये नक्षत्र क्षयकारक अणुवां, सातभां यार नक्षत्र शुभकारक अणुवां, आठभां ये नक्षत्र रोगकारक अणुवां, अने नवभां यार नक्षत्र सौख्यकारी अणुवां आ कभाड यढाववानुं यक छे ते शुभ अणुने यढाववां. ३५

वास्तुपूजन मूर्हत.

श्रावणश्चाथवैशाखपौषश्चफाल्गुनस्तथा ॥

मासेषुर्मार्गशीर्षश्चवास्तुकर्मणिशस्यते ॥ ३६ ॥

चित्राशतभिषास्वातीहस्तःपुष्यःपुनर्वसुः ॥

रोहिणीरेवतीमूलंश्रवणोत्तरफाल्गुनि ॥ ३७ ॥

ધનિષ્ઠાચોત્તરાષાઢાતથાભાદ્રોત્તરાન્વિતા ॥

અશ્વિનીમૃગશીર્ષંચઅનુરાધાતથૈવચ ॥ ૩૮ ॥

વાસ્તુપૂજન મેતેષુ નક્ષત્રેષુ કરોતિયઃ ॥

સપ્રાપ્નોતિનરોલક્ષ્મીમિતિપ્રાહપરાશરઃ ॥ ૩૯ ॥

આવણુ, વૈશાખ, પૌષ, ફાલ્ગુન્ અને માર્ગશીર્ષ આ મહિનાઓ વાસ્તુ કર્મમાં શુભ છે. ચિત્રા, ચતુર્ભિષા, સ્વાતી, હસ્ત, પુષ્ય, પુનર્વસુ, રોહિણી, રેવતી, મૂળ, શ્રવણુ, ઉત્તરા-ફાલ્ગુની, ધનિષ્ઠા, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરા ભાદ્રપદ, અશ્વિની, મૃગશીર્ષ તથા અનુરાધા આ નક્ષત્રોને વિષે જે પુરૂષ વાસ્તુ પૂજન કરશે તે પુરૂષ લક્ષ્મીને પામશે. આ પ્રમાણે પરાશર મુની કહે છે. ૩૬-૩૮

ગૃહમવેશ્મમુહૂર્ત.

ગૃહારંભોદિતૈર્માસૈર્વિષ્ણૈર્વારૈર્વિશેષદ્ગૃહમ્ ॥

વિશેત્સૌમ્યાયનેહર્મ્યકૃત્વાપ્રાગ્વાસ્તુપૂજનમ્ ॥ ૪૦ ॥

ઉત્તરાયણના સૂર્યમાં ગૃહ પ્રવેશ કરવો તેમાં પ્રથમ વાસ્તુ દેવતાનું પૂજન કરીને ગૃહારંભના મુહૂર્તમાં કહેલા માસ, નક્ષત્ર અને વારના દિવસે ગૃહ પ્રવેશ કરવો. ૪૦

કલશચક્ર.

પ્રવેશઃકલશેઽર્કક્ષાત્પંચનાગાષ્ટક્રમાત્ ॥

અશુભંચશુભંજ્ઞેયમશુભંચશુભંતથા ॥ ૪૧ ॥

સૂર્ય નક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણીને પ્રથમ પાંચ નક્ષત્ર અશુભ, બીજાં આઠ નક્ષત્ર શુભ, ત્રીજાં આઠ નક્ષત્ર અશુભ, ચોથાં છ નક્ષત્ર શુભ ગણવાં. આ કળશચક્ર જોઈને ગ્રહ પ્રવેશ કરવો. ૪૧

જલાશયારંભમૂર્ત્ત.

અનુરાધામઘાહસ્તે રેવતીષૂતરાત્રયે ॥

રોહિણીયુગલે પુષ્યે ધનિષ્ઠાદ્વિતયે તથા ॥ ૪૨ ॥

પૂર્વાષાઢાભિવેમે ચ શુભે માસિ શુભે દિને ॥

વાપીકૃપતડાગાનામારંભઃકથિતોબુઞ્ચૈઃ ॥ ૪૩ ॥

અનુરાધા, મઘા, હસ્ત, રેવતી, ત્રણે ઉત્તરા, રોહિણી, મૃગશીર્ષ, પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, શતભિષા અને પૂર્વાષાઢા આ નક્ષત્રોમાં તથા શુભ માસ શુભ દિવસમાં વાવ, કુવા, તળાવ આદિ જળાશયોનો આરંભ પાડિતોએ શુભ કહ્યો છે. ૪૨-૪૩

રવિવારે જલં નાસ્તિ સોમે પૂર્ણજલં ભવેત્ ॥

વાલુકા મૌપવારે તુ બુઞ્ચે બહુ જલં ભવેત્ ॥૪૪॥

(૫૯)

गुरौ च मधुरं तोयं शुक्रे क्षारं प्रजायते ॥

शनैश्चरे जलं नास्ति कीर्तितं वारजं फलम् ॥४५॥

રવિવારે જળાશયનો આરંભ કરે તો જળ ન નીકળે, ચં-
દ્રવારે પૂર્ણ જળ નીકળે, મંગળવારે રેતી નીકળે, બુધવારે
ખડુ જળ નીકળે, ગુરૂવારે મીઠું જળ નીકળે, શુક્રવારે ખાઈ
જળ નીકળે અને શનિવારે જળ ન નીકળે. આ પ્રકારે વાર કૃળ
કહેલું છે. ૪૪-૪૫

कूपचक्र.

सजलखण्डजले सजलाजले

शुभजलं लवणं च शिलाजलम् ॥

लवणमुष्णकराहिनभावधि

नवफलानिविदुस्त्रितयोद्भुभिः ॥ ४६ ॥

સૂર્ય નક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણીને પ્રથમ ત્રણ નક્ષત્ર-
માં સજળ, બીજા ત્રણ નક્ષત્રમાં ખંડજળ, ત્રીજા ત્રણ નક્ષત્રમાં
જળ, ચોથા ત્રણ નક્ષત્રમાં નિર્જળ, પાંચમા ત્રણ નક્ષત્રમાં
ઉત્તમજળ, છઠ્ઠા ત્રણ નક્ષત્રમાં ખાઈ જળ, સાતમા ત્રણ નક્ષ-
ત્રમાં કાંકરીત્રણ જળ, આઠમા ત્રણ નક્ષત્રમાં ઉત્તમ જળ તથા
નવમા ત્રણ નક્ષત્રમાં પારંભ કરે તો ખાઈ જળ નીકળે. ૪૬

હલમવાહ મુહૂર્ત.

અનુરાધાચતુષ્કં ચ મઘાદિતિયુગે કરે ॥

સ્વાતી શ્રુતિવિધિદ્વન્દ્વે રેવત્યામુત્તરાસુ ચ ॥

મોક્ષીયુગમે હલઃ કાર્યો મીને હેયઃ શનિઃ કુજઃ ॥

ષઠીરિક્તા દ્વાદશી ચ દ્વિતીયા દ્વયપર્વ ચ ॥૪૮॥

અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા, મૂળ, પૂર્વાષાઢા, મઘા, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, સ્વાતી, શ્રવણ, રોહિણી, મૃગશીર્ષ, રેવતી, ત્રણે ઉત્તરા, તથા વૃષભ, કન્યા, મિથુન અને મીન લગ્નમાં હળપ્રવાહ શ્રેષ્ઠ છે. શનિ અને મંગળવાર તથા ષઠી, રિક્તા, તિથિ, દ્વાદશી, દ્વિતીયા અને અમાવાસ્યા હળપ્રવાહમાં વર્ણિત છે. ૪૭-૪૮

હલચક્ર.

ત્રિકંત્રિકંત્રિકંપંચત્રિકંપંચત્રિકંત્રિકમ્ ॥

સૂર્યમાહિનમંયાવહ્નિવૃદ્ધિહલેક્રમાત ॥ ૪૯ ॥

સૂર્ય નક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણીને પ્રથમ ત્રણ નક્ષત્રમાં હાનિ, બીજા ત્રણ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ, ત્રીજા ત્રણ નક્ષત્રમાં હાનિ, ચોથા પાંચ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ, પાંચમા ત્રણ નક્ષત્રમાં હાનિ, છઠા પાંચ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ, સાતમા ત્રણ નક્ષત્રમાં હાનિ તથા આઠમા ત્રણ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ આ પ્રમાણે હળચક્ર સમજી હળપ્રવાહ કરવો. ૪૯

(૬૧)

બોજોસિદ્ધહર્ત.

હસ્તાશ્વિપુષ્યોત્તરોહિણીષુ

ચિત્રાનુરાગ્રામૃગરેવતીષુ ॥

સ્વાતૌ ધનિષ્ટાસુમઘાસુમૂલે

બીજોસિદ્ધકૃષ્ટફલપ્રદિષ્ટાઃ ॥ ૫૦ ॥

હસ્ત, અશ્વિની, પુષ્ય, ત્રણે ઉત્તરા, રેહિણી, ચિત્રા, અનુરાધા, મૃગશીર્ષ, રેવતી, સ્વાતી, ધનિષ્ટા, મઘા અને મૂળ આ નક્ષત્રોમાં બીજોસિકર્મ કરવાથી ઉત્કૃષ્ટ પ્રકારે ફળદાયક થાય છે. ૫૦

ચુલ્હીચક્ર.

સૂર્યમાદંગવેદાષ્ટરામશત્રુશુમાશુમમ્ ॥

ચુલ્હીચક્રેક્ર.માત્રજ્ઞેયંશુમાશુભવિચક્ષણમ્ ॥ ૫૧ ॥

સૂર્યનક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણીને પ્રથમ છ નક્ષત્ર શુભ, બીજા ચાર નક્ષત્ર અશુભ, ત્રીજા આઠ નક્ષત્ર શુભ, ચોથા ત્રણ નક્ષત્ર અશુભ અને પાંચમા છ નક્ષત્ર શુભ આ પ્રકારે ચક્રમાં શુભાશુભ ફળ વિચારી ચુલ્હી સ્થાપન કરવાને અર્તાવધું. ૫૧

કોલ્હૂચક્ર.

સૂર્યમાત્સ્યંચંપંચેષુ સમયુગ્મશરત્રિકમ્ ॥

(६२)

न सच्छुभमसहृ खं क्लेशं शुभमतोऽशुभम् ॥

कोट्टहचक्रे साभिजिते ज्ञेयमेवं विचक्षणैः ॥ ५२॥

सूर्यं नक्षत्रत्री दिन नक्षत्र सुधी अभिजित् सङ्घित गण्णिने
प्रथम पांच नक्षत्रोभां डोल यज्ञावताने आरंभ करे तो अशुभ,
भीम पांच नक्षत्र शुभ, त्रीम पांच नक्षत्र अशुभ, योथा त्रय
नक्षत्र दुःख, पांचभा ये नक्षत्र क्लेश, छडा पांच नक्षत्र शुभ
अने सातभा त्रय नक्षत्र अशुभ जणुवां. ५२

चूडीधारणमुहूर्त.

नासत्यपौष्णतसुभैः करपंचकेन

मार्तण्डभौमगुरुदानत्रमंत्रिवारैः ॥

मुक्तासुवर्णमार्णविद्रुमशंखदन्त

रक्ताम्बराणिविधृतानि भवंति सिद्धौ ॥५३॥

अश्विनी, रेवती, धनिष्ठा, हस्त, चित्रा, स्वाती, विशाखा
अने अनुराधा आ नक्षत्रोभां तथा सूर्य, मंगल, गुर् अने
शुक्र आ वारेने विषे भोती, सुवर्ण, मणि, विद्रुम, शंख,
हस्तीदंतनो खूडा तथा रक्तवस्त्र धारण करवाथी सिद्धी थाय. ५३

चूडीचक्र.

यावद्भास्करभुक्तिमानिदिवसेधिष्णानिसंख्यातंथा

વન્હિર્ભૂતગુણાઽધિસત્તનયનંપૃથ્વીકરેન્દુક્રમાત્ ॥

સૂર્યારૌ દ્વિસૌમ્યરાહુરવિજાજીવઃશર્ણાકેતવઃ

ક્રૂરેઽસન્નશુભેશુભંચકથિતંચક્રેકરેભૂષણે ॥ ૫૪ ॥

સૂર્ય સ્થિત નક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણી ત્રણ, પાંચ, ત્રણ, ચાર, સાત, બે, એક, બે, અતે એકમથી સૂર્ય, મંગળ, શુક્ર, બુધ, રાહુશનિ, બૃહસ્પતિ, ચંદ્ર, કેતુ આમાં શુભ ત્રણમાં દિન નક્ષત્ર હોય તો શુભ તથા પાપ ત્રણમાં હોય તો અશુભ અણવું. આ પ્રકારે પાંડિનાએ ડીયક કહેલું છે. ૫૪

હવનચક્ર.

સૂર્યમાત્રિત્રિમે ચાન્દ્રે સૂર્યવિચ્છુક્રપંગવઃ ॥

ચન્દ્રારેજ્યાગુશિલિનો નેષ્ટા હોમાહુતિઃ સ્વલેઃ ॥૫૫॥

સૂર્ય નક્ષત્રથી ત્રણ ત્રણ નક્ષત્ર કમથી સૂર્ય, બુધ, શુક્ર, શનિ, ચંદ્ર, મંગળ, બૃહસ્પતિ, રાહુ, કેતુના હોય છે તેમાં શુભત્રણ હોય તો હોમની આહુતિ શ્રેષ્ઠ તથા પાપત્રણ હોય તો હોમની આહુતિ નેષ્ટ અણવી. ૫૫

વિવાહયાત્રાવ્રતગોચરે ચૂડોપર્નાતેગ્રહણેયુગાદૈઃ ॥

દુર્ગાવિવાનેનસુત્રપ્રસૂતૌનવામ્નિચક્રંપરિચિંતનીયમ્ ૫૬

(૬૪)

વિવાહ, યાત્રા, વ્રતચાંતિ, ગ્રહગોચર, મુંડન, ઉપનયન, ગ્રહણ, યુગાદિ, દુર્ગાવિધાન અને સંતાન પ્રસૂતને વિષે અગ્નિ ચક્રની ચિંતા કરવી નહીં અર્થાત્ એવું નહીં. ૫૬

અગ્નિવાસ.

સૈકા તિથિર્વાર્યુના કૃતાપ્તા
શેષે ગુણેઽન્ને ભુવિ વન્હિવાસઃ ॥
સૌલ્યાય હોમે શશિયુગ્મશેષે
પ્રાણાર્થનાશૌ દિવિ ભૂતલે ચ ॥ ૫૭ ॥

શુક્લપક્ષની પ્રતિપદા તિથિથી ગણીને વર્તમાન તિથિની સંખ્યામાં એક એડીને રવિવારાદિ વારની સંખ્યા એડવી અને આરનો ભાગ આપવાથી એ શેષ ત્રણ અથવા પૂર્ણ વધે તો અગ્નિનો વાસ પૃથ્વીમાં જાણવો, તેનું ક્ષણ સુખ પ્રાપ્તિ, એક શેષ વધે તો અગ્નિનો વાસ સ્વર્ગમાં જાણવો તેનું ક્ષણ પ્રાણનાશ, અને બે શેષ વધે તો અગ્નિનો વાસ પાતાળમાં જાણવો, તેનું ક્ષણ ધન નાશ.

ઐષઙ્ગ્યકર્મમુહૂર્ત.

અર્કાશ્ચિપુણ્ય શ્રવણત્રયે ચ
મૂલદિતિસ્વાતિમગેઽુપૌષ્ણે ॥

(६५)

चित्रासु मैत्रेषु शुभेहि साकै

भैषज्यकर्म प्रवरं विरिक्ते ॥ ५८ ॥

हस्त, अश्विनी, पुष्य, श्रवण, चनिष्ठा, शतभिषा, भूष, पुनर्वसु, स्वाती, मृगशीर्ष, रेवती, चित्रा अग्ने अनुराधा आ नक्षत्रमां तथा रविवार सहित शुभग्रहोना द्विसोमां, रिक्ता ४-६-१४ तिथि विना भीष् तिथयोमां आपध लेवाथी शुभ छे.

रोगमुक्तस्नान.

इन्दोर्वारे भार्गवे च ध्रुवेषु

सार्पादित्यस्वातियुक्तेषु भेषु ॥

पित्र्ये चांत्ये चैव कुर्यात्कदाचि-

न्नैव स्नानं रोगमुक्तस्य जंतोः ॥५९॥

अंद्रवार, शुक्रवार आ वारोने विषे तथा शैष्टिष्ठी, त्रिषे उत्तरा, आश्लेषा, पुनर्वसु, स्वाती, मघा, अग्ने रेवती आ नक्षत्रोने विषे रोगथी मुक्त थयेला पुरुषे डार्थ वषत स्नानं

उत्पन्न रोगे शुभाशुभ विचार. .

स्वात्यश्लेषारौद्र पूर्वात्रयेषु

• शाक्रेभौमे सूर्यजे सूर्यवारे

नन्दारिक्तास्वेव रोगस्य चाप्ति-

मृत्युर्ज्ञेयः शङ्करौ रक्षितापि ॥ ६० ॥

स्वाती, आश्लेषा, आर्द्रा, त्रिषु पूर्वा अने ज्येष्ठा आ
नक्षत्रेने विषे; मंगल, शनि अने रवि आ वारेने विषे तथा
नंदा १-६-११ तिथि अने रिक्ता ४-९-१४ तिथि आ
तिथ्याने विषे रोगनी उत्पत्ति थर्ध होय तो ते मनुष्यनी
शंकर रक्षा करे तोपण मृत्यु थाय. ६०

सर्पदंशे शुभाशुभ विचार.

यः कृत्तिका मूल मघा विशाखा

सार्पान्तकार्द्रासु भुजंग दष्टः ॥

सवैनतेयेनसु रक्षितोऽपि

प्रयाति मृत्योर्विदनं मनुष्यः ॥ ६१ ॥

कृत्तिका, मूल, मघा, विशाखा, आश्लेषा, भरणी, अने
आर्द्रा आ नक्षत्रां न मनुष्यने सर्प करडे ते मनुष्यनी
गण्ड रक्षा करे तोपण मृत्यु थाय. ६१

वाणिज्यकर्म.

अनुराधोत्तरा पुष्य रेवती रोहिणी मृगे ॥

हस्त चित्राश्विभे कुर्याद्वाणिज्यं दिवसे शुभे. ६२

(૬૭)

અનુરાધા, ત્રણે ઉત્તરા, પુષ્ય, રેવતી, રેહિણી, મૃગશીર્ષ, હસ્ત, ચિત્રા અને અશ્વિની આ નક્ષત્રોને વિષે તથા શુભ દિવસને વિષે વાણિજ્ય કર્મ શુભ છે. ૬૨

ક્રયવિક્રયમુહૂર્ત.

પુષ્યં ભાદ્રપદા યુગ્મં સ્વાતી ચ શ્રવણાશ્વિની ॥
હસ્તોત્તરા મૃગો મૈત્રંતથાઽઽશ્લેષા ચ રેવતી ॥ ૬૩ ॥
ગ્રાહ્યાનિ ભાનિચૈતાનિ ક્રયાવિક્રયેણ બુધૈઃ ॥
ચન્દ્ર માર્ગવજીવાશ્રવારાઃ શકુન ઉત્તમઃ ॥ ૬૪ ॥

પુષ્ય, પૂર્વાભાદ્રપદ, ઉત્તરાભાદ્રપદ, સ્વાતી, શ્રવણ, અશ્વિની, હસ્ત, ઉત્તરાશ્લેષા, મૃગશીર્ષ, અનુરાધા, આશ્લેષા અને રેવતી આ નક્ષત્રોને વિષે તથા ચંદ્ર, શુક્ર અને ગુરુવારને દિવસે ઉત્તમ શુકન જોઈને ક્રયવિક્રય (ખરીદવું, વેચવું) કર્મશુભ છે.

તૈલાભ્યંગ.

રવિસ્તાપંકાન્તિ વિતરતિ શશિર્ભૂમિ તનયો
મૃતિં લક્ષ્મીં સૌમ્યઃ સુરપતિ ગુરુર્વિત્ત હરણમ્ ॥
વિપતિં દૈત્યાનાં ગુરુમ્શિલ ભોગાનુગમ્નો
નૃણાં તૈલાભ્યંગાત્સપદિ કુરુતે સૂર્ય તનયઃ ॥ ૬૫ ॥

रविवारे तैलाभ्यंग तापप्रद, सोमवारै कान्तिप्रद, मंग-
लवारै मृत्युपद, बुधवारै लक्ष्मीपद, गुडवारै वित्तविनाशक,
शुक्रवारै विपत्तिप्रद, तथा शनिवारै तैलाभ्यंग स्नान स पत्ति-
दायक ज्ञानवुं. ६५.

पशुक्रयविक्रय मुहूर्त.

चित्रोत्तरा वैष्णव रौहिणीषु

चतुर्दशी दर्शदिवाष्टमीषु ॥

ग्रह प्रवेशं गमनं विदध्या-

द्धीमान् पशूनां न कदाचिदेव ॥ ६६ ॥

चित्रा, त्रिंशे उत्तरा, श्रवण अने रौहिणी आ नक्षत्रां
तथा चतुर्दशी, अमावास्याना द्विदश अर्थात् प्रातःकाण्ठी सं-
ध्याकाण सुधी अने अष्टमी आ तिथिज्यां पशुज्याने पोताना
धरथी बहार नही काढवां अने बहारथी धरमां पण लाववां
नही; अर्थात् आ मुहूर्तमां पशुना क्य विक्रय करवो नही. ६६

संक्रांति पुण्यकाल.

याम्यायने विष्णुपदेचाग्रामध्यास्तुला ज्योः

षडशीत्यानने साम्ये परानाडयोऽति पुण्यदाः।६७।

(૬૯)

કર્ક, સિંહ, વૃશ્ચિક, વૃષભ અને કુંભ રાશિની સંક્રાંતિમાં પ્રથમની સોળ ધડી, તુળા અને મેષ રાશિની સંક્રાંતિમાં મધ્યની સોળ ધડી અર્થાત્ આઠ પહેલી અને આઠ પાછળની, તથા મિથુન, કન્યા, ધન, મીન અને મકર રાશિની પાછળની સોળ ધડી પુણ્યકાળ જણવી. ૬૭

અસ્તમાં વર્જનીય કર્મ.

વાપી કૂપ તડાગ યજ્ઞ ગમનં ક્ષૌરં પ્રતિષ્ઠા વ્રતં
વિદ્યામન્દિર કર્ણવેધન મહા દાનં ગુરોઃ સેવનમ્ ॥
તીર્થસ્નાન વિવાહ દેવમ્બવનં મંત્રાદિ દેવેક્ષણં
દૂરેણૈવ જિજીવિષુઃ પરિહરેદસ્તે ગુરૌ ભાર્ગવે ॥૬૮

વાવ, કૂપ, તળાવ, યજ્ઞ, યાત્રા, ચૌલ (ક્ષૌર), દેવપ્રતિષ્ઠા, યજ્ઞોપવીત, વિદ્યારંભ, ગ્રહપ્રવેશ, કર્ણવેધન, મહાદાન, ગુરુસેવા, તીર્થસ્નાન, વિવાહ, દેવમંદિર, મંત્રોપદેશ અને દેવનાં દર્શન આ સર્વ કર્મો જીવવાની ઈચ્છવાળા પુરુષે ગુરુ તથા શુકના અસ્તમાં વર્જિત કરવાં. ૬૮

શુક્રવિચાર.

एक ग्रामे पुरे वापि दुर्भिक्षे राष्ट्रविप्लवे ॥
विवाहे तीर्थयात्रायां प्रतिशुक्रो न विद्यते ॥ ६९ ॥

(૭૦)

ગામમાંથી ગામમાં જવું હોય અથવા શહેરમાંથી શહેરમાં જવું હોય તેમાં, દુર્ભિક્ષ કાળમાં, દેશોપદ્રવમાં, વિવાહમાં તથા તીર્થયાત્રામાં સન્મુખ શુકનો દોષ નથી. ૬૯

પૌષ્ણદાવામ્નિ પાદાંત્યાવત્તિષ્ઠતિ ચંદ્રમાઃ ॥

તાવચ્છુક્રોમવેદંધઃ સન્મુખં ગમનં શુભમ્ ॥ ૭૦ ॥

રેવતી, અશ્વિની, ભરણી, અને કૃતિકા નક્ષત્રોના પ્રથમ ચરણમાં ચંદ્રમા આવે તો શુક અંધ બાણવો. આ શુક યાત્રામાં સન્મુખ હોય તો પણ દોષ નહીં. ૭૦

દક્ષિણે દુઃસ્વદઃ શુક્રઃ સન્મુખે હંતિલોચનમ્ ॥

વામે પૃષ્ઠે શુભોનિત્યં રોધયેદસ્તગઃ શુભમ્ ॥૭૧॥

યાત્રામાં શુક જમણા ભાગે હોય તો દુઃખદાયક બાણવો, સન્મુખ હોય તો નેત્રનાશક બાણવો, ડાબા ભાગે અને પાછલા ભાગે હોય તો મંગળ દાયક બાણવો, પૂર્વમાં અસ્ત હોય તો પશ્ચિમમાં ગમન શુભ તથા પશ્ચિમમાં અસ્ત હોય તો પૂર્વમાં ગમન શુભ બાણવું. ૭૧

હસ્તેન્દુ મૈત્ર શ્રવણાશ્ચિ પુષ્ય

પૌષ્ણ શ્રવિષ્ઠા શ્ર પુનર્વસુશ્ચ ॥

પ્રોક્તા નિધિષ્ણ્યાનિ નવ પ્રયાણે

ત્યક્ત્વાત્રિ પંચાદિમ સપ્ત તારાઃ ॥ ૭૨ ॥

હસ્ત, મૃગશીર્ષ, અનુરાધા, શ્રવણ, અશ્વિની, પુષ્ય, રેવતી, અને ધનિષ્ઠા આ નવ નક્ષત્રો યાત્રામાં શ્રેષ્ઠ છે; પરંતુ ત્રીજી, પાંચમી, પહેલી અને સાતમી આ તારાઓ યાત્રામાં વર્જિત છે.

કૃત્તિકાઃ એકવિંશત્યા મરણ્યાઃ સપ્તનાડીકાઃ

એકાદશ મઘાયાશ્ચત્રિપૂર્વાણાં ચ ષોડશ ॥ ૭૩ ॥

સ્વાત્યશ્લેષા વિશાખાસુ જ્યેષ્ઠાયાશ્ચ ચતુર્દશ ॥

આઘ્યાસ્તુ ઘટિકાસ્ત્યાજ્યાઃ શેષાંશે ગમનં શુભમ્ ॥ ૭૪

કૃતિકાની એકવીસ ધડી, ભરણીની સાત ધડી, મઘાની અગીયાર ધડી, ત્રણેપૂર્વાની સોળ ધડી અને સ્વાતી, આશ્લેષા, વિશાખા તથા જ્યેષ્ઠા આ નક્ષત્રોની પ્રથમની ચૌદ ધડી ત્યાગ કરીને શેષ ધડી યાત્રાના નિમિત્ત શુભ ભણવી. ૭૩-૭૪.

અર્કેક્લેશમનર્થકં ચ ગમને સોમે ચ બંધુ પ્રિયં

ચાઙ્ગારેઽનલતસ્કર જ્વર ભયં પ્રાપ્નોતિ ચાર્થં બુધે ॥

ક્ષેમારોગ્ય સુખં કરોતિ ચ ગુરૌ લાભશ્ચ શુક્રે શુભો

મંદે બંધનહાનિ રોગ મરણાન્યુક્તાનિગર્ગાદિભિઃ ॥ ૭૫

રવિવારે ગમન કરે તો માર્ગમાં કલેશ અને અર્થની હાનિ હોય, સોમવારે ગમન કરે તો બંધુ અને પ્રિય દર્શન હોય, મંગળવારે ગમન કરે તો અગ્નિ, ચોર, ભય અને જ્વર હોય, બુધવારે ગમન કરે તો દ્રવ્ય અને સુખ પ્રાપ્તિ હોય, ગુરુવારે ગમન કરે તો આરોગ્ય અને સુખ હોય, શુક્રવારે ગમન કરે તો લાલ અને શુભદ્ધિ પ્રાપ્તિ તથા શનિવારે ગમન કરે તો બંધન, રોગ અને મરણ પ્રાપ્તિ હોય. ૭૫

દિક્શૂલ.

શનૌ ચન્દ્રે ત્યજેત્પૂર્વાં દક્ષિણાં ચ દિશં ગુરૌ ॥
સૂર્યે શુક્રે પશ્ચિમાં ચ બુધે મૌઘે તથોત્તરામ્ ૭૬॥

શનિવાર અને ચંદ્રવારે પૂર્વ દિશામાં, ગુરુવારે દક્ષિણ દિશામાં, રવિવાર અને શુક્રવારે પશ્ચિમ દિશામાં તથા બુધવાર અને મંગળવારે ઉત્તર દિશામાં શૂળ રહે છે, તે યાત્રામાં વર્જિત છે.

મંગલે મારુતે શૂલં ઈશાને બુધ મંદયોઃ ॥
નૈઋતે શુક્ર સૂર્યામ્યાં આગ્રેયાં ગુરુ સોમયોઃ ૭૭॥

મંગળવારે વાયવ્ય ઢાણમાં, બુધવાર અને શનિવારે ઈશાન ઢાણમાં, શુક્રવાર અને રવિવારે નૈઋત્ય ઢાણમાં તથા ગુરુવાર અને ચંદ્રવારે અગ્નિ ઢાણમાં શૂળ રહે છે. ૭૭

नक्षत्र शूल.

उत्तर हत्था दक्षिण चित्ता

पूर्वा रोहिणी सुगिरेमिता ॥

पञ्चम श्रवणा न करीश गमगा

हरिहर ब्रह्म पुरंदर मरगा ॥ ७८ ॥

हे मित्र—इस्त नक्षत्रने दिवसे उत्तर दिशाभां, चित्रा नक्षत्र-
ने दिवसे दक्षिण दिशाभां, रोहिणी नक्षत्रने दिवसे पूर्व दिशाभां
तथा श्रवणु नक्षत्रने दिवसे पश्चिम दिशाभां गमन करीश नडीं;
कमंड ते दिशाभां विष्णु, महादेव, अक्षा अने छंद्र गमन करे
तो तेमनुं पणु मृत्यु थाय छे. ७८

शूलदोष निवारणार्थ भक्षण.

सूर्यवारे घृतं पीत्वा गच्छेत्सोमे पयस्तथा

गुडमंगारकेचैव बुधवारे तिलानपि ॥ ७९ ॥

गुरुवारे दधिज्ञेयं शुक्रवारे यवानपि ॥

माषान् भुक्त्वा शनिवारे शूल दोषोपशांतये ॥८०॥

रविवारे धी, अंद्रवारे दूध, मंगलवारे गोण, बुधवारे तल,
शुक्रवारे दही, शुक्रवारे यव अने शनिवारे शूल दोषानी शांतिने
अर्थे अडद लक्षणु करीने यात्रा करवी. ७९-८०

કાલવાસ.

અર્કોત્તરે વાયુ દિશા ચ સોમે
 મૌમે પ્રતીચ્યાં બુધનૈઠ્ઠતે ચ ॥
 યામ્યે ગુરૌવન્હિદિશા ચ શુક્રે
 મન્દે ચ પૂર્વે પ્રવદન્તિ કાલઃ ॥ ૮૧ ॥

રવિવારે ઉત્તર દિશામાં, ચંદ્રવારે વાયવ્ય કોણમાં, મંગળવારે પશ્ચિમ દિશામાં, બુધવારે નૈઋત્ય કોણમાં, ગુરુવારે દક્ષિણ દિશામાં, શુક્રવારે અગ્નિ કોણમાં અને શનિવારે પૂર્વ-દિશામાં કાળનો વાસ બાણવો એવું પૂર્વાચાર્ય કહે છે, તે યાત્રામાં વર્જિત છે. ૮૧

કાલરાહુ.

રવિદિન ગુરુ પૂર્વે સોમ શુક્રે ચ યામ્યે
 વરુણદિશિતુ મૌમે ચોત્તરે સૌરિસંસ્થે ॥
 પ્રતિદિમ મિતિમત્વાકાલ રાહુર્દિશાનાં
 સકલ ગમન કાર્યે વામપૃષ્ઠે ચ સિદ્ધિઃ ॥ ૮૨ ॥

રવિવાર અને ગુરુવારે પૂર્વ દિશામાં, સોમવાર અને શુક્રવારે દક્ષિણ દિશામાં, મંગળવારે પશ્ચિમ દિશામાં અને શનિવારે

(७५)

उत्तर दिशाभां गमन करे तो काक्षराहु वाम पृष्ठ भागभां जलुवो,
तेभां गमन करे तो सर्वकार्यनी सिद्धि होय. ८२

योगिनीवास.

प्रतिपन्नवमी पूर्वोद्वितीया दश चोत्तरे ॥

तृतीयैकादशी वन्हौ चतुर्द्वादशी नैऋते ॥ ८३ ॥

पंचत्रयोदशी याम्ये पृष्ठी भूते च पश्चिमे ॥

सप्तपूर्णासु वायव्ये अमावास्याष्टमीशिवे ॥ ८४ ॥

प्रतिपदा अने नवमीना दिवसे पूर्वभां, द्वितीया अने
दशमीना दिवसे उत्तरभां, तृतीया अने अेकादशीना दिवसे
अग्निदोखुभां, चतुर्थी अने द्वादशीना दिवसे नैऋत्य दोखुभां,
पंचमी अने त्रयोदशीना दिवसे दक्षिणुभां, षष्ठी अने चतुर्द-
शीना दिवसे पश्चिमभां, सप्तमी अने पूर्णिमाणा दिवसे वायव्य
दोखुभां तथा अमावास्या अने अष्टमीना दिवसे धंशान दोखुभां
योगिनीने वास जलुवो. ८३-८४

योगिनी सुखदावामे पृष्ठे वांछितदायिनी ॥

दक्षिणेधनहंत्री च सन्मुखे मरणप्रदा ॥ ८५ ॥

डाये भागे योगिनी होय तो सुखप्रद जलुवी, पाछला

(७६)

आगे योगिनी होय तो वांछित इण आपनारी जलुवी, जमला
आगमां योगिनी होय तो धननो नाश करनारी जलुवी, तथा
सन्मुष् योगिनी होय तो भरलुप्रद जलुवी. ८५

चन्द्रवास.

मेषे च सिंहे धनु पूर्वभागे

वृषे च कन्यामकरे च याम्ये ॥

युग्मे तुला कुंभसु पश्चिमायां

कर्कालिमीने दिशिचोत्तरस्याम् ॥ ८६ ॥

मेष, (सिंह) अने धननो अंद्रमा पूर्व दिशाभां जलुवो,
वृषल, कन्या अने मकरनो अंद्रमा दक्षिण दिशाभां जलुवो,
मिथुन, तुला अने कुंभनो अंद्रमा पश्चिम दिशाभां जलुवो,
तथा कर्क, वृश्चिक अने मीननो अंद्रमा उत्तर दिशाभां जलुवो. ८६

सन्मुखेअर्थ लाभाय दक्षिणे सुख संपदः ॥

पृष्ठे च प्राणनाशाय वामे चन्द्रे धन क्षयः ॥ ८७ ॥

दिशानुसार सन्मुख अंद्रमाभां यात्रा करे तो अर्थ लाल
होय, जमला आगमां होय तो सुष् अने संप्रति होय,
पाछला आगमां होय तो प्राणनो नाश करे तथा डाया आगे
होय तो धननो क्षय करे. ८७

करण भगण दोषं वार संक्रान्ति दोषं
कुतिथि कुलिकदोषं वामयामार्ध दोषम् ॥
कुज शनि रवि दोषं राहु केत्वादि दोषं
हरति सकल दोषं चन्द्रमा सन्मुखस्थः ॥ ८८ ॥

करण, नक्षत्र, वार, संक्रान्ति, कुतिथि, कुलिक, वाम, यामार्ध,
भंगण, शनि, रवि, राहु, केतु आदिना दोषोने सन्मुखस्थ चंद्रमा
हरणु करे छे. ८८

कालवेला विचार.

पूर्वाह्नेत्रोत्तरां गच्छेत्प्राच्यां मध्यान्हके तथा ॥
दक्षिणेचापराह्नेतु पश्चिमेत्वर्य रात्रके ॥ ८९ ॥

दिवसना त्रणु भाग करवा तेभां पहेला भागभां उत्तर
दिशानी यात्रा, भीज भागभां पूर्व दिशानी यात्रा, त्रीज भागभां
दक्षिण दिशानी यात्रा तथा अडधी रात्रे पश्चिम दिशानी यात्रा
करवी श्रुष्ठ छे. ८९.

• तृतीयं गृहूर्तरत्नं समाप्तम् ॥ ३ ॥

॥ चतुर्थसंस्काररत्नप्रारंभः ॥

तत्रादौ ऋतुमतीस्नान.

ज्येष्ठानुराधा कररोहिणीषु स्वाती धनिष्ठाश्चि
मृगोत्तरासु ॥ रजोवती स्नानविधिं प्रकुर्या-
च्छुभेषु वारेषु शुभे तिथौ च ॥ १ ॥

रोहिणी द्वितये स्वातौ हस्ते वै रेवती द्वये ॥

स्नायात्तु युवतीगर्भं विधत्ते शीघ्रमेवहि ॥ २ ॥

ज्येष्ठा, अनुराधा, हस्त, रोहिणी, स्वाती, धनिष्ठा,
अश्विनी, मृगशीर्ष, अने त्रये उत्तरा आ नक्षत्रोभां तथा शुभ
वार अने शुभ तिथिभां रजोवती स्त्री स्नान करे. रोहिणी,
मृगशीर्ष, स्वाती, हस्त, रेवती अने अश्विनी आ नक्षत्रोभां
रजोवती स्नान करे तो शीघ्र गर्भ धारण करे. १-२.

गर्भाधान मुहूर्त.

भद्रा षष्ठी पर्व रिक्ताश्च संध्या भौमार्कार्की ना-
द्यरात्रीश्चतस्रः॥ गर्भाधानं त्र्युत्तरेन्द्रकं मैत्रब्राह्मस्वा-
तीविष्णुवस्वंबुपेसत् ॥ ३ ॥

(૭૯)

ભદ્રા, પાઠી, પર્વાદિન, રિક્તાતિથિ, સંધ્યાસમય, મંગળ, રવિ, શનિ તથા રજ્જેદર્શન પહેલાંની ચાર રાત્રી વર્જિત કરીને ત્રણે ઉત્તરા, મૃગશીર્ષ, હસ્ત, અનુરાધા, રેહિણી, સ્વાતી, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા તથા શતભિષા આ નક્ષત્રને વિષે ગર્ભાધાન શુભ છે. ૩

પુંસવનસીમંતમુહૂર્ત.

આર્દ્રાત્રયં માદ્યુગ્મં મૃગઃ પૂષાશ્રુતિઃકરઃ ॥

મુલત્રયં ગુરા સૂર્યે ભૌમે રિક્તાં વિના તિથિઃ ॥ ૪ ॥

આઘે દ્વયે ત્રયે માસે લગ્ને કન્યાજ્ઞપે સ્થિરે ॥

ચાપેપુંસવનંકુર્યાત્સીમન્તંચાષ્ટમેતથા ॥ ૫ ॥

આર્દ્રા, પુનર્વસુ, પુષ્ય, પૂર્વાભાદ્રપદ, ઉત્તરાભાદ્રપદ, મૃગશીર્ષ, રેવતી, શ્રવણ, હસ્ત, મૂળ, પૂર્વાષાઢા અને ઉત્તરા-ષાઢા આ નક્ષત્રો; ગુરુ, સૂર્ય, અને મંગળ આ વાર તથા રિક્તા તિથિ વિના અન્યતિથિઓમાં સીમંતકર્મ શ્રેષ્ઠ છે. ગર્ભથી પહેલા બીજા અને ત્રીજા માસમાં તથા કન્યા, મીન, વૃષભ, સિંહ, વૃશ્ચિક અને કુંભ આ લગ્નોમાં પુંસવનકર્મ શ્રેષ્ઠ છે. ગર્ભથી આઠમા માસમાં સીમંતકર્મ શ્રેષ્ઠ છે. ૪-૫

प्रसूतास्नानं गृह्यते.

हस्ताश्विनीत्र्युत्तर रोहिणीषु

मृगाऽनुराधा पवनांत्यभेषु ॥

स्नायात्प्रसूता गुरु भानु भौमे

त्यक्त्वा हरेर्वासरमष्ट षष्ठीम् ॥ ६ ॥

स्नाता प्रसूताप्यसुता बुधेन

स्नाताच वंध्या भृगुनंदनेन ॥

सौरेमृतिः क्षीरहतिश्च सोमे

पुत्रार्थलाभो रविजीव भौमे ॥ ७ ॥

हस्त, अश्विनी, त्रिषु उत्तरा, रोहिणी, मृगशीर्ष, अनु-
राधा, स्वाती अने रेवती आ नक्षत्रेने विषे तथा गुडवार,
रविवार अने मंगलवार आ वारेने विषे; द्वादशी, अष्टमी
अने षष्ठी आ तिथिज्जाने त्याग करीने श्रीं तिथिज्जाने विषे
प्रसूता स्त्री स्नान करे. प्रसूता श्रीं बुधवारने दिवसे स्नान
करे तो संतान रक्षित थाय, शुक्रवारने दिवसे स्नान करे तो
वांछणी थाय, शनिवारने दिवसे स्नान करे तो मृत्यु थाय,
सोमवारने दिवसे स्नान करे तो स्तनना दूधने नाश थाय तथा

(૮૬)

રવિવાર, ગુરુવાર અને મંગળવારના દિવસે સ્નાન કરે તો પુત્ર
અને ધનનો લાભ થાય. ૬-૭

નામકર્મણ મુહૂર્ત.

ચિત્રાનુરાગ્ના મૃગ રેવતીષુ ધાત્રાશ્વિની
ચ્યુતર હસ્ત પુષ્યે ॥ પુનર્વસુ ચ શ્રવણત્રિ
કેષુ બુધાર્કે ચન્દ્રેજ્યસિતેષુ નામ ॥ ૮ ॥

શર્માન્તં બ્રાહ્મણસ્ય સ્યાદ્દર્માન્તં ક્ષત્રિયસ્ય ચ ॥

વૈશ્યસ્ય ધનસંયુક્ત શૂદ્રસ્ય પ્રેષ્ય સંયુતમ્ ॥ ૯ ॥

ચિત્રા, અનુરાધા, મૃગશીર્ષ, રેવતી, રોહિણી, અશ્વિની,
ત્રણે ઉત્તરા, હસ્ત, પુષ્ય, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા અને શત-
ભિષા આ નક્ષત્રાને વિષે તથા બુધ, સૂર્ય, ચંદ્ર, ગુરુ અને શુક્ર
આ વારોને વિષે નામકર્મ શુભ છે. બ્રાહ્મણના બાળકનું નામ
શર્માન્ત રાખવું; જેમકે-વૃંદાવનશર્મા, ક્ષત્રીયના બાળકનું
નામ વર્માન્ત રાખવું; જેમકે-ગણદત્તવર્મા; વૈશ્યના બાળકનું
નામ ધનસંયુક્ત અથવા ગુપ્તાન્ત રાખવું; જેમકે-ધનપતિ ચન્દ્ર-
ગુપ્ત, અને શૂદ્રના બાળકનું નામ દાસાન્ત રાખવું; જેમકે રામ-
દાસ, દેવીદાસ, ઈત્યાદિ. અવકહકયકમાં જે નક્ષત્રના જે ચરણમાં
જે અક્ષર જન્મ સમયે હોય એજ અક્ષર ઉપર નામ પાડવું.

છકા મહિનાથી સમ માસમાં અર્થાત્ ૬-૮-૧૦ માસમાં અથવા આખા વર્ષમાં સમય નિશ્ચય કર્યો હોય તે સમયે છોકરાને તથા પાંચમા મહિનાથી વિષમ માસમાં અર્થાત્ ૫-૭-૯ માસમાં કન્યાને નવાત્રપ્રાશન શુભ છે. રેવતી, અશ્વિની, પૃથ્વી, પુનર્વસુ, અતુરાધા, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, રૈહિણી, મૃગીશીર્ષ અને ત્રણે ઉત્તરા આ નક્ષત્રોને વિષે શુભઅહોનાં લગ્નોને વિષે; મીન, મેષ અને વૃશ્ચિક આ સિવાયનાં બીજાં લગ્નોને વિષે શુભઅહોના વારને વિષે અત્રપ્રાશન સર્વની સંમતીથી કહેલું છે. ૧૧-૧૩

પટ્ટબંધન ચૌલાન્ન પ્રાશને ચોપનાયને ॥

શુભદં જન્મનક્ષત્રમશુભં ત્વન્ય કર્મણિ ॥ ૧૪ ॥

રાજ્યાભિષેક, મુંડન, અત્રપ્રાશન અને ઉપનયન આ કર્મોમાં જન્મ નક્ષત્ર શુભ ક્ષણ આપનારૂં જાણવું. તથા વિવાહાદિ બીજાં કાર્યોમાં અશુભ જાણવું. ૧૪

હિત્વા રિકં તથા નંદામૃત્નીં દ્વાદશીં તથા ॥

તિથેઃક્ષયમમાં વારાન્ શનિ મૌમાર્કસંજ્ઞકાન્ ॥૧૫॥

રિકત્ત્ર ૪-૯-૧૪, નંદા ૧-૬-૧૧, અષ્ટમી, દ્વાદશી, તિથિક્ષય અને અમાવાસ્યા, આ તિથિઓને તથા શનિ, મંગળ અને રવિ આ વારોને ત્યાગ કરીને અત્રપ્રાશન કરાવવું. ૧૫

(८४)

कर्णवेध मुहूर्त.

रेवती द्वितये पुष्ये पुनर्वसुनुराशयोः ॥

श्रवण द्वितये चित्रा मृगे हस्ते शुभे तिथौ ॥ १६ ॥

शुभे वारे हि जन्माहाद् द्वादशे षोडशे दिने ॥

कर्णवेधोऽथवा मास षष्ठे सप्ताष्टमेपि वा ॥ १७ ॥

रेवती, अश्विनी, पुष्य, अनुराधा, श्रवण, धनिष्ठा, चित्रा, मृगशीर्षं अने हस्त आ नक्षत्राने विषे, शुभ तिथिआने विषे अने शुभग्रहना वारने विषे जन्म द्विवसथी पारमा अथवा सोममा द्विसे अथवा छत्रा, सातमा, आठमा महिनाने विषे कर्णवेध शुभ छे. १६-१७

न जन्ममासे न च चैत्र पौषे

न जन्मतारासु हरौ प्रसुमे ॥

तिथावरिक्ते न च विष्टि दुष्टे

कर्णस्य वेधो न समान वर्षे ॥ १८ ॥

जन्म मास, चैत्रमास, पौषमास, जन्मतारा, हरिशयन (आषाढ शुक्ल ११ थी कार्तिक शुक्ल ११ सुधी,) रिक्ता ४-६-१४ तिथि, विष्टि अने समवर्ष आ सर्व कर्ण वेधमां अशुभ छे. १८

(८५)

मुंडनमुहूर्त.

श्रवणात्रितये हस्तेत्रितये रेवतीद्वये ॥

ज्येष्ठायां मृगशर्षे च पुनर्वसुद्वये तथा ॥

सौम्यायने शुभेवारे चूडा कर्म स्मृतंबुधैः ॥ १९ ॥

श्रवण, धनिष्ठा, शतभिषा, हस्त, चित्रा, स्वाती, रेवती, अश्विनी, ज्येष्ठा, मृगशीर्ष, पुनर्वसु अने पुष्य आ नक्षत्राने विषे, उत्तरायणना सूर्यमां शुभग्रहना वारना दिवसे पंडितोअ्य मुंडनकर्म कहेलुं छे. १९

न जन्ममासे न च जन्मभे तिथौ

विधौ विरुद्धे शुभतारकासु ॥

युग्माद्रमासे न च कृष्णपक्षे

चूडा न कार्या खलु चैत्रपौषे ॥ २० ॥

जन्ममास, जन्मनक्षत्र, जन्मतिथि, नेष्ट चंद्रमा, अशुभ तारा, समवर्ष, सममास, कृष्णपक्ष, तथा चैत्र अने पौष मास आ सर्वा मुंडन कर्ममां वर्जित छे. २०

क्षौरकर्ममुहूर्त.

पुष्ये पौष्णे चाश्विनीष्वैन्दवे च शाके हस्ताद्ये

(૯૬)

ત્રિકે મેષ્વદિત્યાઃ ॥ ક્ષૌરં કાર્યં વૈષ્ણવાદ્યત્રયે

ચ ત્યક્ત્વા મૌમાદિત્ય પાતઙ્ગિ વારાન્ ॥ ૨૧ ॥

પુષ્ય, રેવતી, અશ્વિની, મૃગશીર્ષ, જ્યેષ્ઠા, હસ્તા, ચિત્રા, સ્વાતી, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા અને શતભિષા આ નક્ષત્રોને વિષે મંગળ, સૂર્ય અને શનિ આ વાર ત્યાગ કરીને ક્ષૌર-કર્મ શ્રેષ્ઠ છે. ૨૧

માસં હરેત્ ક્ષૌરમિહાયુષોર્કઃ શનૈશ્ચરઃ

સપ્ત કુજસ્તથાષ્ટૌ ॥ આચાર્યમૃગિન્વદુ

બુધાઃ ક્રમેણદદ્યુર્દશૈકાદશ સપ્ત પંચ ॥ ૨૨ ॥

રવિવારને દિવસે ક્ષૌર (હજમત) કરાવવાથી એક મહિનાનું આયુષ્ય નાશ થાય, શનિવારને દિવસે ક્ષૌર કરાવે તો સાત માસનું આયુષ્ય નાશ થાય, મંગળવારને દિવસે ક્ષૌર કરાવે તો આઠ માસનું આયુષ્ય નાશ થાય, ગુરુ, શુક્ર, ચંદ્ર અને બુધવારને દિવસે ક્ષૌર કરાવે તો અનુક્રમથી દશ, અગ્નિ-આર, સાત અને પાંચ માસનું આયુષ્ય વધે છે. ૨૨

નૃપાજ્ઞયા બ્રાહ્મણ સંમતે ચ વિગ્રહકાલે મૃતસૂત-
કે ચ ॥ બદ્ધસ્ય મોક્ષેત્રતુદીક્ષણાસુ સર્વેષુ મેષુ
ક્ષુરકર્મશસ્ત્રમ્ ॥ ૨૩ ॥

(૯૭)

રાજની આજ્ઞાથી, બ્રાહ્મણના કહેવાથી, વિવાહને વિષે, મૃતાશૌચને વિષે, અંધન (કેદ) થી છૂટયાને વિષે તથા યજ્ઞની દિક્ષાને વિષે સર્વ નક્ષત્ર અને વારને વિષે ક્ષૌર કર્મ શ્રેષ્ઠ છે. ૨૩

અક્ષરારંભ મુહૂર્ત.

સૌમ્યાયને શુભે માસિ સ્વાધ્યાય દિવસે શુભે ॥

સ્વૌ જીવે બુધે શુક્રે લગ્ને સ્વેત્વલાન્વિતે ॥ ૨૪ ॥

રેવતીદ્વિતયે પુષ્ય પુનર્વસ્વનુરાધયોઃ ॥

આર્દ્રાલ્યે શ્રવણે હસ્તે સ્વાતૌ ચિત્રાભિધે તથા ॥૨૫॥

દ્વેશ્ચં વિષ્ણુવાગ્દેવીં તથામ્યર્ચ્યેષ્ટદેવતાઃ ॥

પંચમાઙ્ગદે નરઃકુર્યાલ્લિપ્યારંભો સદા બુધઃ ॥૨૬॥

ઉત્તરાયણ, શુભમાસ, સ્વાધ્યાય, શુભદિવસ, રવિ, ગુરુ, બુધ અને શુક્ર આ વાર તથા લગ્નમાં, ગ્રહ બળવાન હોય ત્યારે; રેવતી, અશ્વિની, પુષ્ય, પુનર્વસુ, અનુરાધા, આર્દ્રા; શ્રવણ હસ્ત, સ્વાતી અને ચિત્રા આ નક્ષત્રોમાં, ગણપતિ, વિષ્ણુ, સરસ્વતી અને ઈષ્ટ દેવતું પૂજન કરીને પાંચમા વરસે પંડિત અક્ષરારંભ કરાવે. ૨૪-૨૫

(૯૯)

વિદ્યારંભમૂહૂર્ત.

પૂર્વાત્રયે પુષ્યયુગેન્યમૂલે
શ્રુતેશ્ચ હાગાન્મૃગામાત્રિકેઽથે ॥
બ્રાહ્મણાનુરાગોત્તરભેયુ વિદ્યા
રંભઃસિતાર્કેજ્યવુત્રેષુ શસ્તઃ ॥ ૨૭ ॥

વિદ્યારંભે ગુરુઃશ્રેષ્ઠો મધ્યમૌ મૃગુભાસ્કરૌ ॥

કનિષ્ઠૌ ભૌમસૌરી ચ અવિદ્યા બુધસોમયોઃ ॥૨૮॥

ત્રણે પૂર્વા, પુષ્ય, આશ્લેષા, રેવતી, મૂળ, શ્રવણ, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, મૃગશીર્ષ, આર્દ્રા, પુનર્વસુ, અશ્વિની, રોહિણી, અનુરાધા અને ત્રણે ઉત્તરા આ નક્ષત્રોમાં તથા શુક્ર, સૂર્ય, ગુરુ અને બુધ આ વારોમાં વિદ્યારંભ શુભ છે. વિદ્યારંભમાં ગુરુ શ્રેષ્ઠ છે. શુક્ર અને સૂર્ય મધ્યમ છે, મંગળ અને શનિ નેષ્ઠ છે તથા બુધ અને ચંદ્ર અવિદ્યાવા ૧ છે. ૨૭--૨૮

વિદ્યારંભમૂહૂર્ત.

ગંભીર્યાનાદદ્યે જન્મનો વા મૌ પ્રીવંધં

શસ્યતે બ્રાહ્મણાનામ્ ॥ રાજન્યાનાં નૂન .

મેકાદશેદ્રે વૈશ્યાનાંચ દ્વાદશે વેદર્ચિદ્ધિઃ ॥૨૯॥

આષોડશાદ્રાહ્યણસ્ય સાવિત્રી નામિ વર્તતે ॥

આદ્રાવિંશાદ્રાહ્યબંધોરાચતુર્વિંશતેર્વિંશઃ ॥ ૩૦ ॥

ગર્ભાધાનથી અથવા જન્મકાળથી બ્રાહ્મણને આઠમા વર્ષમાં; ક્ષત્રીયને અગ્નીઆરમા વર્ષમાં તથા વૈશ્યને આરમા વર્ષમાં મૌજીઅંધન (યજ્ઞોપવીત) કરવું. આ પ્રમાણે વેદને બ્રહ્મણનારા પંડિતોએ કહ્યું છે. સોળવર્ષસુધી બ્રાહ્મણની સાવિત્રી વર્તમાન રહે છે, અર્થાત બ્રહ્મતેજ રહે છે ત્યાં સુધીમાં યજ્ઞોપવીત સંસ્કાર થવો જોઈએ. બાવીસ વર્ષ સુધીમાં ક્ષત્રીયને તથા ચોવીસ વર્ષ સુધીમાં વૈશ્યને યજ્ઞોપવીતસંસ્કાર થવો જોઈએ.

વટુકન્યાજન્મરાશે સ્ત્રિકોગાયદ્વિમક્ષગઃ ॥

શ્રેષ્ઠોગુરુઃ સ્વષટ્ટયાદ્યે પ્રપૂજ્યાન્યત્ર નિંદિતઃ ॥૩૧॥

બ્રહ્મચારી અથવા કન્યાની રાશિથી પાંચમો, નવમો, અગ્નીઆરમો, બીજો અને સાતમો ગુરુ ક્રેષ્ઠ છે. દશમો, છઠ્ઠો ત્રીજો અને પહેલો ગુરુ પૂજ્ય કરવાથી ક્રેષ્ઠ છે. તથા ચોથો આઠમો અને આરમો ગુરુ નિંદિત (નેષ્ઠ) છે. ૩૧. •

હસ્તાઽશ્વિની પુષ્ય મુજંગમાદ્રાં

• મૂલત્રિપૂર્વાદિતિરેવતીષુ ॥

શ્રુતિત્રયે સ્વાતિમ્ગાનુરાધા

ચિત્રાસુસાઝ્કૈસદહે વ્રતં સત્ ॥ ૩૨ ॥

હસ્ત, અશ્વિની, પુષ્ય, આશ્લેષા, આર્દ્રા, મૂળ, ત્રણે પૂર્વા, પુનર્વસુ, રેવતી, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા, સગતી, મગશીર્ષા, અનુ-
રાધા અને ચિત્રા આ નક્ષત્રોને વિષે તથા રવિવાર, ચંદ્રવાર, બુધ-
વાર, ગુરુવાર અને શુક્રવાર આ વારોને વિષે વ્રતખંધ કર્મ શુભછે.

માઘાત્પંચસુ માસેષુ શુક્લપક્ષે ચ પ્રાગ્દલે ॥

દ્વિતીયા ચ તૃતીયા ચ દશમ્યેકાદશી તથા ॥

દ્વાદશી પંચમી ચૈવ વ્રતબંધે શુભપ્રદા ॥ ૩૩ ॥

માઘ, ક્ષાત્યુન, ચૈત્ર, વૈશાખ અને જ્યેષ્ઠ આ માસને વિષે,
શુક્લપક્ષને વિષે અને દિવસના પૂર્વદલને વિષે, દ્વિતીયા, તૃ-
તીયા, દશમી, એકાદશી, દ્વાદશી, અને પંચમી આ તિથિઓ
વ્રતખંધમાં શુભકૃત્ત આપવાવાળી છે. ૩૩

ચૈત્રે માસે માસ્કરે મીનસંસ્થે

કુર્યાન્મૌઞ્જી બંધનં બ્રાહ્મણાનામ્ ॥

શુક્રસ્યાસ્તં વાક્યતેનાવલોક્યં

નૈવગ્રાહ્યા ચન્દ્રગુર્વોચ્ચશુદ્ધિઃ ॥ ૩૪ ॥

(૯૧)

ચૈત્ર માસને વિષે સૂર્ય મીન રાશિમાં હોય તો બ્રાહ્મણોને મોંઝાખંધન (યજ્ઞોપવીત) કરવું શ્રેષ્ઠ છે. આને વિષે શુક અને ગુરૂના અસ્તનો દોષ ન બેવો તથા ચંદ્રમા અને ગુરૂની શુદ્ધિનો પણ વિચાર ન કરવો. ૩૪.

વિવાહ મુહૂર્ત.

રેવત્યુત્તર રોહિણી મૃગ મઘામૂલાનુરાધાકર
સ્વાતીષુ પ્રમદા તુલા મિથુનગોલગ્ને વિવાહઃ શુભઃ॥
માસાઃ ફાલ્ગુનમાર્ગ માઘ શુચયો જ્યેષ્ઠસ્તથા માઘવઃ
શસ્તઃ સૌમ્યદિનં તથૈત્ર તિથયો રિક્તા કુહૂ વર્જિતા ॥

રેવતી, ઉત્તરાશ્લેષુની, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાભાદ્રપદ, રોહિણી, મૃગશીર્ષ, મઘા, મૂળ, અનુરાધા, હસ્ત અને સ્વાતી આ નક્ષત્રોમાં; કન્યા, તુલા, મિથુન અને વૃષભ આ લગ્નોમાં; શ્લેષુન, માર્ગશીર્ષ, માઘ, આષાઢ, જ્યેષ્ઠ અને વૈશાખ આ મહિનાઓમાં; તથા રિક્તા (૪-૯-૧૪) તિથિ, અને અમાવાસ્યાનો ત્યાગ કરીને શુભ દિવસમાં વિવાહ શુભ છે. અહીં એક વાત લખવી પરમાવશ્ય છે કે ઉત્તરાયણ સૂર્ય અર્થાત્ મકરથી મિથુન સંક્રાંતિ સુધી વિવાહ કરે; ચૈત્રમાસ અર્થાત્ મીન સંક્રાંતિ ત્યાજ્ય છે. ૩૫

(૯૨)

મિથુન કુંભ મૃગાલિ વૃષાજગે
મિથુનેઽપિ રવૌ ત્રિલવે શુચેઃ ॥

અલિમૃગાજગતે કરપીડનં

ભવતિ કાર્તિક પૌષમધુષ્વપિ ॥ ૩૬ ॥

મિથુન, કુંભ, મકર, વૃશ્ચિક, વૃષભ અને મેષ આ રાશિઓ ઉપર જ્યારે સૂર્ય હોય ત્યારે વિવાહ કરવો શુભ છે. મિથુનના સૂર્યને વિષે આષાઠ શુક્લ પ્રતિપદાથી દશમી પર્યંત શ્રેષ્ઠ છે. વૃશ્ચિકના સૂર્યને વિષે કાર્તિક મહિનામાં, મકરના સૂર્યને વિષે પૌષ મહિનામાં અને મેષના સૂર્યને વિષે ચૈત્ર મહિનામાં વિવાહ કરવો શ્રેષ્ઠ છે. ૩૬

પુર્નાર્વિવાહ મુહૂર્ત.

ઇન્દ્ર રુદ્રાદિતિઽશ્લેષા આગ્નેય વરુણસ્તથા ॥

અશ્વિની વસુદૈવત્યંપટ્ટકાલેશુભં સ્મૃતમ્ ॥ ૩૭ ॥

જ્યેષ્ઠા, આર્દ્રા, પુનર્વસુ, આરવેષા, કૃતિકા, શતભિષા, અશ્વિની અને ધનિષ્ઠા આ નક્ષત્રોમાં પુનર્વસુ (નાતરં) શુભ છે.

દત્તકપુત્ર મુહૂર્ત.

હસ્તાદિ પંચકમિષક્ વસુ પુષ્યમેષુ

સૂર્યક્ષમાજગુરુ ભાર્ગવ વાસરેષુ ॥

रिक्ता विवर्जिततिथिष्वलि कुंभलमे
सिंहे वृषे भवतिदत्त परिग्रहोयम् ॥ ३८ ॥

हस्त, चित्रा, स्वाती, विशाखा, अनुराधा, अश्विनी, ध-
निष्ठा, अने पुष्य आ नक्षत्रोभां, रवि, मंगल, शुक्र अने शुक्र
आ वारोभां तथा रिक्ता (४-६-१४) तिथि अने वृश्चिक
कुंभ आ लग्नेने त्याग करीने सिंह अने वृषभ आ लग्नेभां
दत्तपुत्र विधान शुभ छे. ३८

अथ ज्येष्ठ विचार.

जन्ममासि नच जन्मभे तिथौ
नैव जन्मदिवसेऽपि कारयेत् ॥
आद्यगर्भ दुहितुः सुतस्य वा
ज्येष्ठ मासि नच यातु मंगले ॥ ३९ ॥

द्वौज्येष्ठौमध्यमाप्रोक्तावेकज्येष्ठःशुभावहः
ज्येष्ठत्रयंनकुर्वीतविवाहेसर्वसंमतः ॥ ४० ॥
अज्येष्ठाकन्यकापत्र ज्येष्ठपुत्रोवरोयदि ॥
व्यत्ययोवातयोस्तत्र ज्येष्ठोमासः शुभप्रदः ॥ ४१ ॥

(૯૪)

જન્મમાસ, જન્મનક્ષત્ર, જન્મતિથિ અને જન્મવારમાં આઘ ગર્ભવાણાં કન્યા અને પુત્રનો વિવાહ જ્યેષ્ઠ માસમાં કરવો નહીં; પુરૂષ આઘ ગર્ભવાણો અથવા કન્યા આઘ ગર્ભવાણી હોય તો જ્યેષ્ઠ માસમાં વિવાહ મધ્યમ કહેલો છે. બેમાંથી એક આઘ ગર્ભવાણો હોય તથા કન્યા પણ આઘ ગર્ભવાણી હોય અને જ્યેષ્ઠ માસ હોય તો વિવાહ કરવો નહીં. જો કન્યા આઘ ગર્ભવાણી ન હોય અને વર આઘ ગર્ભવાણો હોય તથા વર આઘ ગર્ભવાણો ન હોય અને કન્યા આઘ ગર્ભવાણી હોય તો તેમને જ્યેષ્ઠ માસમાં વિવાહ શુભ જાણવો. ૩૯-૪૧

દશવર્ષાવ્યતિક્રાન્તા કન્યાશુદ્ધિવિવર્જિતા ॥

તસ્યાસ્તારેંદુલમાનાં શુદ્ધોપાણિગ્રહોમતઃ ॥ ૪૨ ॥

દ્વાદશાબ્દપરેકન્યાષોડશાબ્દપરે વરે ॥

વ્યયવેદાદ્યમેસૂર્યે જીવેચૈવ ન દોષમાક્ર ॥ ૪૩ ॥

દશ વર્ષ પછી કન્યા શુદ્ધિ રહિત હોય છે તેનો તારા શુદ્ધિ, ચંદ્ર શુદ્ધિ અને લગ્ન શુદ્ધિ જોધને વિવાહ કરવો શ્રેષ્ઠ છે, બાર વર્ષ ઉપરાંત કન્યાને તથા સોળ વર્ષ ઉપરાંત વરને ચોથા, આઠમા અને બારમા સૂર્યનો અને કન્યાને ચોથા, આઠમા અને બારમા ગુરૂનો દોષ નથી. ૪૨-૪૩

मंगल विचार.

लमेव्यये च पाताले यामित्रेचाष्टमे कुजे ॥
पत्नीहन्ति स्वभर्तारं भर्ता भार्या विनाशयेत् ॥४४॥

७-मलग्नमां पहेला, आरमा, योथा, सातमा अने आ-
४मा स्थानमां मंगण होय तो विवाह करवो नहि. कन्याने
७पर कहेलां स्थानोमां मंगण होय तो वरने हुनन करे, अने
वरने होय तो कन्याने हुनन करे. ४४

जामित्रेच यदा सौरिल्लमेवाहिबुकेऽथवा ॥
अष्टमे द्वादशेचैव भौम दोषो न विद्यते ॥ ४५ ॥

सातमा, पहेला, योथा, आ४मा अने आरमा स्थानमां
शनि होय तो मंगणनो दोष जाणवो नहि. ४५

वरकन्ययोःप्रीतिविचार.

वर्णोवश्यं तथातारा योनिश्च ग्रहमैत्रकम् ॥
गणमैत्रीभकूटंच नाडीचैते गुणाधिकाः ॥ ४६ ॥

१ वर्ण, २ मश्य, ३ तारा, ४ योनि, ५ ग्रहमैत्री, ६ गणमैत्री,
७ लकूट, ८ नाडी, आ आ४ अेकधी अेक गुणुमां अधिकाः. ४६

(૯૬)

વર્ણજ્ઞાન.

મીનાલિ કર્કટા વિદ્યાઃ ક્ષત્રા મેષો હરિર્ધનુઃ ॥

શૂદ્રોયુગ્મંતુલાકુંભૌ વૈશ્યઃ કન્યા વૃષભઃ ॥૪૭॥

નોત્તમામુદ્રહેત્કન્યાં ત્રાસ ગીંત્રવેશેષતઃ ॥

મિયતેહીનવર્ણશ્ચ બ્રહ્મગાતદશોયદિ ॥ ૪૮ ॥

વિપ્રવર્ણેષુયાનારી શુદ્રવર્ણેષ્યઃપતિઃ ॥

ધ્રુવંભવતિવૈધવ્યં શુક્રસ્યદુહિતાયદિ ॥ ૪૯ ॥

મીન, વૃશ્ચિક અને કર્કટ રાશિનો આજ્ઞાણ વર્ણ છે; મેષ, સિંહ અને ધન રાશિનો ક્ષત્રિય વર્ણ છે; મિથુન, તુલા અને કુંભરાશિનો શૂદ્ર વર્ણ છે; તથા કન્યા, વૃષભ અને મકર રાશિનો વૈશ્ય વર્ણ છે. ઉત્તમ વર્ણની કન્યા હોય અને હીન વર્ણનો વર હોય તો વરનું મૃત્યુ થાય, આદે પ્રજ્ઞા જોવો હોય તો પણ શું ? આજ્ઞાણ વર્ણની કન્યા હોય અને શૂદ્ર વર્ણનો વર હોય તો કન્યા નિશ્ચય કરીને વિધવા થાય, આદે શુક્રાચાર્યની કન્યા હોય તો પણ શું ? ૪૭-૪૯

વસ્તુવિચાર.

સિંહવિનાવશાઃમર્વે દ્વિપદાનાં ચતુષ્પદાઃ

મહ્યાજલચરાસ્તેષાં મહસ્થાનેભરાસૃપાઃ ॥ ૫૦ ॥

(૯૭)

મકરસ્યપૂર્વભાગો મેષ સિંહ ધનુર્વૃષાઃ ॥

ચતુષ્પદાઃકીટસંજ્ઞઃકર્કઃસર્પશ્ચવૃશ્ચિકઃ ॥ ૫૧ ॥

તુલાચમિથુનંકન્યા પૂર્વાર્દ્ધેધનુષશ્ચયત્ ॥

દ્વિપદાસ્તુમૃગાર્દ્ધેતુ કુંભમીનૌજલાશ્રિતૌ ॥૫૨॥

દ્વિપદના વચમાં સિંહ વિના સર્વ વચ છે, અને જળચર દ્વિપદનું ભક્ષ્ય છે પરંતુ સર્પ ભયકારક છે; મકરનો પૂર્વ ભાગ મેષ, સિંહ, ધન અને વૃષભ ચતુષ્પદ છે, કર્ક કીટ છે, વૃશ્ચિક સર્પ છે, તુળા, મિથુન, કન્યા અને ધનનો પૂર્વ ભાગ દ્વિપદ છે. મકરનો પશ્ચિમ ભાગ, કુંભ અને મીન જળચર છે. ૫૦-૫૨

તારાબલવિચાર.

કન્યર્ક્ષાદ્વરભંયાવત્કન્યામં વરભાદપિ ॥

ગણયેન્નવહૃચ્છેષે ત્રીષ્વદ્વિભમસત્સ્મૃતમ્ ॥ ૫૩ ॥

કન્યાના નક્ષત્રથી વરના નક્ષત્ર સુધી અને વરના નક્ષત્રથી કન્યાના નક્ષત્ર સુધી ગણી તેમાં પૃથક્ પૃથક્ નવનો ભાગ આપવાથી શેષ ત્રણ, પાંચ અને સાત રહે તેો અશુભ તારા સમજવી. ૫૩

(૯૮)

યોનિવિચાર.

અશ્વિનીવારુણશ્ર્ચાશ્વાં રેવતી ભરણી ગજઃ ॥

પુષ્યશ્ચ કૃતિકા છાગો નાગશ્ચ રોહિણી મૃગઃ ॥૫૪॥

આર્દ્રામૂલમપિશ્વાચ મૂષકઃ ફાલ્ગુની મઘા ॥

માર્જારોદિતિરાશ્લેષા ગોજાતિરુત્તરાદ્યમ્ ॥ ૫૫ ॥

મહિષઃ સ્વાતિહસ્તૌચ મૃગોજ્યેષ્ઠાનુરાધિકા ॥

વ્યાઘ્રશ્ચિત્રાવિશાખાચ શ્રુત્યાષાઢૌચ મર્કટૌ ॥૫૬॥

વસુભાદ્રપદૌસિંહૌ નકુલોઽભિજિદ્વિશ્વયઃ ॥

યોનયઃકથિતામાનાં વૈરમૈત્રી વિચાર્યતામ્ ॥ ૫૭ ॥

અશ્વિની અને શતભિષાની અશ્વયોનિ, રેવતી અને ભરણીની ગજયોનિ, પુષ્ય અને કૃતિકાની મેષયોનિ, રોહિણી અને મૃગશીર્ષની સર્પયોનિ, આર્દ્રા અને મૂળની શ્વાનયોનિ, પૂર્વાશ્લેષાની અને મઘાની મૂષકયોનિ, પુનર્વસુ અને આશ્લેષાની માર્જારયોનિ, ઉત્તરાશ્લેષાની અને ઉત્તરાભાદ્રપદની ગૌયોનિ, સ્વાતી અને હસ્તની મહિષયોનિ, જ્યેષ્ઠા અને અનુરાધાની મૃગયોનિ, ચિત્રા અને વિશાખાની વ્યાઘ્રયોનિ, શ્વેતશ્ચ અને પૂર્વાષાઢાની વાનરયોનિ, ધનિષ્ઠા અને પૂર્વાભાદ્રપદની સિંહ-

(૬૯)

યોનિ, ઉત્તરાષાઢા અને અભિજિતની નકુળયોની, આ પ્રભાણે નક્ષત્રોના આશ્રયથી યોનિ કહી છે. આનાથી વૈર અને મૈત્રીનો વિચાર કરવો. ૫૪-૫૭

વૈરયોનિ.

ગોવ્યાઘ્રં ગજસિંહમશ્વમહિષં શ્વેણં ચ વમ્ભૂરગં
વૈરં વાનરમેષકંચ સુમહત્તદ્વદ્વિડાલોન્દુરમ્ ॥
લોકાનાંવ્યવહારતોન્યદપિ ચ જ્ઞાત્વા પ્રયત્નાદિદં
દંપત્યોર્નૃપમૃત્યયોરપિ સદા વર્જ્યં શુભસ્યાર્થિભિઃ ॥૫૮

ગાય અને વાધને વૈર, હાથી અને સિંહને વૈર, ઘોડા અને ભેંસને વૈર, શ્વાન અને હરણને વૈર, સર્પ અને નકુળને વૈર, વાનર અને મેષને વૈર, માર્જાર અને ઊંદરને વૈર, મનુષ્યના વ્યવહારથી પણ વૈર અને મહાવૈરને યત્ન પૂર્વક જાણીને સ્ત્રી અને પુરૂષ તથા સ્વામી અને સેવકના નક્ષત્રથી વૈરભાવનો વિચાર કરવો. શુભાકાંક્ષી પુરૂષે વૈરયોનિનો પરિત્યાગ કરવો. ૫૮

રાશિસ્વામિ.

મેષવૃશ્ચિકયોર્મૈમઃ શુક્રો વૃષતુલાધિપઃ
કન્યામિથુનયોઃ સૌમ્યો ગુરુસ્તુધનમીનયોઃ ॥૫૯॥

શનિર્નક્રસ્યકુંભસ્ય કર્કસ્યૈવતુ ચન્દ્રમાઃ ॥

સિંહસ્યાધિપતિઃસૂર્યઃકથિતો ગણકૈઃક્રમાત્ ॥૬૦॥

રાશિયોના સ્વામી પ્રથમ કહી ચુકયા છીએ તેથી અહીં શ્લોક માત્ર લખ્યા છે. ૫૯-૬૦

ગ્રહમૈત્રીવિચાર.

શત્રૂ મંદસિતૌ સમશ્ચ શશિજો મિત્રાણિશેષારવે
સ્તીક્ષ્ણાંશુર્હિમરશ્મિજશ્ચ સુહૃદૌ શેષાઃ સમાઃશીતગોઃ
॥ જાવેન્દૂષ્ણકરાઃકુજસ્ય સુહૃદોજ્ઞોઽરિઃ સિતાર્કી
સમૌ મિત્રે સૂર્યસિતૌ બુધસ્યહિમગુઃશત્રુઃ સમાશ્ચાપરે
॥ ૬૧ ॥ સૂરેઃ સૌમ્યસિતાવરી રવિસુતોમધ્યેઽપરેત્વ-
ન્યથા સૌમ્યાર્કીસુહૃદૌસમૌ કુજ ગુરુ શુક્રસ્ય શેષા-
વરી ॥ શુક્રજ્ઞૌ સુહૃદૌ સમઃ સુરગુરુઃ સૌરસ્ય ત્વન્યેઽ
સ્યોયેપ્રોક્તાઃ સુહૃદસ્ત્રિકોણભવનાત્ તેઽપી મયા કી-
ર્તિતાઃ ॥ ૬૨ ॥ અન્યોન્યમિત્રંશસ્તંસ્યાત્સમમિત્રંતુ
મધ્યમમ્ ॥ ઉદાસીનઃકનિષ્ઠંસ્યાન્મૃત્યુદંશાત્રવંસ્મૃતમ્

સૂર્યના શનિ અને શુક્ર શત્રુ છે, બુધ સમ છે, ખાટીના ચંદ્ર, મંગળ અને ગુરૂ મિત્ર છે. ચંદ્રમાના સૂર્ય અને બુધ મિત્ર છે. ખાટીના મંગળ, ગુરૂ, શુક્ર અને શનિ સમ છે. મં-

(૧૦૧)

ગળના ગુરુ, ચંદ્ર અને સૂર્ય મિત્ર છે, બુધ શત્રુ છે; શુક્ર અને શનિ સમ છે. બુધના સૂર્ય અને શુક્ર મિત્ર છે, ચંદ્રમા શત્રુ છે, બાકીના મંગળ, ગુરુ અને શનિ સમ છે. ગુરુના બુધ અને શુક્ર શત્રુ છે, શનિ સમ છે, બાકીના સૂર્ય, ચંદ્ર અને મંગળ મિત્ર છે. શુક્રના બુધ અને શનિ મિત્ર છે, મંગળ અને ગુરુ સમ છે, બાકીના સૂર્ય અને ચંદ્ર શત્રુ છે. તથા શનિના શુક્ર અને બુધ મિત્ર છે, ગુરુ સમ છે. બાકીના સૂર્ય, ચંદ્ર અને મંગળ શત્રુ છે. બન્ને મિત્ર હોય તો શુભ, સમ અને મિત્ર હોય તો મધ્યમ, બન્ને ઉદારીન હોય તો કનિષ્ઠ અને બન્ને શત્રુ હોય તો મૃત્યુપ્રદ બાણવા. ૬૧-૬૩

ગ્રહમૈત્રી ચક્ર.

ગ્રહ	સૂ.	ચં.	મં.	બુ.	વૃ.	શુ.	શ.
મિત્ર	ચં. વૃ. મં.	સૂ. બુ.	સૂ. ચં. વૃ.	સૂ. શુ.	સૂ. ચં. મં.	બુ. શ.	બુ. શુ.
સમ	બુ.	મં. વૃ. શુ. શ.	શુ. શ.	મં. વૃ. શ.	શ.	મં. વૃ.	વૃ.
શત્રુ	શુ. શ.	૦	બુ.	ચં.	બુ. શુ.	સૂ. ચં.	સૂ. ચં. મં.

(૧૦૨)

ગણવૈશ્રીજ્ઞાન.

અશ્વિની મૃગરેવત્યો હસ્તઃ પુષ્યઃ પુનર્વસુઃ ॥

અનુરાધાશ્રુતિઃસ્વાતી કથ્યતેદેવતાગણઃ ॥ ૬૪ ॥

તિસ્રઃપૂર્વાશ્ચોત્તરાશ્ચતિસ્રોઽપ્યાર્દ્રાં ચ રોહિણી ॥

ભરણી ચ મનુષાલ્યોગણશ્ચ કથિતો બુધૈઃ ॥ ૬૫ ॥

કૃતિકા ચ મઘાશ્લેષા વિશાખા શતતારકાઃ ॥

ચિત્રાજ્યેષ્ઠાધનિષ્ઠા ચ મૂલં રક્ષોગણઃ સ્મૃતઃ ॥૬૬॥

સ્વગણે પરમાપ્રીતિર્મધ્યમા દેવમર્ત્યયોઃ ॥

મર્ત્યરાક્ષસયોર્મૃત્યુઃ કલહોદેવરક્ષસોઃ ॥ ૬૭ ॥

અશ્વિની, મૃગશીર્ષ, રેવતી, હસ્ત, પુષ્ય, પુનર્વસુ, અનુરાધા, શ્રવણ અને સ્વાતી આ નવ નક્ષત્રોને દેવતા ગણ બાણવાં. પૂર્વાશ્વિની, પૂર્વાષાઢા, પૂર્વાભાદ્રપદ, ઉત્તરાશ્વિની, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાભાદ્રપદ, આર્દ્રા, રોહિણી અને ભરણી, આ નવ નક્ષત્રોને મંડિતોએ મનુષ્યગણ કહેલાં છે. કૃતિકા, મઘા, આશ્લેષા, વિશાખા, શતભિષા, ચિત્રા, જ્યેષ્ઠા, ધનિષ્ઠા અને મૂળ આ નવ નક્ષત્રોને રાક્ષસ ગણ કહેલાં છે. જો વર અને કન્યાનો એકજ ગણ હોય તો આધક પ્રીતિ હોય, દેવ અને મનુષ્ય

(१०३)

गण्डु होय तो मध्यम होय, मनुष्य अने राक्षसगण्डु होय तो मृत्यु होय, तथा देव अने राक्षसगण्डु होय तो कलेश होय. ६४-६७
भ्रूट विचार.

चतुर्थं दशमश्चैव तृतीयैकादशः शुभः ॥

उभयोःसप्तमःसाम्यमेकर्क्षं शुभमुच्यते ॥ ६८ ॥

षडष्टकेऽपमृत्युःपंचम नवमेऽनपत्यताज्ञेया ॥

द्विर्द्वादशेनिधनताशेषेषुमध्यमताज्ञेया ॥ ६९ ॥

कन्यानी राशिथी वरनी राशि त्रयोथी होय अने वरनी राशिथी कन्यानी राशि दशमी होय अथवा परस्पर त्रीञ्च अने अगीआरमी राशि होय तोपणु शुभ जणुवी, अन्नेनी सातमी राशि होय तो सभ जणुवी, अने अेक नक्षत्र होय तो शुभ जणुवी. छठी अने आठमी (षडष्टक) राशि मृत्युकारक जणुवी, नवमी अने पांचमी (नवपंचक) राशि अनपत्यकारक जणुवी, तथा बीञ्च अने आरमी (द्विर्द्वादश) राशि निर्धनताकारक जणुवी. शेषराशि मध्यम जणुवी. ६८-६९

मृत्युषडष्टक.

कन्यामेषौ वृषचापौ कामाली घटकर्कटे ॥

मृगसिंहे तुलामीने त्यजेन्मृत्युषडष्टकम् ॥ ७० ॥

(૧૦૪)

કન્યા અને મેષ, વૃષભ અને ધન, મિથુન અને વૃશ્ચિક, કુંભ અને કર્ક, મકર અને સિંહ તથા તુળા અને મીન આ રાશિયોના ૫૭૯કને મૃત્યુ૫૭૯ક કલાં છે, તે વર્જિત છે. ૭૦

પ્રીતિષઢષ્ટક.

મેષાલી મકરે યુગ્મે કન્યાકુંભૌ તુલાવૃષૌ ॥
સિંહે મીને ધનુઃ કર્કે ષટ્કાષ્ટં પ્રીતિવર્દ્ધકમ્ ॥૭૧॥

મેષ અને વૃશ્ચિક, મકર અને મિથુન, કન્યા અને કુંભ તુળા અને વૃષભ, સિંહ અને મિન તથા ધન અને કર્ક આ રાશિયોના ૫૭૯કને પ્રીતિવર્દ્ધક ૫૭૯ક કહેલાં છે. ૭૧

દ્વિર્દ્વાદશ.

મીનમેષૌ વૃષમિથુના કર્કહરી તૂલકન્યકે ॥
અલિધનુષીમકરકુંભાવેતૌદ્વિર્દ્વાદશૌ રાશી ॥૭૨॥

મીન અને મેષ, વૃષભ અને મિથુન, કર્ક અને સિંહ, તુળા અને કન્યા, વૃશ્ચિક અને ધન તથા મકર અને કુંભ આ રાશિયોના દ્વિર્દ્વાદશ આવે તો શુભ જણવા. આનાથી મેષ અને વૃષભ, મિથુન અને કર્ક આદિ રાશિયોના દ્વિર્દ્વાદશ કોય તો મૃત્યુકારક જણવા. ૭૨

(૧૦૫)

નવપંચક.

મીનાલિભ્યાં યુતેકોટે કુંભે મિથુનસંયુતે ॥

મકરેકન્યકાયુક્તે ન કુર્યાન્નવપંચકે ॥ ૭૩ ॥

મીનથી નવમ વૃશ્ચિક અને વૃશ્ચિકથી પંચમ મીન તથા કર્કથી નવમ મીન અને મીનથી પંચમ કર્ક હોય તો નવપંચક હોય છે. તેવીજ રીતે કુંભ અને મિથુન તથા મકર અને કન્યાના પણ નવપંચક વર્જિત છે; ક્રમકે તે સંતાનનાશક છે. ૭૩

વરસ્ય પંચમે કન્યા કન્યાયા નવમે વરઃ ॥

एतत्रिकोणकं ग्रहं पुत्रपौत्र सुखावहम् ॥ ૭૪ ॥

વરની રાશિથી કન્યાની રાશિ પાંચમી હોય અને કન્યાની રાશિથી નવમી રાશિ વરની હોય તો આ નવપંચક (ત્રિકોણ) અહણ કરવું, તે પુત્ર પૌત્રાદિકનું સુખ આપે છે. ૭૪

નાડી વિચાર.

अश्विन्यार्द्रा शतभिषक् ज्येष्ठा हस्तः पुनर्वसुः ॥

पूर्वाभाद्रपदा मूलं चोत्तरा त्वाद्यनाडिकाः ॥ ૭૫ ॥

पूर्वाषाढाऽनुराधा च धनिष्ठा भरणी मृगाः ॥

पूर्वाफाल्गुनिका चित्रा पुष्योभा मध्यनाडिकाः ॥ ૭૬ ॥

કૃતિકા રોહિણી સ્વાતી મઘાશ્લેષા ચ રેવતી ॥

શ્રવણશ્ચોત્તરાષાઢા વિશાખા ત્વંત્યનાડિકાઃ ॥૭૭॥

અશ્વિની, આર્દ્રા, શતભિષા, જ્યેષ્ઠા, હસ્ત, પુનર્વસુ, પૂર્વા-
ભાદ્રપદ, મૂળ અને ઉત્તરાશ્લેષુની, આ નવ નક્ષત્રો આઘનાડી
છે. પૂર્વાષાઢા, અનુરાધા, ધનિષ્ઠા, ખરણી, મૃગશીર્ષ, પૂર્વાશ્લે-
ષુની, ચિત્રા, પુષ્ય અને ઉત્તરાભાદ્રપદ આ નવ નક્ષત્રો મધ્ય
નાડી છે. કૃતિકા, રોહિણી, સ્વાતી, મઘા, આશ્લેષા, રેવતી,
શ્રવણ, ઉત્તરાષાઢા અને વિશાખા આ નવ નક્ષત્રોની અંત્ય
નાડી કહેલી છે. ૭૫-૭૭

નાડીફલ.

અગ્રનાડીવ્યઘે મર્તા મધ્યનાડીવ્યઘે દ્વયમ્ ॥

પૃષ્ઠનાડીવ્યઘે કન્યા મિયતે નાત્ર સંશયઃ ॥૭૮॥

સ્રી અને પુરુષની આઘ નાડી હોય તો પુરુષને, અન્નેની
મધ્ય નાડી હોય તો અન્નેને, અને અંત્ય નાડી હોય તો ક-
ન્યાને મૃત્યુદાયક બાણી. ૭૮

કન્યર્ક્ષાદ્વરનક્ષત્રમશુભં નિકટે યદિ ॥

વરર્ક્ષાદ્વરૂર્ગંરુયર્ક્ષં દેવર્ક્ષૈક્યે શુભં ભવેત્ ॥ ૭૯ ॥

કન્યાના નક્ષત્રથી વરનું નક્ષત્ર નિકટ હોય તો અશુભ

(१०७)

अने वरना नक्षत्रथी कन्यातुं नक्षत्र दूर होय अथवा नक्षत्र ओक होय वा अन्ने राशिने स्वाभी ओक होय तो शुभक्षण अणुवुं.

वर्गविचार.

अकचटतपयशवर्गाः खगेशमार्जारसिंहशुनाम् ॥
सर्पाखुमृगावीनां निजपंचमवैरिणामष्टौ ॥ ८० ॥

अ ई उ ऐ ओ, आ पांय अक्षरोना नामवाणानो गइड वर्ग धत्यादि नीयेना अकथी सभळ लेवुं. पोताना वर्गथी पांयभो वर्ग शत्रु अणुवो. ८०

वर्गचक्र.

गरुड	मार्जार	सिंह	श्वान	सर्प	मूषक	मृग	मेष
अ	क	च	ट	त	प	य	श
इ	ख	छ	ठ	थ	फ	र	ष
उ	ग	ज	ढ	द	व	ळ	स
ए	घ्न	झ	ढ	ध	भ	व	ह
ओ	ळ	अ	ण	न	म	०	०

(१०८)

कर्तरी दोषविचार.

लमाच्चंद्राद् व्ययार्थस्थौ पापखेटौ यदा तदा ॥
कर्तरी वर्जनीया सोद्ग्रहोपनयनादिषु ॥ ८१ ॥
नहि कर्तरीजो दोषः सौम्ययोर्यदि जायते ॥
शुभग्रहयुतं लभं क्रूरयोर्नास्ति कर्तरी ॥ ८२ ॥

लग्न अथवा चंद्रमाथी पारभा अने मीन स्थानमां पापग्रह जे रहेला होय तो कर्तरीदोष होय छे; आ दोषमां विवाह यज्ञोपवीत आदि शुभ कार्यं वर्जित छे. कर्तरीदोषभंग जे उपर कहेला स्थानोमां शुभग्रह होय अथवा शुभग्रह युक्त लग्न होय तो क्रूरग्रहनी कर्तरीनोदोष जणुवो नही. ८१-८२

सूर्यबलविचार.

एकादशे तृतीये वा षष्ठे वा दशमेपि वा ॥
वरस्य शुभदो नित्यं विवाहे दिननायकः ॥८३॥
जन्मन्यथ द्वितीये वा पंचमे सप्तमेपि वा ॥ .
नवमे च दिवानाथे पूजया पाणिपीडनम् ॥८४॥

(૧૦૯)

અષ્ટમે ચ ચતુર્થે ચ દ્વાદશે ચ દિવાકરે ॥

વિવાહિતો વરો મૃત્યુ પ્રાપ્નોત્યત્ર ન સંશયઃ ॥૮૫॥

વરને અગ્નીઆરમો, ત્રીજો, છઠો, અને દશમો સૂર્ય હોય તો વિવાહમાં શુભ ફળદાયક જાણવો, પહેલો, બીજો, પાંચમો, સાતમો, અને નવમો સૂર્ય હોય તો પૂજ કર્યાથી શુભ જાણવો. ત્રીજો, આઠમો, અને બારમો સૂર્ય હોય અને વિવાહ કરે તો મૃત્યુ થાય તેમાં સંદેહ નહીં. ૮૩-૮૫

ગુરુબલ્લવિચાર.

एकादशे द्वितीये वा पंचमे सप्तमेपि वा ॥

नवमे च सुराचार्ये कन्यायाः शुभकारकः ॥८६॥

षष्ठे जन्मनि देवेज्ये तृतीये दशमेपि वा ॥

भूरिपूजा पूजितः स्यात्कन्यायाः शुभकारकः ८७॥

अष्टमे द्वादशे वापि चतुर्थे वा बृहस्पतौ ॥

पूजा तत्र न कर्तव्या विवाहे प्राणनाशकः ॥८८॥

જો કન્યાને અગ્નીઆરમો, બીજો, પાંચમો, સાતમો અને નવમો બૃહસ્પતિ હોય તો વિશેષ કરીને શુભ છે. છઠો, પહેલો ત્રીજો અને દશમો હોય તો પૂજદાનાકિથી શુભ છે. તથા

(૧૧૦)

ચોથો, આઠમો અને બારમો હોય તો નેષ્ટ છે. તેમાં વિવાહ કરે તો પ્રાણનો નાશ થાય. ૮૬-૮૮

ગુરૌ સિંહગતે કાર્યો ન વિવાહઃ કદાચન ॥
મેષસ્થિતે દિવાનાથે સિંહસ્થોઽપિ શુભપ્રદઃ ॥ ૮૯ ॥

સિંહ રાશિ ઉપર બૃહસ્પતિ હોય તો વિવાહ ન કરવો પણ મેષ રાશિ ઉપર સૂર્ય હોય તો સિંહસ્થ બૃહસ્પતિ શુભપ્રદ છે. ૮૯

શનૈશ્ચરદિને ચૈવ યદિ રિક્તા તિથિર્ભવેત્ ॥

તસ્મિન્વિવાહીતા કન્યા પતિસંતાનવર્ધિનીઃ ॥૯૦॥

જો શનિવારને દિવસે રિક્તા (૪-૯-૧૪) તિથિ હોય તેમાં કન્યાનો વિવાહ કર્યો હોય તો તે કન્યા પતિને સંતાન વૃદ્ધિ કરવાવાળી બાણી બાણી. ૯૦

મામિનીજન્મનક્ષત્રાદ્દિતીયં પતિજન્મમમ્ ॥

ન શુભં ભર્તૃનાશાય કથિતંબ્રહ્મયામલે ॥ ૯૧ ॥

કન્યાના જન્મનક્ષત્રથી બીજું નક્ષત્ર વરતું જન્મ નક્ષત્ર હોય તો શુભ બાણી નહીં. તે ભર્તાનો નાશ કરે છે એવું બ્રહ્મયામલમાં કહ્યું છે. ૯૧

(११६)

दशमहादोषविचार.

लत्तापातो युतिर्वेधो यामित्रं बुधपंचकम् ॥

एकार्गलोपग्रहौ च क्रान्तिसाम्यं ततःपरम् ॥१२॥

दग्धातिथिश्च विज्ञेया दशदोषा महाबलाः ॥

एतान्दोषान्परित्यज्य लग्नं संशोधयेद्बुधः ॥१३॥

१ लत्ता, २ पात, ३ युति, ४ वेध, ५ यामित्र. ६ बुध पंचक, ७ ऐकार्गल, ८ उपग्रह, ९ क्रान्तिसाम्य, १० दग्धातिथि आ दश दोष महा अणवान् छे, आ दोषानो त्याग करीने विवाहलग्न पंडित संशोधन करे. ६२-६३.

पंचशलाकाचक्र.

पंचोर्ध्वाः स्थापयेद्रेखाः पंच तिर्यङ्मुखास्तथा ॥

द्वयोश्च कोणयोर्द्वे चक्रं पंचशलाककम् ॥१४॥

ईशाने कृत्तिका देया क्रमादन्यानि भान्नि च ॥

ग्रहास्तेषु प्रदातव्या ये च यत्र प्रतिष्ठिताः ॥१५॥

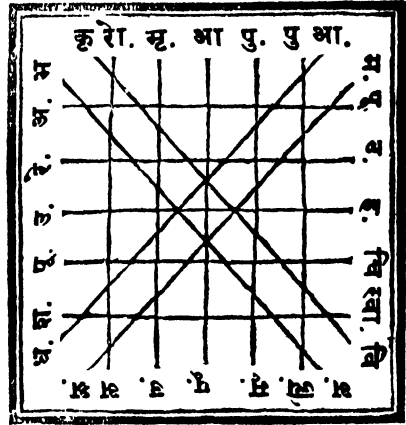
लग्नस्य निकटे या च गता भवति पूर्णिमा ॥

तन्नक्षत्रे स्थितश्चंद्रो दातव्यो गणकोत्तमैः ॥ १६ ॥

(૧૧૨)

પાંચ રેખા ઉભી કાઢવી અને પાંચ રેખા આડીં કાઢવી, તથા ખૂણાઓમ બધ્યે રેખા કાઢવાથી પંચ સલાકા ચક્ર થાયછે. આ ચક્રના ઇશાન ખુણાના અચ્ચ ભાગમાં કૃતિકાદિ નક્ષત્રો લખવાં. જન્મ લગ્નની નજીક જે પૂર્ણિમા હોય તે દિવસના નક્ષત્ર ઉપર ચંદ્રમા ધારણ કરવો એમ પાંડતોએ કહ્યું છે. ૯૪-૯૬.

પંચસલાકાચક્ર.

લક્ષ્ણોષ.

નક્ષત્રં દ્વાદશં માનુસ્તૃતીયં લક્ષ્ણોષ કુજઃ ॥

ષષ્ઠં જીવોષ્ઠમં મંદો હંતિ દક્ષિણતઃસદા ॥ ૧૭ ॥

વામેન સપ્તમશ્ચાંદ્રિર્નવમં સિંહિકાસુતઃ ॥

હંતિ મં પંચમં શુક્રો દ્વાવિંશં પૂર્ણચન્દ્રમાઃ ॥૧૮॥

વિવાહના નક્ષત્રથી આરમા નક્ષત્ર ઉપર સૂર્ય હોયતો સૂર્યનો લક્ષ્ણોષ બલુવો. ત્રીજા નક્ષત્ર ઉપર મંગળ હોય તો મંગળનો લક્ષ્ણોષ બલુવો. છઠા નક્ષત્ર ઉપર બૃહસ્પતિ હોય તો બૃહ-

(११३)

स्पतिनो लता दोष ज्ञेयो. आठमा नक्षत्र उपर शनि होय तो शनिनो लता दोष ज्ञेयो. बुध डाभी आञ्जुना सातमा नक्षत्र उपर होयतो बुधनो लतादोष ज्ञेयो. नवमा नक्षत्र उपर राहु होय तो राहुनो लतादोष ज्ञेयो. पांचमा नक्षत्र उपर शुक्र होय तो शुक्रनो लतादोष ज्ञेयो. अने पूर्ण चंद्रमा आवीसमा नक्षत्र उपर होय तो चंद्रमानो लतादोष अर्थात् वेध ज्ञेयो. ६७-६८

लताफल.

रवेर्लता हरेद्वित्तं कुजस्य कुरुते मृतिम् ॥

बृहस्पतेर्बधुनाशं शनेः कुर्यात्कुलक्षयम् ॥ ९९ ॥

बुधस्य कुरुते त्रासं लताराहोर्विनाशयेत् ॥

शुक्रस्य दुःखदा नित्यं त्रासदातु कलानिधेः १००

सूर्यनी लता संपत्तिनो नाश करे, मंगलनी लता मृत्यु करे, बृहस्पतिनी लता अंधु नाश करे, शनिनी लता कुणनो नाश करे, बुधनी लता त्रास करे, राहुनी लताविनाश करे, शुक्रनी लता लभेशां दुःखदायक ज्ञेयी. ६६-१००.

पातदोष.

सूर्ययुक्ताच्च नक्षत्रादोषः पातो विधीयते ॥

मघाश्लेषा च चित्रा च सानुराधा च रेवती ॥१०१॥

(૧૧૪)

શ્રવણોપિ ચ ષટ્કોયં પાતદોષો નિગદ્યતે ॥

અશ્વિનીમવધિં કૃત્વા ગણયેલ્લમભાવધિ ॥ ૧૦૨ ॥

સૂર્ય જે નક્ષત્ર ઉપર હોય તે નક્ષત્રથી પાત દોષ બાણવો. મધા, આશ્લેષા, ચિત્રા, અનુરાધા, રેવતી અને શ્રવણ આ છ પાત કહેલાં છે. આ નક્ષત્ર અને સૂર્યના સંયોગથી છ પ્રકારના પાત કહેલા છે. અશ્વિની નક્ષત્રથી લગ્નના નક્ષત્ર સુધી ગણવાથી જે પાત દોષવાળા નક્ષત્ર ઉપર લગ્નનું નક્ષત્ર આવે તો તે નક્ષત્રને પાત દોષ બાણવો. ૧૦૧-૧૦૨.

પાતફલ.

પાવકઃ પવમાનશ્ચ વિકારઃ કલહોપરઃ ॥

મૃત્યુઃ ક્ષયશ્ચ વિજ્ઞેયં પાતષટ્કસ્ય લક્ષણમ્ ॥૧૦૩॥

હવે છ પ્રકારનાં પાતનાં ફળ છે. ૧ પાવક, ૨ પવમાન ૩ વિકાર, ૪ કલહ, ૫ મૃત્યુ, ૬ ક્ષય. આ છ પાત અનુક્રમે ફળ આપે છે. ૧૦૩

પાતેન પતિતો બ્રહ્મા પાતેન પતિતો હરિઃ ॥

પાતેન પતિતઃ શંભુસ્તસ્માત્પાતં વિવર્જયેત્ ॥૧૦૪॥

આ પાત દોષથી બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને રૂદ્ર એ પણ પડ્યા છે માટે અવશ્ય કરીને પાતદોષ વળ્યું કરવો. ૧૦૪.

(११५)

युतिदोष.

यत्र गृहे भवेच्चंद्रो ग्रहस्तत्र यदा भवेत् ॥

युतिदोषस्तदा ज्ञेयो विना शुक्र शुभाशुभाः ॥१०५॥

रविणा संयुतो हानिं भौमेन निधनं शशी ॥

करोति मूलनाशं च राहुकेतुशनैश्चरैः ॥ १०६ ॥

जे राशिनो अंद्रमा होय तेज राशि उपर कोर्ध पीज अह
रहेला होय तो युतिदोष जलुवो. परंतु शुक्र विना अन्य कोर्ध
पण पापअह अथवा शुभअह होय तोज युति दोष होयछे.
जे सूर्य अंद्रमानी साथे होय तो हानि करे, मंगल होय तो
मृत्यु करे अने राहु केतु तथा शनि होय तो भूण नाश करे.

वेधविचार.

एकरेखास्थितिर्वेधो दिननाथादिभिर्ग्रहैः ॥

विवाहे तत्र मासं तु न जीवति कदाचन ॥१०७॥

जे नक्षत्रतुं लग्न होय अने तेज नक्षत्रनी रेखाभां सूर्य
आर्द्ध कोर्ध अह होय तेज अहना वेध जलुवो. आ वेधभां वि-
वाह करे तो अेक महिनाभां मृत्यु थाय, १०७

(૧૧૬)

વેધપરિહાર.

લતામાલવકે દેશે પાતશ્ચ કુરુજાંગલે ॥

૧૦૮ ॥

લતાદોષ માલવદેશમાં વર્જનીય છે. પાતદોષ કુરુજાંગલ દેશમાં વર્જનીય છે. એકાર્ગલ દોષ કાશ્મીર દેશમાં વર્જનીય છે, અને વેધ દોષ સર્વ દેશમાં વર્જનીય છે. ૧૦૮

રવિવેધે ચ વૈધવ્યં કુજવેધે કુલક્ષયમ્ ॥

બુધવેધે ભવેદ્ધ્યા પ્રવ્રજ્યા ગુરુ વેધતઃ ॥ ૧૦૯ ॥

અપુત્રા શુક્રવેધે ચ સૌરેચંદ્રે ચ દુઃખિતા ॥

૧૧૦ ॥

સૂર્યનો વેધ હોય તો વિધવા થાય, મંગળનો વેધ હોય તો કુળનો ક્ષય થાય, બુધનો વેધ હોય તો વંધ્યા થાય, ગુરુનો વેધ હોય તો સન્યાસિની થાય, શુક્રનો વેધ હોય તો અપુત્ર થાય, શનિ અને ચંદ્રમાનો વેધ હોય તો દુઃખી થાય, રાહુનો વેધ હોય તો પરપુરુષ ગામિની થાય અને કેતુનો વેધ હોય તો સ્વછંદ્યારિણી થાય. ૧૦૯-૧૧૦.

યામિત્રદોષ.

ચતુર્દશં ચ નક્ષત્રં યામિત્રં લગ્નમાત્મમૃતમ્ ॥

શુભયુક્તં તદિચ્છંતિ પાપયુક્તં ચ વર્જયેત્ ॥ ૧૧૧ ॥

चंद्रश्चांद्रिर्भृगुर्जीवो यामित्रे शुभकारकाः ॥

स्वर्मानुर्मानुमंदारा यामित्रे न शुभप्रदाः ॥ ११२ ॥

लग्नना नक्षत्रथी यौदमा नक्षत्र उपर ऋध होय तो यामित्र होष अणुवो, अने जे शुभ ऋध होय तो शुभ यामित्र अणुवो. चंद्र, बुध, शुक्र अने गुडनो यामित्र शुभकारक अणुवो, अने राहु, सूर्य, शनि अने भंगणनो यामित्र अशुभ अणुवो.

चंद्राद्बालमतोवापि ग्रहावर्ज्याश्च सप्तमे ॥

तत्रस्थिता ग्रहानूनं व्याधिवैधव्यकारकाः ॥ ११३ ॥

चंद्रमा थडी अथवा लग्न थडी सातमी राशि उपर ऋध ऋध होय तो ते व्याधि अने वैधव्यकारक अणुवो. ११३.

पंचकविचार.

धार्यातिथिर्मासदशाष्टवेदाः

संक्रांतितो यातदिनैश्च योज्याः ॥

ग्रहैर्विभक्ता यदि पंचशेषे

रोगस्तथामिर्नृपचौरमृत्युः ॥ ११४ ॥

ब्रूते रोगः पथेचौरः सेवायां राजपंचकम् ॥

गृहे त्वमिपरित्याज्यं विवाहे मृत्युपंचकम् ॥११५॥

(११८)

तिथि १५, मास १२, द्दश १०, अष्ट ८, वेद ४, सूर्य
संक्रांतिना ऋतुला द्विस गया होय ते द्विसना अंकमां
पूर्वेक्त अंक युक्त करीने नवनो भाग देवाथी जे शेष पांय
रहे तो पंचक ऋतुला, संक्रांतिना अंकमां १५ युक्त करीने
नवनो भाग देवाथी पांय शेष रहे तो रागपंचक आवे. १२
युक्त करीने नवनो भाग देवाथी पांय शेष रहे तो अग्नि पंचक
आवे. १० युक्त करीने नवनो भाग देवाथी पांय शेष रहे तो
राजपंचक आवे. ८ युक्त करीने नवनो भाग देवाथी पांय
शेष रहे तो चार पंचक आवे. ४ युक्त करीने नवनो भाग
देवाथी पांय शेष रहे तो मृत्युपंचक आवे. प्रतपंधमां राग
पंचक, यात्राभां चारपंचक, सेवाकर्मां राजपंचक, धर यना-
ववाभां अग्निपंचक अने विवाहभां मृत्युपंचक वर्जित छे.

एकार्गलबिचार.

योगांके विषमे चैको देयोऽष्टाविंशतिः समे ॥
अर्द्धं कृत्वाऽश्विनीपूर्वमंकभं मूर्ध्नि दीयते ॥११६॥
त्रयोदश तिरो रेखा एकोर्ध्वा मूर्ध्नि विस्तृता ॥
योगांके प्राप्तनक्षत्रे ज्ञेयमेकार्गलं बुधैः ॥ ११७॥
सूर्यचंद्रमसोर्योगे भवेदेकार्गलस्तदा ॥ ११८ ॥

(૧૧૯)

વિવાહને દિવસે જે યોગ હોય તે વિષમ હોય તો એક યુક્ત કરીએ અને સમ હોય તો અઠાવીસ યુક્ત કરીએ, પછી તેનું અર્ધ કરીને જે અંક હોય તે અધિ-નીને આરંભીને એકાર્ગલ ચક્રના મસ્તક ઉપર લખવાં. એકાર્ગલ ચક્રની તેર રેખા આડી અને એક રેખા ઉભી ખેંચીને યોગના અંક અને નક્ષત્ર કહેલાં છે. તે સૂર્ય અને ચંદ્રનો યોગ એક રેખા ઉપર હોય તો એકાર્ગલ હોષ બાણવો. ૧૧૬-૧૧૮

૧કાર્ગલચક્ર.

અ	
રે	મ
હ	ક
પૂ	રો
શ	મૃ
ધ	આ
શ્ર	પુ
હ	પૂ
પૂ	રૂ
મૂ	મ
જ્યે	પૂ
જ્ઞુ	હ
વિ	હ
સ્વા	ચિ

ઉપગ્રહદોષ.

શરાષ્ટદિક્ શક્રનગાતિધૃત્ય-

સ્તિથિર્ઘૃતિશ્ચ પ્રકૃતેશ્ચ પંચ ॥

ઉપગ્રહાઃ સૂર્યમતોઽબ્જતારાઃ

શુભા ન દેશે કુરુવાલ્હિકાનામ્ ॥ ૧૧૯ ॥

સૂર્યના નક્ષત્રથી ચંદ્રમાનું નક્ષત્ર પાંચ, આઠ, દશ, ચૌદ,

(૧૨૦)

સાત, ઝોગણીસ, પંદર, અઠાર, એકવીસ, બાવીસ, તેવીસ, ચોવીસ અને પચીસમું હોય તો ઉપગ્રહ દોષ જાણવો. આ વિવાહમાં શુભ નથી; પરંતુ દેશભેદના પરિહારથી ઉપગ્રહનો કુર અને બાદિહક દેશમાં દોષ છે. ૧૧૯

ક્રાન્તિસામ્યદોષ.

ऊर्ध्वास्तिस्रस्तिरस्तिस्त्रो मध्ये मीनं लिखेद्बुधः॥
सूयचंद्रमसौदृष्टौ क्रांतिसाम्यं निगद्यते ॥ १२० ॥

ત્રણ રેખા ઉભી અને ત્રણ રેખા આડી ક્રાંતિસામ્યચક્ર.

ખેંચીને મધ્યની રેખા ઉપર મીન લખીને
ક્રાંતિસામ્ય ચક્ર બનાવવું. પછી સૂર્ય અને
ચંદ્રમાં એક રેખા ઉપર હોય તો ક્રાંતિ-
સામ્ય દોષ જાણવો. ૧૨૦.

કું મી મે
મ— — — — — વ
ધ— — — — — મિ
વ— — — — — ક
તુ ક સિં

દગ્ધાતિથિ.

मीनेचापेद्वितीया च चतुर्थी वृषकुंभयोः ॥

मेषकर्कटयोः षष्ठी कन्यायुग्मेषु चाष्टमी ॥ १२१ ॥

दशमी वृश्चिके सिंहे द्वादशी मकरे तुले ॥

एतास्तु तिथयो दग्धाः शुभ कर्मणि वर्जिताः १२२

મીન અને ધનના સૂર્ય વિવાહ સમયમાં હોય તો દ્વિતીયા

(૧૨૧)

દગ્ધા તિથિ બાણવી. વૃષભ અને કુંભના સૂર્ય હોય તો વૃતુથી, મેષ અને કર્કના સૂર્ય હોય તો પૃષ્ઠી, કન્યા અને મિથુનના સૂર્ય હોય તો અષ્ટમી, વૃશ્ચિક અને સિંહના સૂર્ય હોય તો દશમી તથા મકર અને તુલાના સૂર્ય હોય તો દ્વાદશી દગ્ધા તિથિ બાણવી. આ દગ્ધા તિથિ શુભકર્મમાં વર્જિત છે. આ દશ મહાદોષ લખેલા છે. ૧૨૧-૧૨૨

ત્યાજ્યા લગ્ને વ્યયે મંદઃ ષષ્ઠે શુક્રેન્દુલગ્નપાઃ ॥

રંધ્રે ચન્દ્રાદયઃ પંચ સર્વેસ્તેઽબ્જગુરુ સમૌ ॥૧૨૩॥

વિવાહ લગ્નથી લગ્નમાં તથા પારમા સ્થાનમાં યતિ; છકા સ્થાનમાં શુક્ર, ચંદ્ર અને લગ્નનો સ્વામી; આઠમા સ્થાનમાં ચંદ્ર, મંગળ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર, સાતમા સ્થાનમાં સર્વ ગ્રહ વર્જિત છે; પરંતુ ચંદ્ર અને ગુરુ સાતમે હોય તો મધ્યમ બાણવા. ૧૨૩

કેન્દ્રે સપ્તમહીને ચ દ્વિત્રિકોણે શુભાઃ શુભાઃ ॥

તૃતીયૈકાદશે સર્વે પાપાઃ ષષ્ઠે ચ શોભનાઃ ॥૧૨૪॥

સપ્તમસ્થાનરહિત કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) સ્થાનમાં ખીબ અને ત્રિકોણ (૬-૫) સ્થાનમાં શુભગ્રહ શુભ છે, ત્રીબ અને અગ્નીઆરમા સ્થાનમાં સર્વ ગ્રહ શુભ છે તથા છકા સ્થાનમાં પાપગ્રહ શુભ છે. ૧૨૪

(૧૨૨)

કિંકુલેન્તે પ્રહાઃસર્વે યસ્ય કેન્દ્ર વૃહસ્પતિઃ ॥

મત્તમાતંગયૂથાનાં શતં હન્તિ ચ કેશરી ॥ ૧૨૫ ॥

જેના વિવાહ લક્ષ્મણાં બૃહસ્પતિ કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦)
સ્થાનમાં હોય તો અન્ય ગ્રહ શું કરી શકે છે ? જીવી રીતે મત્ત
હાથીઆના ટાળાને સિંહ વિનષ્ટ કરે છે તેવીજ રીતે કેન્દ્ર ગત
શુક્ર સર્વ દોષોને વિનષ્ટ કરે છે. ૧૨૫.

વધૂ પ્રવેશ મુહૂર્ત.

હસ્તત્રયે બ્રહ્મયુગે મધ્યાયાં પુષ્યે ધનિષ્ઠાશ્રવણોત્તરેષુ ॥

મૂલાન્નુરાધા હયરેવતીષુ સ્થિરેષુ લગ્નેષુ વધૂપ્રવેશઃ ॥

હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, શહિણી, મૃગશીર્ષ, મધા, પુષ્ય,
ધનિષ્ઠા, શ્રવણ, ત્રણે ઉત્તરા, મૂળ, અનુરાધા, અશ્વિની અને
રેવતી નક્ષત્રોમાં તથા સ્થિર લગ્ન (મૃગશ, સિંહ, વૃશ્ચિક અને
કુંભ) માં વધૂપ્રવેશ શુભ બાલુવો. ૧૨૬

આદિત્યવારે પ્રભવંતિ રોગાઃ મૌમેચમૃત્યુ

વિધવબુધેચ ॥ ગુરુમૃગુસોમશનિશ્ચરેણ

સિદ્ધચંતિકાર્ગ્ગણિવધૂપ્રવેશે ॥ ૧૨૭ ॥

રવિવારને દિવસે વધૂપ્રવેશ તો રોગ ઉત્પન્ન થાય.
મંગળવારને દિવસે મૃત્યુ થાય, બુધ રને દિવસે વિધવા થાય,

(૧૨૩)

તથા ગુરુ, શુક્ર, ચંદ્ર અને શનિવારને દિવસે વધુ પ્રવેશ કરે
તો સર્વ કામ સિદ્ધ થાય. ૧૨૭.

દ્વિરાગમનમુદ્દર્ત.

પૌષ્ણાનુરાધોત્તરતક્ષરોહિણીમૂલાદિતિસ્વાતિ
મૃગે શ્રુતિત્રયે ॥ પુષ્યાશ્ચિ હસ્તેલિઘટાજગે
રવૌ સ્યાદોજવર્ષેસદહે દ્વિરાગમઃ ॥૧૨૮॥

રેવતી, અનુરાધા, ત્રણે ઉત્તરા, ચિત્રા, રોહિણી, મૂળ,
પુનર્વસુ, સ્વાતી, મૃગશીર્ષ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા, પુષ્ય,
અશ્વિની અને હસ્ત આ નક્ષત્રોમાં; વૃશ્ચિક, કુંભ અને મેષના
સૂર્યમાં; વિષમ ૧-૩-૫ વર્ષમાં તથા શુભ દિવસ ચંદ્ર, બુધ,
ગુરુ, શુક્ર આ વારોમાં દ્વિરાગમન શુભ છે. ૧૨૮

સાર્ધાષ્ટમાસે મૃગુજશ્ચપૂર્વે તતોધનેશે

સ્થિતપંચપક્ષઃ ॥ તતઃ પ્રતીચ્યાં નવમાસ

ભુક્તમેકાદશાહાસ્તમુદેતિ પૂર્વે ॥ ૧૨૯ ॥

સાડા આઠ મહિના સુધી શુક્ર પૂર્વ દિશામાં ઉદય રહીને
પાંચ પક્ષ અર્થાત અઠી મહિના સુધી અસ્ત રહે છે. ક્રીથી
પશ્ચિમ દિશામાં ઉદય થઈને નવ મહિના સુધી ઉદય રહીને અગ્ની-
આર દિવસ અસ્ત રહે છે, પશ્ચીથી પૂર્વ દિશામાં ઉદય થાય છે.

ચતુર્થસંસ્કાર રત્નસમાપ્તમ્.

(१२४)

॥ पंचममिश्ररत्नप्रारंभः ॥

तत्रादौ जन्मपत्रलेखनप्रकार ।

प्रथम आशीर्वादात्मक संहित भंगणायरण्य श्लोक, संवत्, साक, संवत्सर, अयन, ऋतु, मास, पक्ष, तिथि, वार, नक्षत्र, योग, करण्य, चंद्रनी राशि, दैवतसंहित नवभाषिना भान, योनी, गण्य, वर्ण्य, वर्ग, नाडी, युंज, हंसक, दिनभान, रात्रिभान, सूर्यसंक्रांति, धृष्टधडी, लग्न, ज्ञाति, अवटंक, पितातुं नाम, मातातुं नाम, भाणकतुं नाम. नक्षत्रयरण्य, जन्मलग्न, राशिलग्न आ सर्व कृमपूर्वक जन्मपत्रीकाभां ज्योतिर्विदोऽप्ये लभ्यां.

लग्न प्रमाण.

नगाश्विदत्ता वसुबाणदत्ता षडभ्ररामाम्बर

वेदरामा ॥ व्योमाब्धिरामानवदत्तरामा

क्रमोत्क्रमान्मेष तुलादिमानम् ॥ १ ॥

मेष अने मीन राशितुं प्रमाण्य २२७ पण अर्थात् ३ धडी ने ४७ पणतुं जण्युं, वृषल अने कुंज राशितुं प्रमाण्य २५८ पण अर्थात् ४ धडी ने १८ पणतुं जण्युं, मिथुन अने मकर राशितुं प्रमाण्य ३०६ पण अर्थात् ५ धडी ने ६ पणतुं

(૧૨૫)

જાણવું, કકં અને ધન રાશિનું પ્રમાણ ૩૪૦ પણ અર્થાત્ ૫ ધડી ને ૪૦ પણનું જાણવું, સિંહ અને વૃશ્ચિક રાશિનું પ્રમાણ ૩૪૦ પણ અર્થાત્ ૫ ધડી ને ૪૦ પણનું જાણવું, તથા કન્યા અને તુળા રાશિનું પ્રમાણ ૩૨૯ પણ અર્થાત્ ૫ ધડી ને ૨૯ પણનું જાણવું. આ લગ્ન પ્રમાણ અમદાવાદનાં છે. ૧

રાશિ	મે	દ્વ.	મિ.	ક.	સિં.	કં.	તુ.	દ્વ.	ધ.	મં.	કુ.	મી.
ઘડી	૩	૪	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૪	૩
પલ્લ	૪૭	૧૮	૬	૪૦	૪૦	૨૯	૨૯	૪૦	૪૦	૬	૧૮	૪૭

જન્મપત્રલેખનોદાહરણ.

॥ શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥ સજયતિ સિંધુસ્વદનો દેવો-
 યત્પાદપદ્મજસ્મરણમ્ ॥ વાસરમણિસ્વિતમસાંરાશીન્ના-
 શયતિવિઘ્નાનામ્ ॥ ૧ ॥ સ્વસ્તિશ્રીમન્નૃપવિક્રમાર્ક-
 રાજ્યસમયાતિત્ સંવત્ ૧૯૭૨ વર્ષે શ્રીમદ્ભૂપતિશા-
 લિવાહન શકે ૧૮૩૭ પ્રવર્તમાને ॥ નર્મદાયાઃ ઉ-
 ત્તરેભાગે વિભવનામ સંવત્સરે ॥ સૌમ્યાયને માસ્ક-
 રે ॥ શિશિરૈર્તા ॥ માસાનાંમાસોત્તમે પૌષમાસે કૃ-
 ણ્ણપક્ષે ૫ ઘટિકાઃ ૨૪ પલ્લાનિ ૨૩ પરં ૬ જન્મ-

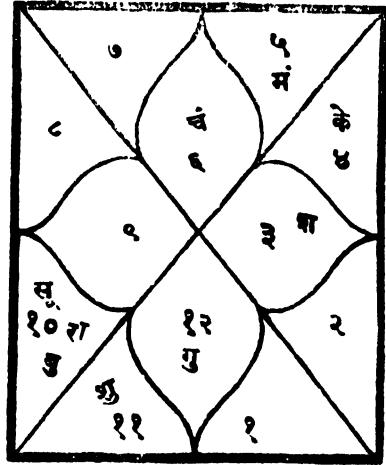
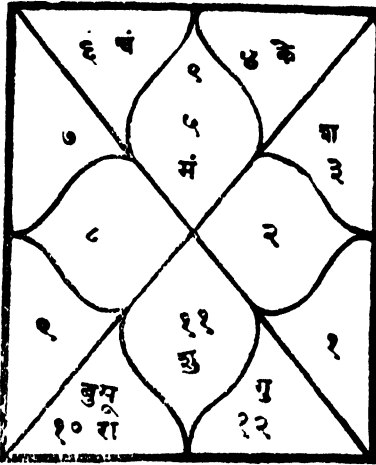
तित्यौ ॥ भौमवासरे ॥ उत्तराफाल्गुनि घटिकाः १७
 पलानि ४९ परं हस्त जन्मनक्षत्रे ॥ अतिगण्ड घटि-
 काः ११ पलानि ५२ परं सुकर्मा जन्मयोगे ॥ ता-
 त्कालिके गरकरणे ॥ कन्याराशिस्थिते चन्द्रे ॥ रा-
 शिर्नवमांशे चतुर्थे मेषाख्ये भौमदैवत्ये ॥ महिषी-
 योनौ ॥ देवगणे ॥ वैश्यवर्णे ॥ मुषकवर्णे ॥ आद्य-
 नाडीस्थिते श्री फणीश्वरचक्रे ॥ मध्यभागयुंजायाम् ॥
 भूमिहंसके ॥ मकरसंक्रान्तेर्गतांशाः ११ एवंपंचाङ्ग-
 शुद्धावत्रदिने श्रीमन्मार्तण्डमण्डलोदयात्गतघटि-
 काः ३२ पलानि २५ समये सिंहलग्नवहमानायाम-
 स्यां शुभग्रहनिरीक्षित कल्याणवतीवैलायां श्रीगोड
 ज्ञातौ भट्टोपाह्व माणेकलालात्मजज्योतिर्विद् वृन्दा-
 वन गृहेभार्योभयकुलशुद्धानंदकर्त्री अखंडसौभा-
 ग्यवती दुर्गालक्ष्मीकुक्षेपुत्ररत्नमजीजनत्त ॥ स्याभि-
 धानमवकहडचक्रानुसारेण पकाराक्षरादिउकार स्वरा-

(१२७)

न्वितंहस्तनक्षत्रस्य प्रथम चरणानुगं पुरुषोत्तम इति-
जन्मनाम सुप्रतिष्ठितम् ॥ उल्लापने तु जयंतीलाल
नामेतिलोके प्रसिद्धः ॥ देवद्विजाशीर्वचनाच्चिरंजी-
वी सुखी च भूयात् ॥ श्रीरस्त्वत्र ॥ श्री ॥ श्री ॥

जन्मलग्नम्.

चन्द्रलग्नम्.

यत्सूर्यराश्यंशसमानकोष्ठे

घट्यादिकं खेष्टघटीयुतंतत् ॥

(१२८)

तत्तुल्यघट्यादि भवेद्धियत्र

तत्तिर्यगूर्ध्वाकमितंहि लग्नम् ॥ २ ॥

लग्न पत्रमां सूर्य स्थित राशि अने अंशना समान षो-
ढाना अंशमां छष्ट धडी अने पण जेडी देवी, जेडतां जेडवी
धडी अने पण आवे तेने लग्नपत्रमां जेवी ने ज राशि अं-
शना षोढां आवे तेज राशि अने अंश लग्न जणवुं.२

द्वादशभाव.

तनुर्धनं सोदरमित्रपुत्रशत्रुप्रियामृत्यु

शुभाः क्रमेण ॥ कर्मायसंज्ञौ व्ययनाम

धेयोल्लादिभावा विबुधैरिहोक्ताः ॥ ३ ॥

१ तनु, २ धन, ३ भ्रातृ, ४ मित्र, ५ पुत्र, ६ शत्रु, ७
श्री, ८ मृत्यु, ९ धर्म, १० कर्म, ११ लाभ, १२ व्यय; आ
पार भाव लग्नथी पारभा स्थान सुधी पंडितोच्चे कथां छे. ३

यो यो भावः स्वामीदृष्टो युता वा सौम्यैर्वास्यात्तस्य
तस्यास्ति वृद्धिः ॥ पापैरेवं तस्य भावस्य हानि
निर्दिष्टव्यापृच्छतां जन्मतोवा ॥ ४ ॥

(૧૨૯)

જે જે ભાવ પોતાના સ્વામીથી યુક્ત અથવા દ્રષ્ટ હોય તથા શુભ ગ્રહોથી યુક્ત અથવા દ્રષ્ટ હોય તો તે ભાવની વૃદ્ધિ જાણવી. અને પાપ ગ્રહોથી યુક્ત અથવા દ્રષ્ટ હોય તો તે ભાવની હાનિ જાણવી. પ્રશ્નસમય અથવા લગ્નસમય આ વિચાર કરવો. ૪

દ્રષ્ટિવિચાર.

પાદૈકદૃષ્ટિર્દશમે તૃતીયે દ્વિપાદ

દૃષ્ટિર્નવપંચમે ચ ॥ ત્રિપાદ દૃષ્ટિ

શ્ચતુરષ્ટકેવાસંપૂર્ણદૃષ્ટિઃ કિલસપ્તમેચ ॥ ૫ ॥

તૃતીયે દશમે મન્દો નવમે પંચમે ગુરુઃ ॥

વિંશતિ વીક્ષ્યતે વિશ્વાંશ્રતુર્થે ચાષ્ટમે કુજઃ ॥ ૬ ॥

સૂર્ય, ચંદ્ર બુધ અને શુક્ર દસમા અને ત્રીજા સ્થાનને એક ચરણથી; નવમા અને પાંચમા સ્થાનને બે ચરણથી; ચોથા અને આઠમા સ્થાનને ત્રણ ચરણથી તથા સાતમા સ્થાનને ચાર ચરણથી અર્થાત્ સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિથી જુએ છે. ત્રીજા અને દસમા સ્થાનને સનિશ્ચર, નવમા અને પાંચમા સ્થાને બૃહસ્પતિ, તથા ચોથા અને આઠમા સ્થાનને મંગળ વીસવિશ્વા અર્થાત્ સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિથી જુએ છે. ૫-૬

(૧૩૦)

ઉચ્ચનીચગ્રહ.

અજ વૃષભ મૃગાશ્લેષા કુલીરા

શ્લેષ વર્ણિજૌ ચ દિવાકરાદિ તુંગાઃ॥

દશ શિશ્વિમનુયુક્ તિથીંદ્રિયાંશૈ-

સ્ત્રિનવકવિંશતિભિશ્ચતેસ્તનીચાઃ ॥ ૭ ॥

મેષ, વૃષભ, મકર, કન્યા, કર્ક, મીન અને તુલા આ રાશિઓ ક્રમથી દશ, ત્રણ, અઠાવીસ, પંદર, પાંચ, સત્તાવીસ અને વીસ અંશેએ કરી સૂર્યાદિ ગ્રહોનાં ઉચ્ચસ્થાન જણવાં. અને ઉપર કહેલી રાશિઓથી સાતમી સાતમી રાશિ ક્રમથી ઉપર કહેલા અંશેએ કરી સૂર્યાદિ ગ્રહોનાં નીચ સ્થાન જણવાં; તે નીચેલા ચક્રમાં સમજી લેવાં. ૭

ગ્ર.	સૂ.	ચં.	મં.	બુ.	વૃ.	શુ.	શ.
ઉચ્ચ.	૧	૨	૧૦	૬	૪	૧૨	૭
	૧૦	૩	૨૮	૧૫	૫	૨૭	૨૦
નીચ.	૭	૮	૪	૧૨	૧૦	૬	૧
	૧૦	૩	૨૮	૧૫	૫	૨૭	૨૦

(१३१)

पुरुषजातक.

तनुस्थानफलम्.

लग्नस्थितो दिनकरः कुरुतेऽङ्ग पीडां

पृथ्वीसुतौ विननुते रुधिर प्रकोपम् ॥

छायासुतः प्रकुरुते बहुदुःखभाजं

जीवेदुर्भागवबुधाः सुखकांतिदाःस्युः ॥ ८ ॥

जे जन्म लग्नमां सूर्य होय तो अंगपीडा करे, मंगल होय तो रक्तविकार प्रगट करे, शनि होय तो अङ्ग दुःख करे अने शुक्र, अंद्र, शुक्र तथा बुध होय तो सुख अने कांतिनी वृद्धि करे.

धनस्थान फलम्.

दुःखावहां धनविनाशकराः प्रदिष्टा

वित्ते स्थिता रविशनैश्चरभूमिपुत्राः ॥

चन्द्रो बुधः सुरगुरु भृगुनन्दनो वा

नानाविधं धनचयं कुरुते धनस्थः ॥ ९ ॥

धनस्थानमां सूर्य, शनि अने मंगल होय तो दुःखने।
वधारे तथा धनने नाश करे, अने अंद्र, बुध शुक्र अने शुक्र
होय तो नाना प्रकारथी धननी वृद्धि करे. ९

सहजस्थान फलम्.

भानुः करोति विरुजं रजनीकराऽपि
कीर्त्यायुतं क्षितिसुनः प्रचुर प्रकोपम् ॥
ऋद्धिं बुधः सुधिषणं सुविनीत वेषं
स्त्रीणांप्रियं गुरु कवी रविजस्तृतीये ॥ १० ॥

त्रीज स्थानमां सूर्यं होय तो निरोग करे, चंद्रमा होय तो शीर्तिवान् करे, मंगल होय तो अति क्रोधि करे, बुध होय तो सर्व कार्य सिद्ध करे, गुरु, शुक्र, अने शनि होय तो बुद्धि-मान, परम अतुर, स्वशपवान, अने स्त्रीओने प्रिय करे. १०

सुहृत्स्थान फलम्.

आदित्यमौमशनयः सुखवर्जिताङ्गं
कुर्वन्ति जन्मनि नरं सुचिरं चतुर्थं ॥
सोमो बुध सुरगुरुर्मृगुनंदनो वा
सौख्यान्वितं च नृपकर्म रतः प्रधानम् ॥ ११ ॥

जन्म समय योथा स्थानमां सूर्य, मंगल, शनि रहेला होय तो सुखशी वर्जित करे. चंद्र, बुध, गुरु तथा शुक्र रहेला होय तो सुखशी युक्त राज्या करभारमां प्रीतिवाणो तथा प्रधान थाय. ११

સુતસ્થાન ફલમ્.

પુત્રેરવિઃ પ્રચુરકોપયુતં બુધશ્ચ

સ્વલ્પાત્મજં શનિધરાતનુજાવપુત્રમ્ ॥

શુક્રેન્દુ દેવ ગુરુવઃ સુત ધામ સંસ્થાઃ

કુર્વન્તિ પુત્રબહુલં સુખિનં સુરુપમ્ ॥ ૧૨ ॥

પાંચમા સ્થાનમાં સૂર્ય હોય તો બહુજ ક્રોધી થાય, બુધ હોય તો થોડી સંતતીવાળો થાય, શનિ અને મંગળ હોય તો સંતાન રહિત હોય, શુક્ર, ચંદ્ર અને ગુરૂ હોય તો બહુજ સંતતીવાળો અને સુખી તથા સ્વરૂપવાન હોય. ૧૨

રિપુસ્થાન ફલમ્.

માતળ્ડભૂમિતનયૌ હ્યરિપક્ષનાશં

મન્દઃ કરોતિ પુરુષં બહુરાજ્યમાનમ્ ॥

શુક્રોબુધો હિ કુમતિં સરુજં ચ જીવ-

શ્ચન્દ્રઃ કરોતિ વિક્કલં વિફલપ્રયત્નમ્ ॥ ૧૩ ॥

છઠ્ઠા સ્થાનમાં સૂર્ય અને મંગળ હોય તો યત્રુ પક્ષનો નાશ કરે, શનિ હોય તો રાજ્યોને ત્યાં માન હોય, શુક્ર અને બુધ હોય તો કુમતિ કરે, ગુરૂ હોય તો રોગ કરે અને ચંદ્રમા હોય તો વિકળતા અને પ્રયત્ન (ઉપાય) ને નિષ્ફળ કરે. ૧૩

जायास्थानफलम्.

तिग्मांशुभौमरविजाः किल सप्तमस्था

जायां कुकर्म निस्तां तनुसंतार्तिं च ॥

जीवेन्दुभार्गवबुधा बहुपुत्रयुक्तां

रूपान्वितां जनमनोहररूपशीलाम् ॥ १४ ॥

सातमा स्थानमां सूर्य, भंगण अने शनि होय तो अ
पु३षनी स्त्री कुकर्म तथा थोडा संतानवाणी होय, गु३, चंद्र,
शु३ अने बुध होय तो अनी स्त्री अहुण संतानवाणी, मनु-
ष्याना मनने हरणु करवा योग्य तथा ३५ अने शीलवाणी होय.

मृत्युस्थान फलम्.

सर्वे ग्रहा दिनकरप्रमुखा नितान्तं

मृत्युस्थिता विदधते किल दुष्टबुद्धिम् ॥

शस्त्राभिघात परिपीडित गात्रभागं

सौख्यैर्विहीनमतिरोगगणैरुपेतम् ॥ १६ ॥

आठमा स्थानमां सूर्यादि संपूर्ण ग्रहोमांथी काठपणु
अहु पडेवो होय तो ते पु३षनी बुद्धि अष्ट होय, काठ पणु
अंग शस्त्र लागवाथी पीडित होय, सुअथी रहित अने अहु
रोगी होय. १५

ધર્મસ્થાન ફલમ્.

ધર્મસ્થિતા રવિશનૈશ્ચરભૂમિપુત્રાઃ

કુર્વન્તિ ધર્મરહિતં વિમતિં કુશીલમ્ ॥

ચન્દ્રો બુધો ભૃગુસુતશ્ચ સુરેન્દ્રમંત્રી

ધર્મક્રિયાસુ નિરતં કુરુતે મનુષ્યમ્ ॥ ૧૬ ॥

નવમા સ્થાનમાં સૂર્ય, શનિ અને મંગળ હોય તો મનુષ્યને ધર્મ રહિત, મતિહીન અને કુશીલ (નહારા આચરણ) કરે છે તથા ચંદ્ર, બુધ, શુક્ર અને ગુરૂ હોય તો ધર્મ ક્રિયામાં નિરત કરે છે.

કર્મસ્થાન ફલમ્.

આદિત્યભૌમશનયઃ કિલધર્મસંસ્થા

કુર્યુર્નરં બહુકુકર્મરતં કુપુત્રમ્ ॥

ચન્દ્રઃ સુકીર્તિમુશના બહુવિત્તયુક્તં ॥

રૂપાન્વિતં બુધગુરૂ શુભકર્મભાજમ્ ॥ ૧૭ ॥

દશમા સ્થાનમાં સૂર્ય, મંગળ અને શનિ હોય તો મનુષ્યને કુકર્મી તથા કુપુત્ર બનાવે છે. ચંદ્રમા હોય તો કીર્તિવાન, શુક્ર હોય તો ધનવાન અને સ્વરૂપવાન કરે તથા બુધ અને ગુરૂ હોય તો શુભ કર્મ કરવામાં પ્રીતિવાળો હોય છે. ૧૭

लाभस्थान फलम्.

लाभस्थितो दिनकरो नृपलाभयुक्कारी
तारापतिर्बहुधनं क्षितिज श्रनारी ॥
सौम्योविवेक सततं सुभगं च जीवः

शुक्रः करोतिधनिनं रविजःसुकीर्तिम् ॥ १८ ॥

लाभ स्थानमां सूर्यं होय तो राबथी लाभ करावे, यं-
द्रमा होय तो अहु धनवान होय, मंगण होय तो श्री सुभ
भणे, बुध होय तो निरंतर ज्ञानि (विवेकी) बनावे, शुक्र होय
तो अक्षयवान करे, शुक्र होय तो धनवान करे तथा शनि होय
तो श्रीर्तिमान करे. १८

व्यवस्था फलम्.

सूर्यः करोति पुरुषं व्ययगो विशीलं
कागंशशी क्षितिसुतो बहुपापभाजम् ॥

चन्द्रात्मजो गतधनं धिषगः कृशांगं

शुक्रो बहुव्ययकरं रविजः सुतीव्रम् ॥ १९ ॥

व्यय (पारमा) स्थानमां सूर्यं होय तो दुष्ट स्वभाव-
वाणे करे, यंद्रमा होय तो काष्ठे करे, मंगण होय तो पाप

કર્મી કરે, બુધ હોય તો નિર્ધન કરે, બૃહસ્પતિ હોય દુર્બળ અંગ કરે, શુક્ર હોય તો બહુ ખર્ચવાળો કરે, અને શનિ હોય તો તીક્ષ્ણ પ્રકૃતિવાળો કરે છે. ૧૯

રાહુકેતુ ફલં સર્વં મન્દવત્કથિતં બુધૈઃ ॥

રાહુ અને કેતુનું સંપૂર્ણ ક્ષણ શનિના ભાવ ક્ષણની સમાન પાંડિતોએ કહ્યું છે.

મૂર્તૌ શુક્રબુધૌ યસ્ય યસ્ય કેન્દ્રં બૃહસ્પતિઃ ॥

દશમોંગારકો યસ્ય સન્નેયઃ કુલદીપકઃ ॥ ૨૦ ॥

જેના જન્મ લગ્નમાં શુક્ર અને બુધ હોય, કેન્દ્ર સ્થાનમાં બૃહસ્પતિ હોય, તથા દશમા સ્થાનમાં મંગળ હોય તો તે બાળક પરાક્રમી અને કુળમાં દીપક સમાન તેજવાળો બનવો. ૨૦

લગ્ને શુક્રબુધૌ નસ્તઃ કેન્દ્રે નાસ્તિ બૃહસ્પતિઃ ॥

દશમોંગારકો નાસ્તિ સ જાતઃ કિં કરિષ્યતિ ॥

જેના લગ્નમાં શુક્ર અને બુધ ન હોય, કેન્દ્રસ્થાનમાં બૃહસ્પતિ ન હોય તથા દશમા સ્થાનમાં મંગળ ન હોય તો તે બાળક શું કરશે અર્થાત્ તે કાંઈ પણ કરી શકશે નહીં. ૨૧

રિપુસ્થાને યદા ચન્દ્રો લગ્નસ્થાને શનિશ્ચરઃ ॥

. કુજશ્ચસપ્તમસ્થાને પિતા તસ્ય ન જીવતિ ॥૨૨॥

जेना छ्वा स्थानमां यंद्रमा, लग्नस्थानमां शनिश्चर तथा
सप्तम स्थानमां मंगण होय तो ते पाणकनो पिता अवे नहीं.

लग्नस्थाने यदा जीवो धनस्थाने शनैश्चरः ॥

राहुश्च सहजस्थाने माता तस्य न जीवति ॥ २३ ॥

जेना लग्नस्थानमां अहस्पति, धन स्थानमां शनिश्चर तथा
त्रीज स्थानमां राहु होय तो ते पाणकनी माता अवे नहीं. २३

षष्ठेचभवने भौमो राहुः सप्तम संभवः ॥

अष्टमे च यदासौरीस्तस्य भार्या न जीवति ॥ २४

जेना छ्वा स्थानमां मंगण, सातमा स्थानमां राहु तथा
आठमा स्थानमां शनिश्चर होय तो तेनी स्त्री अवे नहीं. २४

चतुर्थेच यदाराहुः षष्ठेचन्द्रोऽष्टमेपिवा ॥

सद्यएवभवेन्मृत्युः शंकरो यदि रक्षति ॥ २५ ॥

जेना चोथा स्थानमां राहु तथा छ्वा अथवा आठमा स्था-
नमां यंद्रमा होय तो ते पाणकनी साक्षात् शंकर रक्षा करे
तोपणु शीघ्र मृत्यु थाय. २५

अष्टमस्थो निशानाथः केन्द्रेपापेन संयुतः ॥

चतुर्थेच यदा राहुर्वर्षमेकं सजीवति ॥ २६ ॥

(१३६)

जेना आठमा स्थानमा चंद्रमा, केन्द्रस्थानमा पापग्रह,
त्रयोथा स्थानमा राहु होय तो ते आणक ज्येष्ठ वर्ष भवे. २६

षष्ठोष्टमस्तथामूर्तो जन्मकाले यदा बुधः ॥

चतुर्थेवर्षे मृत्युश्च यदि रक्षति शंकरः ॥ २७ ॥

जन्म समय छटा, आठमा तथा सप्तम स्थानमा बुध होय
तो त्रयोथा वर्षमा मृत्यु थाय, साक्षात् शंकर रक्षणु करे तो पणु
भवे नही. २७

शनिक्षेत्रे यदा सूर्यो भानुक्षेत्रे यदा शनिः ॥

वर्षे च द्वादशे मृत्युर्देवो वै रक्षिता यदि ॥२८॥

जन्म समय शनिना स्थानमा सूर्य होय अने सूर्यना
स्थानमा शनि होयतो ते आणक देवताज्योथी रक्षाज्येवो होय
तो पणु आरमा वर्षमा मृत्यु पाभे. २८

दशमोऽपि यदा राहुर्जन्मकाले यदा भवेत्

वर्षे तु षोडशे ज्ञेयो बुधैर्मृत्युर्न संशयः ॥ २९ ॥

जेना जन्म समय दशमा स्थानमा राहु होय तो ते आ-
णक ज्येष्ठ वर्षे मृत्यु न संशय मा भवे. २९

भौमभास्करमन्दाश्च शत्रुक्षेत्रेऽष्टमेयदा ॥

• यमेन रक्षितोऽप्येवं वर्षमात्रं न जीवति ॥ ३० ॥

(१४०)

जन्म समय छ्वा अथवा आठमा स्थानमा मंगल, सूर्य
अने शनि होय तो ते पाणकनी यभराज रक्षा करे तोपलु अेक
वर्ष पलु छवे नही. ३०

चतुर्थे च यदाराहुः केन्द्रे भवति चन्द्रमाः ॥

विंश वर्षे भवेन्मृत्युर्जातकस्य न संशयः ॥ ३१ ॥

जन्म समय चौथा स्थानमा राहु अने केन्द्रस्थानमा
अंद्रमा होय तो ते पाणक वीस वर्षनी छम्भरे भरलु पाभे. ३१

भृगुपतिसुरपुज्यौ चन्द्रमा केन्द्रवर्ती

बहुसुखधनवृद्धिः कर्मसाध्यं नराणाम् ॥

रविसुतशशि लभे मानुजीवौ त्रिकोणे

क्षितिसुत दशमस्थे राजयोगं वदन्ति ॥ ३२ ॥

जे पुत्रपना जन्म समय केन्द्रस्थानमा शुक्र, गुरु, अने अंद्रमा
होय, अथवा शनि अने अंद्रमा लग्नमा होय, अथवा सूर्य
अने बृहस्पति त्रिकोणु स्थानमा होय अथवा मंगल दशमा
स्थानमा होय तो ते पुत्रपने राजयोग जलुवो. ३२

वर्षप्रवेशे ज्ञान.

सपादमर्षसार्द्धे च त्रिस्थानस्थं गताब्दकम् ॥

वार नाडा पलेभ्यश्च जन्मवारादि संयुतम् ॥ ३३ ॥

(१४१)

गत वर्षांना अंकने त्रयु जगांये स्थापन करी प्रथम अं-
कने सवाया करवा ते वार जलुवा, णीज अंकने अडधा करवा
ते धडीओ जलुवी, अने त्रीज अंकने ढोढा करवा ते पण
जलुवी तेमां जन्मनो वार धडी तथा पण युक्त करवाथी वर्ष
प्रवेशनो वार, धडी तथा पण आवे. ३३

वर्षदशा.

जन्मक्षसंख्यासहिता गताब्दाद्दृग्गुनिता
नंद हृतावशेषात् ॥ आचंकुरा जीशबुके
शुपूर्वाभवन्ति मुद्दादशिका क्रमोयम् ॥३४॥
अष्टेन्दुखाग्निरिंदुद्वक्वेदबाणाःगजाब्धयः ॥
शैलबाणाःकुबाणाश्चभूमिनेत्रवियद्रसाः ॥३५॥

जन्म नक्षत्रनी संप्यामां गत वर्ष युक्त करी तेमांथी ये
णाद करी नवनो भाग आपवाथी जे शेष रहे ते दशाःजलुवी.
अेक शेष रहे तो सूर्यनी, ये शेष रहे तो अंद्रमानी, त्रयु शेष
रहे तो मंगणनी, चार शेष रहे तो राहुनी, पांच शेष रहे तो
शु३नी, छ शेष रहे तो शनिनी, सात शेष रहे तो बुधनी,
आठ शेष रहेतो केतुनी तथा नव शेष रहे तो शुक्रनी दशा
जलुवी. सूर्यनी दशा १८ दिवस, अंद्रनी ३० दिवस, मंग-

(૧૪૨)

ળની ૨૧ દિવસ, રાહુની ૫૪ દિવસ, ગુરૂની ૪૮ દિવસ,
શનિની ૫૭ દિવસ, બુધની ૫૧ દિવસ, કેતુની, ૨૧ દિવસ
તથા શુક્રની ૬૦ દિવસની દશા જાણવી. ૩૪-૩૫
રવિવારકર્મ.

રાજ્યાભિષેકોત્સવ યાનસેવા ગોવન્દિ
મંત્રૌષધિશસ્ત્રકર્મ ॥ સુવર્ણતામ્રૌર્ણિક
ચર્મ કાષ્ટસંગ્રામ પળ્યાદિસ્વૌવિદધ્યાત્ ॥ ૩૬ ॥

રાજ્યાભિષેક, ઉત્સવકર્મ, યાત્રા, રાજસેવા, ગાય પાળવી,
યજ્ઞયાગાદિહવન, મંત્રોપદેશ, ઔષધ લેવું તથા આપવું, શસ્ત્ર
ખનાવવું, સુવર્ણ, ત્રાંબુ, ઊન, ચામડું, કાષ્ઠ, યુદ્ધપ્રસંગ તથા
વણિક કર્મ આ સર્વ કર્મ રવિવારને દિવસે શુભ છે. ૩૬

સોમવારકર્મ.

શંભાબ્જ મુક્તા રજતેક્ષુમોજ્યસ્ત્રીવૃક્ષ
કક્ષાંભવિમૂષ્ણાદ્યાઃ ॥ ગાનં ક્રતુક્ષીર
વિકારશૃંગીપુષ્પામ્બરારંભગમિંદુવારે ॥ ૩૭ ॥

શંખ, કમળ, માંતી, રૂપું, સુદર ભોજન, વૃક્ષ, કૃત્તિકર્મ,
જળકર્મ, અલંકાર, ગાયન યજ્ઞકર્મ, ગોરસકર્મ, ગોમહિષ્યા-
દિક, પુષ્પ, તથા વસ્ત્ર આ સર્વ કર્મ સોમવારે શુભ છે. ૩૭

(૧૪૩)

ભૌમવારકર્મ.

ભેદાનૃતસ્તેય વિષામિશસ્ર વધ્યામિઘાતા

હવશાઠ્યદંભાન્ ॥ સેનાનિવેશાકરઘાતુ

હેમપ્રવાલ રક્તાનિ કુજે વિદધ્યાત્ ॥ ૩૮ ॥

ભેદ કર્મ, અનૃતકર્મ (ચોરી ઇત્યાદિ) વિષકર્મ, અગ્નિ-
કર્મ, વધ, નાશ, કપટ, દંભ, સૈન્યકર્મ, ખાણ ખોદવી, ધાતુ,
સુવર્ણ, રત્નાદિ કર્મ મંગળવારે શુભ છે. ૩૮

બુધવારકર્મ.

નૈપુણ્ય પુણ્યાધ્યયનં કલાશ્ચ શિલ્પાદિસે

વાલિપિલેખનાનિ ॥ ધાતુક્રિયા કાંચન

યુક્તિ સંધિ વ્યાયામવાદાશ્ચ બુધે વિધેયાઃ ॥૩૯॥

આતુર્ય, પુણ્ય, અધ્યયન, કળા, શિલ્પવિદ્યા, સેવા, લખવું,
ધાતુક્રિયા, સોનાની યુક્તિ, મૈત્રી, વાદવિવાદ, આ સર્વ કર્મ
બુધવારે શુભ છે. ૩૯

ગુરુવારકર્મ.

ધર્મક્રિયા પૌષ્ટિક યજ્ઞવિદ્યા માંગલ્ય

હેમાંબરવેશ્મયાત્રાઃ ॥ રથાશ્ચ મૈષજ્ય

વિભૂષણાદિકાર્યં વિદધ્યાત્સુરમંત્રિવારે ॥ ૪૦ ॥

(૧૪૪)

ધર્મક્રિયા, નવ ગ્રહોદિ પૂજન, યજ્ઞ, વિદ્યાભ્યાસ, માંગલિક
કર્મ, સુવર્ણ, વસ્ત્ર, ગૃહ, યાત્રા, રથ, અશ્વ, આપધી તથા નાના
પ્રકારનાં આભૂષણ ધારણ કરવાં, આ સર્વ કર્મ ગુરુવારે શુભ છે.

શુક્રવારકર્મ.

સ્ત્રીગીતશય્યામણિરત્નગંધ વસ્ત્રોત્સવા-
લંકરણાદિકર્મ ॥ ભૂપણ્યગો કોષકૃષિ-
ક્રિયાશ્ચ સિદ્ધ્યંતિશુક્રસ્યદિનેસમસ્તાઃ ॥ ૪૧ ॥

સ્ત્રી પ્રસંગ, ગાયન વિદ્યા, શય્યા, મણિ, રત્ન, ચંદન, વસ્ત્ર
ઉત્સાહ, અલંકાર, વાણિજ્યકર્મ, પૃથ્વી, દુકાન, ભંડારખાતું,
કૃષિકર્મ, આ સર્વ કર્મ શુક્રવારે શુભ છે. ૪૧

શનિવારકર્મ.

લોહાશ્મસીસત્રપુશસ્ત્રદાસ પાપાનૃતસ્તેય
વિષાર્કવિદ્યામ્ ॥ ગૃહપ્રવેશદ્વિપબંધદીક્ષા
સ્થિરં ચ કર્માર્કસુતેન્હિ કુર્યાત્ ॥ ૪૨ ॥

લોહકર્મ, પથ્થર, સીસું, જસતં, શસ્ત્ર, દાસ, પાપ, અનૃત-
ભાષણ, ચોરી, વિષ, અર્ક બનાવવા, ગૃહપ્રવેશ, હસ્તીબંધન,
મંત્રદિક્ષા તથા સ્થિરકર્મ આ સર્વ શનિવારે શુભ છે. ૪૨

(१४५)

कार्यकार्यमश्र.

तिथिप्रहरसंयुक्ता तारका वारमिश्रिता ॥

अग्निभिस्तु हरेद्भागं शेषं सत्वं रजस्तमः॥४३॥

सिद्धिस्ताःकालिके सत्वे रजसा तु विलंबता ॥

तमसा निष्फलं कार्यं ज्ञातव्यं प्रश्नकोविदैः ॥

तिथि, प्रहर, नक्षत्र, अने वारनी संप्र्याने जेडीने त्रयुने
भाग आपवे, जे १ शेष रहे तो सत्व, २ शेष रहे तो रज,
अने ३ शेष रहे तो तम ज्ञेयुं. तेनुं कृणु सत्वथी तत्काल
कार्यनी सिद्धि कहेवी, रजथी विलंब कहेवे तथा तमथी न-
क्षत्र कहेवुं. आ प्रकारे पंडितोअे प्रश्न ज्ञेयुं. ४३-४४

पंचामश्र.

तिथिःप्रहर संयुक्ता तारकावारमिश्रिता ॥

वर्तमानं च नक्षत्रं गणयेत्कृतिकादितः ॥ ४५॥

सप्तभिस्तु हरेद्भागं शेषं तु फलमादिशेत् ॥

एकशेषे भवेत्स्थाने द्वितीये पथिवर्तते ॥४६॥

तृतीये चार्धमार्गे तु चतुर्थे ग्रामसन्निधौ ॥

पंचमेपुनरावृत्तिः षष्ठे व्याधियुतं वदेत् ॥ ४७॥

शून्यं ज्ञेयं सप्तमे वै चैतत्प्रश्नस्य लक्षणम् ॥

तिथि, प्रहर, नक्षत्र अने वारनी संप्र्याने जेडी कृतिका-

थी वर्तमान नक्षत्र सुधी गळी तेमां जेडी सातनो भाग देवा-
थी जे शेष रहे ते क्षण जालुवुं. अेक शेष रहे तो स्थान उपर,
जे शेष रहे तो मार्गमां, त्रण शेष रहे तो अडधा मार्गमां, यार
शेष रहे तो गामना समीपमां, पांच शेष रहे तो आवीने पाछो
गयो, छ शेष रहे तो रोगयुक्त तथा सात शेष रहे तो शून्य
क्षण कडेवुं. ४५-४७.

कार्यसिद्धिप्रश्न.

दिशाप्रहरसंयुक्ता तारकावारमिश्रिता ॥

अष्टमिस्तु हरेद्भागं शेषं प्रश्नस्य लक्षणम् ॥४८॥

पंचैकेत्वारिता सिद्धिः षट् तुर्ये च दिनत्रयम् ॥

त्रिसप्तके विलंबश्च द्वौचाष्टौ न च सिद्धिदौ ॥४९॥

प्रश्न कर्तानुं भुज्ज जे दिशाभां होय ते दिशा, प्रहर,
नक्षत्र अने वारनी संख्यानो सरवाणो करी आठनो भाग
आपवाथी जे शेष रहे ते प्रश्ननुं क्षण जालुवुं. पांच अने अेक
शेष रहे तो तत्काण कार्य सिद्धि होय, छ अने यार शेष रहे
तो त्रण दिवसमां कार्य सिद्धि होय, त्रण अने सात शेष रहे
तो विलंबथी कार्य सिद्धि होय तथा जे अने आठ शेष रहे तो
कार्य सिद्धि न होय. ४८-४९.

पशुप्रश्न.

द्युमणिभान्नवभेषु वने पशुं तदनुषट्सु-

(૧૪૭)

च कर्ण पथेस्थितम् ॥ अचलमेषु गतं
गृहमागतं द्यगगतं गतमेव मृतं त्रिषु ॥ ५० ॥

સૂર્ય નક્ષત્રથી દિનીઆં નવ નક્ષત્રમાં ૫થુ ખોવાઈ બધ તો વનમાં છે એમ કહેવું, ખીજાં છ નક્ષત્રમાં ખોવાઈ બધ તો માર્ગમાં છે એમ કહેવું, ત્રીજા સાત નક્ષત્રમાં ખોવાઈ બધ તો ઘરમાં આવેલું એમ કહેવું, ચોથા બે નક્ષત્રમાં આવશે નહીં એમ કહેવું તથા પાંચમા ત્રણ નક્ષત્રમાં મરણ પામ્યું છે એમ કહેવું. ૫૦

नष्टवस्तुप्रश्न.

अंधकं तदनु मन्दलोचनं मध्यलोचनमतः
सुलोचनम् ॥ रोहिणीप्रभृतिभं चतुर्विधं
नूनमत्र गणयेत्पुनः पुनः ॥ ५१ ॥

રોહિણી નક્ષત્રને લઈને ચાર નક્ષત્ર ક્રમથી અંધલોચન, મંદલોચન, મધ્યલોચન, અને સુલોચન સંજ્ઞાવાળા બાણવા તે નીચેના ચક્રમાં સ્પષ્ટ સમજી લેવા. ૫૧

अंधेसद्यः प्राप्यते वस्तुनष्टं कष्टात्प्राप्यं मंद
नेत्रेचतद्भत् ॥ दूराच्छ्राव्यं मध्यनेत्रेनलभ्यं
न श्रोतव्यं नैवलभ्यं सुनेत्रे ॥ ५२ ॥

અંધલોચનના નક્ષત્રમાં ખોવાયેલી વસ્તુ શીઘ્ર મળે,

(१४८)

मंद्बोयनना नक्षत्रमां ज्योवायली वस्तु कष्टथी भणे, मध्य
बोयनना नक्षत्रमां ज्योवायली वस्तु ज्यो पडे तथा सुबोय-
नना नक्षत्रमां ज्योवायली वस्तु ज्यो पडे नही तेमज प्राप्त
पणु थाय नही. पर

अंघलोचन	रो.	पु.	उ.	वि.	पू.	घ.	रे.
मंदलोचन	मृ.	ऽश्ले.	ह.	ऽनु.	उ.	ज्ञ.	अ.
मध्यलोचन	आ.	म.	चि.	ज्ये.	अ.	पू.	भ.
सुलोचन	पु.	पू.	स्वा.	मू.	श्र.	उ.	कृ.

मघादि चार्यमांतं च समीपे वस्तु दृश्यते ॥

हस्तादि वसुपर्यंतमन्यहस्ते च दृश्यते ॥ ५३॥

शतताराद्यमांतं तु स्वर्गहे वस्तु दृश्यते ॥

अग्न्यादिसार्पपर्यंतमदृष्टं दूरगं तथा ॥ ५४ ॥

मघा नक्षत्रथी उत्तराश्लेषुनी नक्षत्र सुधीमां ज्योवायली
वस्तु समीपमांज देभाशे, हस्त नक्षत्रथी धनिष्ठा नक्षत्र सुधीमां
ज्योवायली वस्तु ज्योना हाथमां देभाशे, शतभिषा नक्षत्रथी.
भरणी नक्षत्र सुधीमां ज्योवायली वस्तु पोतानाज धरमां दे-
भाशे तथा कृतिष्ठा नक्षत्रथी आश्लेषा नक्षत्र सुधीमां ज्योवायली
वस्तु देभाशे नही तेमज जडश पणु नही. ५३-५४.

तिथि वारं च नक्षत्रं प्रहरेण समन्वितम् ॥
दिक्संख्यया हतं चैवसप्तभिर्विभजेत्पुनः ॥५५॥
एकेन भूतले द्रव्यं द्वयं चेद्ग्रांडसंस्थितम् ॥
तृतीये जलमध्यस्थमंतरिक्षे चतुर्थके ॥ ५६ ॥
तुषस्थं पंचमेतुस्यात्षष्ठेगोमय मध्यगम् ॥
सप्तमे भस्ममध्यस्थमित्येतत्प्रश्न लक्षणम् ॥ ५७ ॥

तिथि, वार, नक्षत्र, प्रहर आ सर्वनी संप्र्याने अेकत्र करी दशथी गुष्ठी सा०नो भाग आपवाथी जे शेष रहे ते ते इण अणुवुं. अेक शष रहे तो पृथ्वीभां, अे शेष रहे तो पात्रभां, त्रणु शेष रहे तो जणभां, चार शेष रहे तो अंतरिक्षभां पांच शेष रहे तो तटभां, छ शेष रहे तो छाणुभां तथा सात शष रहे तो भस्म (राप्)भां वस्तु अणुवी. ५५-५६-५७.

समर्घमहर्घविचार.

संक्रान्तिऋक्षंतिथिवारमिश्रं सप्ताहतं
पावकभक्तशेषम् ॥ समेसमर्घे विषमे-
त्यनर्घेशून्ये महर्घे मुनयो वदन्ति ॥ ५८ ॥

संक्रांति, नक्षत्र, तिथि अने वार आ सर्वनी संप्र्याने अेकत्र करी सातथी गुष्ठी त्रणुनो भाग देवाथी जे शेष सप्त

(१५०)

रहे तो समर्ध (सोधि), विषम शेष रहे तो धलुंज भोधुं तथा
शून्य शेष रहे तो भोधुं ळधुं अम भुनीओ कहे छे. ५८
गर्भिणीप्रश्न.

नख द्वयं गर्भिणी नामधेयंतिथि प्रयुक्तं
रससंयुतं च ॥ एकेन हीनं नवभिर्विभक्तं
समे कुमारी विषमे कुमारः ॥ ५९ ॥

जे वपते ढाई प्रश्न करे के अमुक स्त्रीने छोकरी आवशे के
छोकरो आवशे, जेन वपते वीस, जे, गर्भिणीना नामना
अक्षर, तिथि तथा छ सर्वने अकठा करी तेभाथी अक हीन
करी नवने भाग देवाथी जे सम अंक शेष वधे तो छोकरी
तथा विषम अंक शेष वधे तो छोकरो आवशे अम कहेवुं. ५८
नेत्रस्फुरण.

नेत्रस्योर्ध्वं हरति सकलं मानसं दुःखजालं
नेत्रोपांते दिशति च धनं नासिकांते च मृत्युः ॥
नेत्रस्याधः स्फुरणमसकृत्संगरे भंगहेतु-
र्वामे चैतत्फलमिवफलं दक्षिणे वैपरीत्यम् ॥६०॥

नेत्रना उपर स्फुरणु होय तो मनना सर्व दुःखने नाश,
अने नेत्रना पुष्पामां स्फुरणु होय तो धनप्राप्ति, नाकना अंत

(१५१)

भाग आगण स्फुरणु ढाय तो भृत्यु, नेत्रना नीचि स्फुरणु ढाय तो संत्राभर्मा वारंवार पराण्य ढाय, स्त्रीञ्जाना नेत्रनुं इण आनाथी विपरीत कडेवुं, अर्थात् पुत्रपनुं दक्षिणु नेत्र अने स्त्रीनुं वाम नेत्र स्फुरणु ढायतो पूर्वोक्त इण कडेवुं. ६०

अंगस्फुरण.

अंगस्य दक्षिणे भागे प्रशस्तं स्फुरणं भवेत् ॥

अप्रशस्तं तथा वामे पृष्ठस्य हृदयस्यच ॥ ६१ ॥

पुत्रपनो दक्षिणु भाग इरके तो शुभ तथा डापो भाग, पीठ अने हृदय इरके तो अशुभ लणुवुं; तेमण स्त्रीञ्जानुं आनाथी विपरीत इण लणुवुं. ६१

राशिप्रधानता.

देशे ग्रामे गृहे युद्धे सेवायां व्यवहारके ॥

नामराशेः प्रधानत्वं जन्मराशिं न चिंतयेत् ॥६२॥

विवाहे सर्वमांगल्ये यात्रादौ ग्रहगोचरे ॥

जन्मराशेः प्रधानत्वं नामराशिं न चिंतयेत् ॥६३॥

देश, आभवास, गृहप्रवेश, युद्ध, सेवा, अने व्यवहार-कार्य, आ सर्व कार्येमां नाम राशिथी विचार करवो, विवाह, सर्व शुभकार्य, यात्रा अने ग्रहगोचर आदि कार्येमां जन्म राशिथी विचार करवो. नाम राशिने विचार करवो नही. ६२-६३

(૧૫૨)

જન્મસ્થચંદ્રે વર્જ્ય.

જન્મક્ષસ્થે શશાંકેતુ પંચકર્માણિ વર્જયેત્ ॥

યાત્રા યુદ્ધં વિવાહં ચ ક્ષૌરં ચ ગ્રહવેશનમ્ ॥ ૬૪ ॥

યાત્રા, યુદ્ધ, વિવાહ, ક્ષૌર તથા ગ્રહપ્રવેશ આ પાંચ કર્મો જન્મના ચંદ્રમામાં વર્જિત છે. ૬૪

ગ્રંથસમાપ્તિ સમય.

રામઋત્વઙ્કચન્દ્રેબ્દે માધવસ્યાસિતેતરે ॥

સપ્તમ્યાં સૂર્યવારે ચ ગ્રંથઃ સંપૂર્ણતાં ગતઃ ॥ ૧ ॥

વ્યાખ્યેયં રચિતા પ્રેમ્ણા શ્રીવૃન્દાવનશર્મણા ॥

અત્ર કુત્રાપ્યશુદ્ધં ચેત્ક્ષંતવ્યં વિબુધૈર્નરૈઃ ॥ ૨ ॥

વિક્રમીય સંવત ૧૯૬૩ વૈશાખ માસના શુક્લપક્ષની સપ્તમી અને રવિવારને દિવસે આ ગ્રંથ સંપૂર્ણ કર્યો છે. આ ગુર્જર વ્યાખ્યા પ્રેમથી ભટ્ટ વૃન્દાવનશર્માએ રચી છે, તેમાં કોઈ ઠેકાણે કોઈ પણ અશુદ્ધતા રહી ગઈ હોય તો પંડિત જનોએ ક્ષમા કરવી એ મારી હાથ બેડીને પ્રાર્થના છે. ૧-૨

इति श्री गुर्जरमण्डलान्तवर्ति अमदावाद निवासि भट्टोपाह

माणेकलालसुत ज्योतिर्विद् वृन्दावनभट्ट लिखित गुर्जर

टीका सहितः बालबोधज्योतिषसारसंग्रहः समाप्तः ॥

॥ श्री गणाधिपतये नमः ॥

अथ

गुर्जर भाषानुवाद सहित.

ग्रहगोचर ज्योतिष.

॥ मंगलाचरणम् ॥

आदौ गुरुवरं नत्वा श्रीवृन्दावनशर्मणा ॥

बालानां सुखबोधाय प्रोच्यते ग्रहगोचरम् ॥ १ ॥

प्रथम श्रेष्ठ शुद्धने नमस्कार करीने श्री वृंदावन शर्मा
आण्डोने सहेलथी बोध थवाने भाटे सूर्यादि ग्रहोत्तुं शुभाशुभ
क्षण कहे छे. १.

चन्द्रमा यस्य मूर्द्धानं भुजगो करकंजकम् ॥

अलं करोति तं देवं नत्वा टीकां करोम्यहम् ॥ २ ॥

जन्मना भस्तकने विषे चंद्रमा विराजे छे तथा सर्पो ज-
मना करकमणने विषे कंकण रुपे छे अथा ते देव महादेवने
नमस्कार करीने हुं वृंदावन शर्मा आ अथनी टीका कइं छुं. २.

(૨)

॥ અથ સૂર્યફલમ્ ॥

સહજ દશમ ષષ્ઠે લાભગે યાતિ સૂર્યે
ધનયશનૃપમાન્યં સર્વકાર્યેષુ સિદ્ધિઃ ॥
શુભમતિમસ્તિલાભે બંધુવર્મેઽપિ સૌખ્યં
સુતસુખધનલાભં પુણ્યવૃદ્ધિં કરોતિ ॥૧॥

હરકોઠ માણસને પોતાની રાશિથી ગણતાં ત્રીજે, દશમે,
છઠ્ઠે અને અગીઆરમે સૂર્ય આવે તો તે શ્રેષ્ઠ જણવો. તેનું
ફળ નીચે પ્રમાણે; ધન અને યશનો લાભ, રાજથી માન,
સર્વ કાર્યોમાં સિદ્ધિ, શ્રેષ્ઠ યુદ્ધિ, નાના પ્રકારના ધનનો લાભ,
આટલ વર્ગોમાં સુખ, પુત્રનું સુખ, ધનનો લાભ તથા પુણ્યનો
વધારો કરે છે. ૧.

જનમાંત્ય સપ્તાશ્ચિ ચતુર્થ સંસ્થો
પંચાષ્ટકે વૈ નવમેઽપિ માનુઃ ॥
રોમ્ ચ શોકં ભયમગ્નિપિડાં
વ્યાધિપ્રવાસૌ કુરુતેઽર્થહાનિમ્ ॥ ૨ ॥

હરકોઠ માણસને પોતાની રાશિથી ગણતાં પહેલો, આરમે,
સપ્તમે, બીજે, ચોથો, પાંચમે, આઠમે અને નવમે સૂર્ય આવે

તો તે નેષ્ટ બાણુવો. તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે; રાગ અને સૌક,
અથ, અગ્નિની પીડા, વ્યાધિ, પ્રવાસ તથા ધનની હાનિ કરે છે.

॥ અથ ચંદ્રકલમ્ ॥

જન્મ ત્રિ સપ્તાશ્ચિ દશાયસંસ્થો
ષ્ઠો વિદ્યુશ્ચાપિ કરોતિ લાભમ્ ॥
દ્રવ્યાગમં મિત્રસમાગમં ચ
સદ્બુદ્ધિવૃદ્ધિં દ્વિજદેવમક્તિમ્ ॥ ૩ ॥

હરકોઈ બાણુસને પોતાની રાશિથી ગણુતાં પહેલો, ત્રીજો,
સાતમો, બીજો, દશમો, અગ્નીઆરમો અને છઠો ચંદ્રમા આવે
તો તે શ્રેષ્ઠ બાણુવો. તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે; લાભ કરે, દ્રવ્યની
પ્રાપ્તિ, મિત્રોથી સમાગમ, શ્રેષ્ઠ સાત્વિક બુદ્ધિની વૃદ્ધિ તથા
બ્રાહ્મણ અને દેવતાની ભક્તિ કરાવે છે. ૩.

ધર્માબ્ધિગશ્ચ સુતરંધ્રગતો વ્યયસ્થો
દ્રવ્યાર્થહાનિમશ્ચિલં કુરુતેઽપિચંદ્રઃ ॥
ચૌરાસિમીતિવધબંધયુતં કરોતિ
હાનિર્વિયોગમયદુઃશ્ચયુતં કરોતિ ॥ ૪ ॥

હરકોઈ બાણુસને પોતાની રાશિથી ગણુતાં નવમો, ચોથો,

પાંચમો, આઠમો અને બારમો ચંદ્રમા આવે તો તે નેષ્ટ જાણવો. તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે; સર્વ દ્રવ્ય અને અર્થની હાનિ કરે છે. ચૌર તથા અગ્નિનો ભય, શસ્ત્રની પીડા અને બંધન કરે છે, હાનિ અને વિયોગનો ભય તથા દુષ્કર્મની પ્રાપ્તિ કરે છે.૪.

॥ અથ મોમફલમ્ ॥

ત્રિષષ્ઠે ચ લાભે ધરણીસુતઃ સ્યાત્
ગોભૂહિરણ્યાંબરલાભકારી ॥

શત્રુક્ષયં રાજકૃપાં વિધત્તે

ચારોગ્યસૌખ્યં વિવિધં કરોતિ ॥ ૫ ॥

હરકોઈ માણસને પોતાની રાશિથી ગણતાં ત્રીજો, છઠ્ઠો અને અગ્નીઆરમો મંગળ આવે તો તે શ્રેષ્ઠ જાણવો. તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે; ગાય, પૃથ્વી, સુવર્ણ અને ઉત્તમોત્તમ વસ્ત્રોનો લાભ કરે છે, શત્રુનો નાશ, રાજ્યથી મહેરબાની, શરીરે આરોગ્યતા તથા નાના પ્રકારના સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. ૫.

જન્માબ્ધિપંચમદ્વાદશસપ્તાષ્ટનવમેદ્વિતિયેદશમેऽપિ
વ્યાધિં વિદેશગમનં મિત્રવિરોધં કુજઃ કુરુતે ॥ ૬ ॥

હરકોઈ માણસને પોતાની રાશિથી ગણતાં પહેલો, ચોથો, પાંચમો, બારમો, સાતમો, આઠમો, નવમો, બીજો અને

(૫)

દશમો મંગળ આવે તો તે નેષ્ટ બાણુવો. તેનું કૃળ નીચે પ્રમાણે; માનસિક વ્યાધિનો વધારો, પરંદેશ ગમન તથા મિત્રોની સાથે વિરોધ કરાવે છે. ૬.

॥ અથ બુધફલમ્ ॥

લામે દ્વિ ષષ્ટે દશમે ચતુર્થે
રંધ્રે બુધશ્રાપિ કરોતિ લાભમ્ ॥
સૌભાગ્યસૌખ્યં મનસોઽપિ હર્ષ
ચાર્થાગમં કાંતિવિવર્ધનં ચ ॥ ૭ ॥

હરકોઈ માણસને પેતાની રાશિથી ગણુતાં અગીઆરમો, ખીન્ને, છઠ્ઠો, દશમો, ચોથો અને આઠમો બુધ આવે તો તે શ્રેષ્ઠ બાણુવો. તેનું કૃળ નીચે પ્રમાણે; લાભ કરે, ભાગ્યનો ઉદય, સુખ, મનને વિષે આનંદ, ધનની પ્રાપ્તિ તથા કાંતિનો વધારો કરે છે. ૭.

જન્મ દ્વાદશ પંચમેઽપિ નવમે દ્યૂને તૃતીયેઽપિવા
સૌખ્યસ્યાપિ વિનાશનં પ્રકુરુતે દ્રવ્યાર્થહાનિંબુધઃ ॥
બ્રાત્તુશ્રાપિ વિરોધ શોચનભયં ચાંગેપિ કષ્ટં મહત્
નાનાશત્તુભયં સદૈવમસુખં વ્યાધિં વિયોગં તથા ॥

હરકોઈ માણુર પને પોતાની રાશિથી ગણુતાં પહેલો, ખારમો, પાંચમો, નવમો, સાતમો અને ત્રીજો બુધ આવે તો તે નેષ્ટ બણુવો. તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે; સુખનો નાશ, ધનની હાનિ કરે છે. તેમજ ભાઈઓની સાથે વિરોધ, શોક, ભય, ચરીરને વિષે મહાન કષ્ટ, તાના પ્રકારના શત્રુઓનો ભય, નિરંતર દુઃખ, વ્યાધિ તથા વિયોગની પ્રાપ્તિ કરે છે. ૮.

॥ અથ ગુરુ ફલમ્ ॥

દ્વિ ધર્મે ચ લાગે સુતે સસમે સ્યાત્

ગુરુર્લાભકારી ક્રયે વિક્રયેઽપિ ॥

પ્રતિષ્ઠાવિવૃદ્ધિં તથા બુદ્ધિવૃદ્ધિં

કરોત્યર્થલાભં સુખં સંપદશ્ચ ॥ ૯ ॥

હરકોઈ માણુસને પોતાની રાશિથી ગણુતાં બીજો, નવમો, અગીઆરમો, પાંચમો અને સાતમો ગુરુ આવે તો તે શ્રેષ્ઠ બણુવો. તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે; કયવિક્રય (લહેણા ઢેણા) માં લાભ કરે. પ્રતિષ્ઠાની વિશેષ વૃદ્ધિ તથા બુદ્ધિની વૃદ્ધિ તેમજ ધનનો લાભ, સુખ અને સંપત્તિની પ્રાપ્તિ કરે છે. ૯.

દ્વાદશ દશમ ચતુર્થો જન્મનિ ષષ્ટાષ્ટમે તૃતીયેચ ॥

વ્યાધિં વિદેશ ગમનં મિત્રવિરોધં સુરગુરુઃ કુરુતે ॥

હરકોઠ માણસને પોતાની રાશિથી ગણતાં આરમો, દશમો, ચોથો, પહેલો, છઠ્ઠો, આઠમો અને ત્રીજો ગુરૂ આવે તો તે નેષ્ટ જણવો. તેનું કૃળ નીચે પ્રમાણે; શરીરને વિષે વ્યાધિ, પરદેશ ગમન તથા મિત્રોની સાથે વિરાધ કરાવે છે. ૧૦

॥ અથ શુક્રફલમ્ ॥

દ્વિધર્મ લાભાષ્ટમગે સુતે સ્યાત્

વ્યયાલ્ય વન્દિ પ્રથમેઽપિ શુક્રઃ ॥

ચતુર્થગશ્ચાપિ સમાગમં ચ

સત્પુત્રવર્ગાદિસુખં કરોતિ ॥ ૧૧ ॥

હરકોઠ માણસને પોતાની રાશિથી ગણતાં બીજો, નવમો, અગીઆરમો, આઠમો, પાંચમો, આરમો, ત્રીજો, પહેલો અને ચોથો શુક્ર આવે તો તે શ્રેષ્ઠ જણવો. તેનું કૃળ નીચે પ્રમાણે; સર્વ માણસોની સાથે મેળાપ કરાવે તથા સત્પુત્રાદિનો લાભ અને સુખની પ્રાપ્તિ કરે છે. ૧૧.

કર્મ સપ્ત રિપુગો શુભો સ્મૃતો

રોગશોકમપિ દત્તવાન્ ભૃગુઃ ॥

કાર્યનાશનમથો મહાયદં

સ્ત્રાવિરોધમંપિ રોગતાં સદા ॥ ૧૨ ॥

(૮)

હરકોઈ માણસને પોતાની રાશિથી ગણતાં દશમે, સાતમે અને છઠે શુક આવે તો તે નેષ્ટ બનવો. તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે; શરીરને વિષે રોગ અને શોક ઉત્પન્ન કરે છે, ધારેલા કાર્યનો નાશ, મહા વિપત્તિ, સ્ત્રીની સાથે વિરોધ તથા નિરંતર રોગીપણું પ્રાપ્ત કરાવે છે. ૧૨.

॥ અથ શનિ ફલમ્ ॥

ત્રિષષ્ઠે ચ લાભે શનિશ્ચાપિ સૌખ્યં

તતો લાભકારી હિરણ્યાંબરાણિ ॥

નૃપાન્મિત્રપક્ષાજ્જયં ચાર્થલાભં

કરોત્યર્થલાભં સુખં સંપદંચ ॥ ૧૩ ॥

હરકોઈ માણસને પોતાની રાશિથી ગણતાં ત્રીજે, છઠે અને અગીઆરમે શનિ આવે તો તે શ્રેષ્ઠ બનવો. તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે; સુખ, સુવર્ણ અને વસ્ત્રનો લાભ, રાજ અને ભત્ર પક્ષથી જય, ધનની પ્રાપ્તિ તથા સુખ અને સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. ૧૩.

દ્વાદશ જન્મ ચતુર્થ પંચાષ્ટદશ દ્વિસપ્ત નવમેऽપિ ॥

સ્વજનેનાપિ કલહં દ્રવ્યાર્થહાનિમર્કજઃકુરુતે ॥ ૧૪

(૯)

હરકોઈ માણસને પોતાની રાશિથી ગણતાં ખારમો, પહેલો ચોથો, પાંચમો, આઠમો, દશમો, બીજો, સાતમો, અને નવમો રાશિ આંવે તો તે નેષ્ટ બણવો. તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે; સ્વબને અર્થાત્ કુટુંબીઓની સાથે કલેશ તથા દ્રવ્યની હાની કરે છે.

॥ અથ રાહુફલમ્ ॥

ઉપચયો પ્રથમે નવમે તમો
દિશતિ પુત્ર કલત્રધનાગમમ્ ॥
દ્વિતીય પંચમરંધ્રમુનિસ્થિતો
હિબુકરિઃ પ્લાગતો મરણં ધ્રુવમ્ ॥ ૧૫ ॥

હરકોઈ માણસને પોતાની રાશિથી ગણતાં ત્રીજો, છઠ્ઠો, દશમો, અગ્નીઆરમો, પહેલો અને નવમો રાહુ આવે તો તે નેષ્ટ બણવો. તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે; પુત્ર, સ્ત્રી, અને ધનનો લાભ પામે છે. તથા બીજો, પાંચમો, આઠમો, સાતમો, ચોથો અને ખારમો રાહુ આવે તો તે નેષ્ટ બણવો. તેનું ક્ષણ તે નિશ્ચય મરણ પ્રાપ્ત કરે છે. ૧૫.

૧ રાહુના ક્ષણની અરાખર કેતુનું ક્ષણ સમજવું.

॥ अथ ह्रस्व शनिफलम् ॥

कल्याणी खलु दुःखदा रविसुनो राशौ चतुर्थाष्टमे
व्याधिं बंधुविरोधदेशगमनं क्लेशं च चिन्ताधिकम् ॥
मृत्युश्चैव करोति चापिमनुजं दुःखानि वन्द्भिर्भयं
लोहं शस्त्रभयं सदैवमसुखं कुर्यादसौसर्वदा ॥ १६ ॥

हरकौर्ध भाषुसने पोतानी राशिथी गणुतां चोथो अथवा
आठभो शनि आवे तो तेने दुःख आपनारी नानी पनोती
आणुवी, ते शरीरने विषे व्याधि, पांधवोनी साथे विरोध,
परदेश गमन, क्लेश, अने अत्यंत चिन्ता उत्पन्न करे, तेमज
ते भाषुसने नाना प्रकारनां दुःखो, अग्निनो लय अने मृत्यु
करे छे तथा लोहादि शस्त्रनो लय, अने हुमेशां दुःख करे छे.

॥ अथ दीर्घ शनिफलम् ॥

राशौ द्वादश शीर्षे जन्म हृदये पादौ द्वितीयेशनिः
नानाक्लेशकरोति दुर्जनभयं पुत्रान् पशून्पीडनम् ॥
हानिःस्यान्मरणं विदेशगमनं सौख्यं च साधारणं
रामारिद्धयविनाशनं प्रकुरुते तुर्याष्टमेवाथवा ॥ १७ ॥

हरकौर्ध भाषुसने पोतानी राशिथी गणुतां शनि आरभो

આવે તો માથાને વિષે પનોતી જાણવી, પહેલો આવે તે ।
છાતીને વિષે પનોતી જાણવી તથા બીજો આવે તો પગને ।
વિષે પનોતી જાણવી. આ મોટી પનોતી જાણવી તે સાડાસાત
વર્ષ સુધી રહે છે. તેનું ક્ષણ-નાના પ્રકારના ક્લેશ, નઠારા
માણસોથી ભય, પુત્ર અને પશુને પીડા કરે છે, તથા ચોથી
અથવા આઠમો શનિ આવે તો તે નાની પનોતી જાણવી તે અઠી
વર્ષ સુધી રહે છે. તેનું ક્ષણ-ધનની હાની, મરણ, પરદેશ-
ગમન, સાધારણ સુખ તથા સ્ત્રી અને સમૃદ્ધિનો નાશ કરે છે.

अथ सर्वग्रहाणां फलस्य नियमाः

राश्यादिगौ रविकुजौ फलदौ सितेज्यौ

मध्ये सदा शशिसुतश्चरमेऽब्जमंदौ ॥

अध्वान्नवन्दिहभयसन्मतिवस्त्रसौख्यं

दु खानि मासि जनिमे रविवासरादौ ॥ १८ ॥

• પૂર્વની પેઠે અનુક્રમે ગણતાં સૂર્ય અને મંગળ રાશિ
ઉપર આવ્યા પહેલા ક્ષણ આપે છે. શુક્ર અને ગુરુ રાશિના
મધ્ય ભાગ ઉપર આવ્યા પછીથી ક્ષણ આપે છે, બુધ હમેશાં
ક્ષણ આપે છે. તથા ચંદ્ર અને શનિ અંતમાં ક્ષણ આપે છે.
હરકોઈ માણસનો જન્મ જે નક્ષત્રમાં થયો હોય તેજ નક્ષત્ર

કે મહિનામાં રવિવારને દિવસે આવે તેજ મહિનામાં પરદેશ કરાવે, સોમવારને દિવસે આવે તો અગ્નિનો લાભ થાય, મંગળવારને દિવસે આવે તો અગ્નિનો ભય થાય, બુધવારને દિવસે આવે તો શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિ થાય, ગુરુવારને દિવસે આવે તો વસ્ત્રની પ્રાપ્તિ થાય, શુક્રવારને દિવસે આવે તો સુખની પ્રાપ્તિ થાય તથા શનિવારને દિવસે આવે તો તે મહિનાને વિષે દુઃખની પ્રાપ્તિ થાય છે. ૧૮.

॥ અથ ગ્રહાણાં રાશિભોગઃ ॥

માસં શુક્રબુધાદિત્યાઃ સાર્ધમાસં તુ મંગલઃ ॥

ત્રયોદશગુરુશ્ચૈવ સપ્તોદ્વિદિને રાશિઃ ॥ ૧૯ ॥

રાહુરશ્મિદશાન્માસાન્ ત્રિંશન્માસાન્ શનૈશ્ચરઃ ॥

યથા રાહુસ્તથાકેતૂ રાશિભુક્તાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥૨૦॥

શુક્ર બુધ અને સૂર્ય દરેક રાશિ ઉપર એક મહિના સુધી રહે છે. મંગળ દોઢ મહિના સુધી રહે છે, ગુરુ તેર મહિના સુધી રહે છે, ચંદ્રમા સવાળે દિવસ સુધી રહે છે, રાહુ અઠાર મહિના સુધી રહે છે તથા શનિ ત્રીસ મહિના સુધી રહે છે. જેવી રીતે રાહુ અઠાર માસ ભોગવે છે તેવીજ રીતે કેતુ, પશુ અઠાર માસ ભોગવે છે. ૧૯-૨૦.

॥ अथ शनैश्वर पादविचारः ॥

जन्मेरसे रुद्र सुवर्ण पाद

द्वि पंच नंदा रजतं शुभं च ॥

त्रिसप्तदिक् ताम्रपदं वदन्ति

चतुष्टमर्कादिति लोह कष्टम् ॥ २१ ॥

प्रथम ऋ द्विसे शनि षड्धातो होय ते द्विसे ऋ राशिनो
यंद्र होय ते ऋर्ध निश्चय कर्था षाड ङरुकाध भाषुसने पोतानी
राशिथी यंद्रनी राशि सुधी गणुतां पडेवो, छडो अने अगी-
आरभो यंद्र आवे तो सोनाने पाथे पनोती अणुवी. षीजे,
पांयभो अने नवभो यंद्र आवे तो रुपाने पाथे पनोती
अणुवी. त्रीजे, सातभो अने दशभो यंद्र आवे तो तांपाने
पाथे पनोती अणुवी. तथा चोथो, आठभो अने पारभो यंद्र
आवे तो दोढाने पाथे पनोती अणुवी तेअहु दुःख आपनारीशु.

॥ अथ सुवर्णपादफलम् ॥

कुटुंबरोधं बहु रोग युक्तं

क्लेशोदयं चैव करोति नित्यम् ॥

द्रव्यार्थं नाशं बहुलं करोति

सुवर्ण पादे स्वजने विरोधम् ॥ २२ ॥

સોનાને પાથે પનોતી બેઠી હોય તો તે કુટુંબમાં વિરોધ, નાના પ્રકારના ધણા રોગોથી યુક્ત તથા હુમેશાં ક્વેશનો ઉદય કરે છે. તેમજ ધણા પ્રકાર દ્રવ્યનો નાશ અને સંબંધી વર્ગમાં વિરોધ કરાવે છે. ૨૨.

॥ અથ રૂપ્યપાદફલમ્ ॥

વ્યાપારમુગ્ધં ધનધાન્ય સંપત્તિ.

મહત્પ્રતાપો સ્વલુ રાજ્યમાનમ્ ॥

તદ્વર્ષમધ્યે સુખ સંપદાસિઃ

સ્યાન્મંગલાનિ યદિ રૌપ્યપાદમ્ ॥ ૨૩ ॥

રૂપાને પાથે પનોતી બેઠી હોય તો તે વેપારને વિષે ધણા લાભ, ધન ધાન્યની સંપત્તિ, મોટા પ્રતાપ, રાજ્ય દ્વાર તરફથી માન, તથા તે વર્ષને વિષે સુખ અને સંપત્તિની પ્રાપ્તિ અને મંગલ કાર્યની પ્રાપ્તિ કરે છે. ૨૩.

॥ અથ તામ્રપાદફલમ્ ॥

અનંતલક્ષ્મીઃ પ્રકરોતિ લાભં

કલત્રપુત્રૌ સુખ સંપદાસિઃ ॥

લાભોદયં શ્રૈવ કરોતિ સૌલ્યં

તામ્રસ્યપાદો સુવદો ભવંતિ ॥ ૨૪ ॥

(૧૫)

તાંબાને પાયે પનોતી બેઠી હોય તો તે વધુ પ્રકારની લક્ષ્મીનો લાભ કરે છે. સ્ત્રી અને પુત્ર સંબંધી સુખની પ્રાપ્તિ, લાભનો ઉદય અને સુખની પ્રાપ્તિ કરે છે, અર્થાત્ તાંબાને પાયે બેઠેલી પનોતી સુખને આપનારી જાણવી. ૨૪.

॥ અથ લોહપાદફલમ્ ॥

શરીરપીડા રુધીર પ્રકોપં
કલત્રપુત્રૌ પશુ પીડનં ચ ॥
વ્યાપાર નાશં નૃપતિ ભયં ચ
લ્લોહસ્યષાદે નિઘનં ભવંતિ ॥ ૨૫ ॥

લોહાને પાયે પનોતિ બેઠી હોય તો તે શરીરને વિષે પીડા, રુધિરનો પ્રકોપ, સ્ત્રી, પુત્ર અને પશુને પીડા, વ્યાપારનો નાશ, રાજાનો ભય તથા મૃત્યુ કરે છે. ૨૫.

॥ અથ ગ્રહ દાનાનિ ॥

યે સ્વેચરા ગોચરતોઽષ્ટવર્ગાદ્દશાક્રમાંદ્વાપ્ય-
શુભા ભવન્તિ ॥ દાનાદિના તે સુતરાં પ્રસ-
ન્નાસ્તેનાધુના દાનવિધિં પ્રવચ્મિ ॥ ૨૬ ॥

• જો સૂર્યાદિ ગ્રહો ગોચરથી અથવા અષ્ટક વર્ગથી, અથવા

(૧૬)

દશાઓના કમથી અશુભ ક્ષણ આપનારા હોય તે તે અહોનું દાનાદિક કરવાથી હુમેંશા પ્રસન્ન રહે છે તેથી કરીને તે અહોની દાનવિધિ હાલમાં કહે છે. ૨૬.

॥ અથ સૂર્યદાનમ્ ॥

માણિક્ય ગોધૂમસવત્સ ધેનુઃ કૌસુંભવસ્ત્રં ગુહદેમ-
તામ્નમ્ ॥ આરક્તકં ચંદન પંકજં ચ વદંતિ દાનં
હિ પ્રદીપ્તધામ્ને ॥ ૨૭ ॥

માણિક, ધર્લ, વાછડાસહિત ગાય, રક્ત વસ્ત્ર, ગોળ, સુવર્ણ, ત્રાંબુ, રક્તચંદન તથા કમળ આ સર્વાનું દાન સૂર્યના નિમિત્તથી કહેલું છે. ૨૭.

॥ અથ ચંદ્રદાનમ્ ॥

સદ્દશપાત્રસ્થિતતંડુલાંશ્ચ કર્પૂરમુક્તાફલ શુભ્રવસ્ત્ર-
મ્ ॥ ગાવોપયુક્તં વૃષભં ચ રૌપ્યં ચંદ્રાય દદ્યાત્ ઘૃત-
પૂર્ણ કુમ્ભમ્ ॥ ૨૮ ॥

વાંસના પાત્રમાં ભરીને ચોખા, કર્પૂર, મોતી, શ્વેત વસ્ત્ર, ગાય અથવા બળદ, રૂપુ અને ધીનો ભરેલો ધડો આ સર્વાનું દાન ચંદ્રના નિમિત્તથી આપવું. ૨૮.

(१७)

॥ अथ भौमदानम् ॥

प्रवालगोधूममसूरिकाश्च वृषारुणं चापि गुडं सुवर्ण-
म् ॥ आरक्तवस्त्रं कर्करूपुष्पं ताम्रं हि भौमाय वदन्ति
दानम् ॥ २९ ॥

प्रवाल, धडं, मसुरनी दाण, लाल पणद, गोण, सुवर्ण,
रक्त वस्त्र, करेणाना कुल तथा त्राम्रानुं पात्र आ सर्वानुं दा
भंगणना निमित्तथी कहेलुं छे. २९.

॥ अथ बुधदानम् ॥

चैलं च नीलं कलधौतकांस्यं मुद्गाज्य गारुत्मक
सर्व पुष्पम् ॥ दासी च दंतो द्विरदस्य नूनं वदन्ति
दानं विधुनंदनाय ॥ ३० ॥

काणुं वस्त्र, सुवर्ण, इष्टुं, कांसानुं पात्र, भग, धी, पानुं,
सर्व जतनां पुष्प. दासी तथा हाथीदांत आ सर्व बुधना
निमित्तथी दान कहेलुं छे. ३०.

॥ अथ गुरुदानम् ॥

शर्करा च रजनी तुरंगमः पीतधान्यमपि पीत-

મંબરમ્ ॥ પુષ્પરાગ લવણં સ કાંચનં પ્રીતયે સુરગુરોઃ
પ્રદીયતામ્ ॥ ૩૧ ॥

સાકર, હળદર, ઘોડો, પીથું ધાન્ય (ચણાની દાળ), પીથું
વસ, પુષ્પરાગમણિ (પોખરાજ), મીઠું તથા સુવર્ણ આ સર્વ
ચુરની પ્રીતિના અર્થે આપવું. ૩૧.

॥ અથ શુક્રદાનમ્ ॥

ચિત્રાંબરં શુભ્રતરસ્તુરંગો ઘેનું શ્રવજ્ઞં રજ તંસુવર્ણમ્ ॥
સતણ્ડુલાજ્યોત્તમ ગંધયુક્તં વદંતિદાનં ભૃગુનંદ-
નાય ॥ ૩૨ ॥

ચિત્ર વિચિત્ર વસ, ઘોળો ઘોડો, ગાય, હીરો, રૂપું, સુવર્ણ,
ચોખા, ધી તથા સુગંધીવાળી સુઅડ આ સર્વ દાન શુક્રના
નિમિત્તથી કહેલું છે. ૩૨.

॥ અથ જ્ઞાનદાનમ્ ॥

માષાશ્ચ તૈલં વિમલેંદ્રનીલં તિલાઃકુલિત્યામહિષી ચ
લોહમ્ ॥ સદક્ષિણં ચેતિ વદંતિ નૂનં દુષ્ટાય દાનં
રવિનંદનાય ॥ ૩૩ ॥

અડદ, તેલ, નીલમણિ, તલ, કાંગ, ભેંસ, લોહું તથા
હક્ષિણા આ સર્વ દાન દુષ્ટ જ્ઞાનના અર્થે કહેલું છે. ૩૩.

॥ અથ રાહુદાનમ્ ॥

ગોમેદરત્નં ચ તુરંામં ચ સુનીલચૈલં નીલકંબલશ્ચ ॥
તિલાશ્ચ તૈલં સ્વલુલોર્હામશ્રં સ્વર્માનવે દાનમિદં
વદતિ ॥ ૩૪ ॥

ગોમેદ રત્ન, કાળો લોહો, કાણું વસ, કાંબળો, તલ, તેલ
તથા લોહું આ સર્વ દાન રાહુના અર્થે કહેલું છે. ૩૪.

॥ અથ વેતુદાનમ્ ॥

વૈદ્યૃયરત્નં સતિલાશ્ચ તૈલં સુકંબલં ચેતિ મદો મૃગસ્ય ॥
શસ્ત્રં ચ કેતોઃ પરિતોષદ્દેતો સ્થાગસ્ય દાનં કથિતં
મુનીન્દ્રૈઃ ॥ ૩૫ ॥

વૈદ્યૃયમણિ, તલ, તેલ, શ્રેષ્ઠ કાંબળો, કસ્તૂરી, શસ્ત્ર તથા
બોહો આ સર્વ દાન કેતુના સંતોષના અર્થે પંડિતોએ કહેલું છે.

॥ અથ ગ્રહાણાં નવરત્નાનિ ॥

માણિક્યં તરણં સુજાતમવલં મુક્તાફલં શીતગો-
ર્માહેયસ્યચ વિદ્રુમંમરકતં સૌમ્યસ્ય ગારુ મકમ્ ॥
દેવેજ્યસ્યચ પુષ્પરાગમસુરાચાર્યસ્યવજ્રં શને-
નીલં નિર્મલમન્યયોશ્ચ ગદિતં ગોમેદવૈદ્યૃયકમ્ ॥૩૬॥

સૂર્યની પ્રીતિના અર્થે માણેક, ચંદ્રની પ્રીતિના અર્થે ક્રૃષ્ણ
ભાતી, મંગળની પ્રીતિના અર્થે પ્રવાળ, બુધની પ્રીતિના અર્થે
પાનું, ગુરૂની પ્રીતિના અર્થે પોખરાજ, શુક્રની પ્રીતિના અર્થે
હીરા, શનિની પ્રીતિના અર્થે શુદ્ધ નીલમ, રાહુની પ્રીતિના
અર્થે ગોમેદમણિ તથા કેતુની પ્રીતિના અર્થે વૈડૂર્યમણિ આ
પ્રમાણે જ અહ નખળો હોય તે અહનું નંગ પહેરવાથી તે અહ
પીડા કરી શકતો નથી. આ પ્રમાણે નંગો ધારણ કરવાની શક્તિ-
ના હોય તો નીચે પ્રમાણે ધારણ કરવાથી પણ શાંતિ થાય છે.

॥ અથ ગ્રહાણાં અલ્પમૂલ્યાનિરત્નાનિ ॥

ધાર્યં તુષ્ટ્યૈ વિદ્રુમં મૌમભાન્વો

રૂપ્યં શુક્રેન્દ્રોશ્ચ દેમેન્દુજસ્ય ॥

મુક્તા સૂરેર્લોહમર્કાત્મજેન

લાજાવર્ત્તઃકીર્તિતઃશેષયોશ્ચ ॥ ૩૭ ॥

મંગળ અને સૂર્યની પ્રીતિના અર્થે પ્રવાળ, શુક્ર અને
ચંદ્રની પ્રીતિના અર્થે રૂપું, બુધની પ્રીતિના અર્થે સોનું, ગુરૂ-
ની પ્રીતિના અર્થે ભાતી, શનિની પ્રીતિના અર્થે લોહું તથા
રાહુ અને કેતુની પ્રીતિના અર્થે લાજવર્ત્ત મણિ ધારણ કરવાનું
કહેલું છે. ૩૭.

અથ ગ્રહાણાં જપ સંખ્યા.

રવેઃસપ્તસહસ્રાણિ ચન્દ્રસ્યૈકાદશૈવતુ ॥
મૌમેદશસહસ્રાણિ બુધેચાષ્ટસહસ્રકમ્ ॥
एकोनविंशतिर्जीवेशुब्रे.एकादशैवतु ॥
त्रयोविंशतिमंदेचराहोरष्टादशैवतु ॥
केतोःसप्तसहस्राणिजपसंख्याप्रकीर्तिता ॥

સૂર્યાદિ ગ્રહોના જપની સંખ્યા કહે છે. સૂર્યના સાત
૭૦૦૦ હજાર, ચંદ્રમાના અગ્નીઆર ૧૧૦૦૦ હજાર, મંગ-
ળના દશ ૧૦૦૦૦ હજાર, બુધના આઠ ૮૦૦૦ હજાર, ગુરુના
આગણીસ ૧૬૦૦૦ હજાર, શુક્રના અગ્નીઆર ૧૧૦૦૦
હજાર, શનિના તેવીસ ૨૩૦૦૦ હજાર, રાહુના અઠાર
૧૮૦૦૦ હજાર તથા કેતુના સાત ૭૦૦૦ હજાર આ પ્રમાણે
સૂર્યાદિ ગ્રહોની જપ સંખ્યા કહી છે.

॥ અથ દક્ષાયા દિનસંખ્યા માહ ॥

रविदिननखसंख्या चंद्रमा व्योमबाणैः
क्षितितनयगजाश्वी चंद्रजः षट्शराश्च ॥
शनिरसगुणसंख्या वाक्पतिर्नागबाणै-
र्नयनयुगं च राहुः सप्ततिःशुक्रसंख्या ॥ ૩૮ ॥

सूर्यनी दशा वीस दिवसनी, अंद्रनी दशा पचास दिवसनी, मंगलनी दशा अष्टावीस दिवसनी, बुधनी दशा छःपन दिवसनी, शनिनी दशा छत्रीस दिवसनी, गुडनी दशा अष्टावन दिवसनी, राहुनी दशा पेंताणीस दिवसनी तथा शुक्रनी दशा सीत्तेर दिवसनी ज्ञानुवी. ३८.

जन्मना विंशतिः सूर्ये तृतीये दश चंद्रमाः ॥
चतुर्थे भौम चाष्टौ च षष्ठे वेद बुधस्तथा ॥ ३९ ॥
सप्तमे शनिर्दशश्चैव नवमेगुरुशुकम् ॥
दशमे विंशती राहुः शेषाः शुक्रदशास्मृता ॥ ४० ॥

हरकोठ माणुसने पोतानी राशिथी गणनां जन्मना सूर्यना वीस दिवस सुधी सूर्यनी दशा, त्रीज सूर्यना दश दिवस सुधी अंद्रनी दशा, चोथा सूर्यना आठ दिवस सुधी मंगलनी दशा, छठा सूर्यना आर दिवस सुधी बुधनी दशा, सातमा सूर्यना दश दिवस सुधी शनिनी दशा, नवमा सूर्यना आठ दिवस सुधी गुडनी दशा, दशमा सूर्यना वीस दिवस सुधी राहुनी दशा तथा आरमा सूर्यना संपूर्ण दिवस सुधी शुक्रनी दशा कहेली छे. ३६-४०

॥ अथ दशाफलम् ॥

सूर्यो वित्तविनाशनं प्रकुरुते धर्मार्थलाभं शशी
भौमः शस्त्रविघातरोगमरणं चंद्रात्मजः संपदम् ॥

मंदो मंदगतिर्गुरुश्च विभवं राहुस्तथा बंधनं
सर्वाभिष्टफलप्रदो निगदितः शुक्रो दशासंस्थितः ॥

सूर्यनी दशा धननो नाश करे, अंद्रनी दशा धर्म अने
अर्थनो लाभ करे, मंगलनी दशा शस्त्रथी धा, रोग अने मरण
करे, बुधनी दशा संपत्तिनो लाभ करे, शनिनी दशा भंडणति
करे, शुक्रनी दशा वैभवनो लाभ करे, राहुनी दशा अंधन करे
तथा शुक्रनी दशा सर्व प्रकारनां छिष्ट कृण आपनारी कही छे. ४१

॥ अथ गतवस्तु परिज्ञानमाह. ॥

मेषे वृषे दिशेत्पूर्वे आग्नेय्यां मिथुने तथा ॥

दक्षिणे कर्कटे ज्ञेयो नैऋत्यां सिंह ईशते ॥४२॥

कन्यायामुत्तरेज्ञेयं प्रतीच्यां तुलवृश्चके ॥

धने चैव तु वायव्यामुत्तरे मकरे घटे ॥

मीने ईशामतो ज्ञेयस्तस्करो दिशि लक्षणम् ॥४३॥

मेष तथा वृषल लग्नमां प्पोवायेकी वस्तु पूर्वं द्विशाभां

ગઈ છે, મિથુન લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુ અગ્નિકોણમાં ગઈ છે, કર્ક લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુ દક્ષિણ દિશામાં ગઈ છે, સિંહ લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુ નૈઋત્ય કોણમાં ગઈ છે, કન્યા લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુ ઉત્તર દિશામાં ગઈ છે, તુલા તથા વૃશ્ચિક લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુ પશ્ચિમ દિશામાં ગઈ છે, ધન લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુ વાયવ્ય કોણમાં ગઈ છે, મકર તથા કુંભ લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુ ઉત્તર દિશામાં ગઈ છે તથા મીન લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુ ધશાન કોણમાં ગઈ છે. આ પ્રમાણે ચારની દિશાનું લક્ષણ બહુવું. ૪૨-૪૩.

મેષે ચ બ્રાહ્મણશ્ચૌરો વૃષે ચ ક્ષત્રિયો ભવેત્ ॥

મિથુને વૈશ્યશ્ચૌરશ્ચ કર્કટે શૂદ્ર એવ ચ ॥

સિંહે તુ સ્વજનશ્ચૌરઃ કન્યાયાં ચ કુલાંગના ॥૪૪॥

પુત્રો વા યદિ વા ભ્રાતા તુલાયાં તસ્કરો ભવેત્ ॥

વૃશ્ચિકે મ્લેચ્છચૌરસ્યાદ્ધાર્યાં જ્ઞેયા ધનેઽપિ ચ ॥૪૫॥

મકરે વૈશ્ય શ્ચૌરશ્ચ કુંભે ચ સુષકસ્તથા ॥

મીને ભૂમિગતં પ્રોક્તં નાન્યથા તસ્કરો ભવેત્ ॥૪૬॥

મેષ લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુનો ચોર બ્રાહ્મણ બહુવો,

(૨૫)

વૃષભ લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુનો ચોર ક્ષત્રિય જાણવો, મિથુન
લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુનો ચોર વૈશ્ય જાણવો, કર્ક લગ્નમાં
ખોવાયેલી વસ્તુનો ચોર શૂદ્ર જાણવો, સિંહ લગ્નમાં ખોવાયેલી
વસ્તુનો ચોર પોતાનો માણસ જાણવો, કન્યા લગ્નમાં ખોવા-
યેલી વસ્તુનો ચોર કુળની સ્ત્રી જાણવી, તુળા લગ્નમાં ખોવા-
યેલી વસ્તુનો ચોર પુત્ર અથવા ભાઈ જાણવો, વૃશ્ચિક લગ્નમાં
ખોવાયેલી વસ્તુનો ચોર મ્લેચ્છ જાણવો, ધન લગ્નમાં ખોવા-
યેલી વસ્તુનો ચોર સ્ત્રી જાણવી, મકર લગ્નમાં ખોવાયેલી
વસ્તુનો ચોર વૈશ્ય જાણવો, કુંભ લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુનો
ચોર હંદર જાણવો તથા મીન લગ્નમાં ખોવાયેલી વસ્તુ પૃથ્વીમાં
ગઈ છે. આ પ્રમાણે કહેવું, અન્યથા ચોર હોય નહીં. ૪૪-૪૬

॥ અથ પિત્રાદિ દોષવિચાર ॥

પિતૃજનકૃતદોષો દાહતૃષ્ણાપિ ચિંતા

જ્વરવમનશિરોર્ગ્ગર્તિ મેષલગ્નેઽઙ્ગપીડા ॥

દ્વિજ્વરકૃતમોજ્યં તર્પણં પિંડદાનં

જલઘટદિનપંચ પિપ્પલઃ પૂજનીયઃ ॥ ૪૭ ॥

મેષ લગ્નને વિષે પ્રશ્ન આવે તો પિતૃઓનો દોષ જાણવો;
તેથી શરીરને વિષે દાહ, તૃષ્ણા, ચિંતા, તાવ, ઉલટી તથા

માથાને વિષે પીડા વિગેરે શરીરની પીડા થાય છે; તેની શાન્તિના માટે બ્રાહ્મણ ભોજન, તર્પણ, પીંડદાન તથા પાંચ દિવસ સુધી એક ઘડા પાણીથી પીંપણાની પૂજા કરવાથી પિતૃઓના દોષની શાંતિ થાય છે. ૪૭

વૃષે ગોત્રદોષો જ્વરસ્તાપતૃષ્ણા

બલં નિર્બલં કર્ણનેત્રે વિકારઃ ॥

કૃતે શક્તિપાઠે ચ નૈવેદ્યદાને

કૃતે ક્ષીરહોમાદિકે રોગનાશઃ ॥ ૪૮ ॥

વૃષભ લગ્નને વિષે પ્રશ્ન આવે તો ગોત્રનો દોષ બાણવો. તેથી કરીને શરીરને વિષે તાવ, મનમાં પરિતાપ, તૃષ્ણા, બળનો નાશ તથા કાન અને આંખને વિષે વિકાર થાય છે; તેની શાંતિના માટે સપ્તશતીનો પાઠ, નૈવેદ્યનું દાન તથા ખીરનો હોમ વિગેરે કરવાથી રોગનો નાશ થાય છે. ॥૪૮॥

સદા દેવિ દોષો યદાયુગ્મલમે

કટૌ ચ વ્યથા અંભંગો ભ્રમશ્ચ ॥

પિઙ્ગુઃ સ્થાપનં પૂજનં પિંડદાનં

શ શાષ્ટાહુ તોર્ગુગુલક્યાપિ કુર્વાત્ ॥ ૪૯ ॥

મિથુન લગ્નને વિષે પ્રશ્ન આવે તો સર્વદા દેવીનો દોષ જાણવો. તેથી કરીને કંટોને વિષે પીડા, શરીરનું બાંગી જવું તથા બમી જવું વિગેરે દુઃખ થાય છે; તેની શાંતિના માટે પીઠનું સ્થાપન, તેનું પૂજન, પીંડદાન તથા એકસોને આઠ ગુણની આહુતી આપવાથી દોષનો નાશ થઈ જાય છે. ॥૪૯॥

કર્કોદયે શાકિની દોષમુગ્રમજીર્ણવાતૈ-
મુખ શીર્ષ પીડા ॥ નૈવેદ્યદાનંપયસાપિ
માષૈર્ઘૃતપ્રદીપૈઃ કૃત દોષનાશમ્ ॥ ૫૦ ॥

કર્ક લગ્નને વિષે પ્રશ્ન આવે તો શાકિનીનો મહા ભયંકર દોષ જાણવો. તેથી કરીને અજીર્ણ તથા વાયુથી મુખ અને માથાને વિષે પીડા થાય છે; તેની શાંતિના માટે ધીનો દીવો કરી દૂધ અને અડદના નૈવેદ્યનું દાન કરવાથી તે દોષનો નાશ થઈ જાય છે. ॥૫૦॥

સિંહોદયે પ્રેત મલીન દોષો
અમિપ્રકોપં વમનાતિસારમ્ ॥

દર્મૈઃ કૃતં પૂતલિકા વિધાનં
ભોજ્યં કૃતંપિંડ તિલતર્પણં ચ ॥ ૫૧ ॥

(२८)

सिंह लक्ष्मणे विषे प्रश्न आवे तो भस्मिन् अवाप्रेतनो द्वाप
अणुवो तेथी करीने अग्निना प्रक्षेप, उलट्टी तथा अतिसार
(आडानो रोग) थाय छे; तेनी शांतिना माटे दर्बथी पुतळ
विधान करी प्राक्षाल्ण भोजन, पिंडदान तथा तिलनुं तर्पण
करवाथी द्वापनी शांति थाय छे. ॥ ५१ ॥

कन्याविलग्नेकृतकर्मदोषः

प्रलापमूर्छाभ्रमदाहतापम् ॥

षडांगजाप्यं दशमांशहोमं ।

कृताभिषेको खलुदोषनाशः ॥ ॥ ५२ ॥

कन्या लक्ष्मणे विषे प्रश्न आव्युं होय तो कर्मनो द्वाप
अणुवो. तेथी करीने प्रलाप (अहु अक्वाह) मूर्छा, भ्रम,
दाह अने परिताप थाय छे; तेनी शांतिना माटे शिव पंच्या-
क्षर मंत्रनो जप, तेनो दशमांश होम तथा अभिषेक करा-
ववाथी निश्चय द्वापनो नाश थाय छे. ५२

तुले क्षेत्रपालः कृतोदोषदुष्टो

ज्वरं चांग पीडा तथा नेत्ररक्तम् ॥

घृतैरक्त पुष्पैश्च सिंदुरयुक्तं

द्विजेंद्रायदानं तिलामाष लोहम् ॥ ५३ ॥

(૨૯)

તુળા લક્ષ્મને વિષે પ્રશ્ન આવ્યું હોય તો ક્ષેત્રપાળ સખંધી દુષ્ટ દોષ જાણવો. તેથી કરીને તાવ, શરીરને વિષે પીડા તથા રક્ત નેત્ર થાય છે; તેની શાંતિના માટે ધી, રક્ત પુષ્પ, સિંદૂર, તલ અને લોહું આ સર્વ દાન આજ્ઞાણને આપવાથી દોષની શાંતિ થાય છે. ૫૩

વૈતાલદોષોઽલિ લમ્પ્રકુર્યાત્
જ્વરં પ્રલાપો ભ્રમનેત્ર પીડા ॥

તસ્યા વિધાનં કરવીર પુષ્પં

સતાષ્ટાહુતિર્ગુગુલસ્ય પ્રકુર્યાત્ ॥ ૫૪ ॥

વૃશ્ચિક લક્ષ્મને વિષે પ્રશ્ન આવ્યું હોય તો વૈતાળનો દોષ જાણવો. તેથી કરીને શરીરને વિષે તાવ, બહુ બકવાદ, ભ્રમ તથા આંખોને વિષે પીડા થાય છે; તેની શાંતિના માટે તેનું વિધાન કરી કરેણના પુષ્પ સહિત એકસોને આઠ ગુગળની આ-હુતી આપવાથી દોષનો નાશ થઈ જાય છે. ૫૪

મહામારિ દોષો ધનેચૈવ લગ્ને

શીર્ષે ચ પીડા જ્વરોગાત્રભંગમ્ ॥

• તસ્માત્ કૃતં પૂતલં ક્ષેત્રપાલં

ચંડી વિધાનં કૃતદોષનાશઃ ॥ ૫૫ ॥

ધન લગ્નને વિષે પ્રશ્ન આવ્યું હોય તો મહામારીનો દોષ જાણવો. તેથી કરીને માથાને વિષે પીડા, તાવ તથા શરીરનો ભંગ થાય છે; તેની શાંતિના માટે પુતળું કરી, ક્ષેત્ર-પાળની પૂજા કરી તથા ચંડીનું વિધાન કરવાથી થયેલા દોષનો નાશ થઈ જાય છે. ૫૫.

મૃગે માર્ગિણી રેફણી ક્ષેત્રપાલા:

સદા નેત્ર મંગો જ્વરો દેહમંગ્મ્ ॥

કૃતં પૂતલં રક્તપુષ્પૈર્યુતં ચ

કૃતસ્નાન રુદ્રીકૃતો દોષનાશ: ॥ ૫૬ ॥

મકર લગ્નમાં પ્રશ્ન આવ્યું હોય તો માર્ગિણી, રેફણી તથા ક્ષેત્રપાળનો દોષ જાણવો. તેથી કરીને હુમેશાં નેત્રને વિષે પીડા, તાવ અને શરીરનો ભંગ થાય છે; તેની શાંતિના માટે પુતળું કરી રક્ત પુષ્પથી પૂજા કરી તથા રુદ્રાભિષેક કરવાથી દોષનો નાશ થાય છે. ૫૬

ઘટે પૂર્વજો ગોત્ર દેવ્યાદિ દોષો

જ્વરોદ્દેગ શોકાતિસારં તથૈવ ॥

जलं पिप्पले दियते पिंडदानं

तिलंतर्पणं ब्रह्मभोज्यादिकं च ॥ ५७ ॥

કુંભ લક્ષ્મણ પ્રશ્ન આવ્યું હોય તો પૂર્વજ અથવા ગોત્ર દેવ્યાદિનો દોષ જાણવો. તેથી કરીને તાવ, ચિંતા, શોક તથા અતિસાર થાય છે; તેની શાંતિના માટે પીંપળે પાણી રેડી, પીંડદાન આપી, તલ તર્પણ કરીને બ્રાહ્મણ ભોજન કરાવવાથી શાંતિ થાય છે. ૫૭

मीने शाकिनी कर्कशो दोषउग्रः

हृदि जाठरे दाहपीडा ज्वरश्च ॥

कृतं पारणं ब्रह्मभोज्यादिकं च

सताष्टाहृतिगुग्गुलस्य प्रकुर्यात् ॥ ५८ ॥

મીન લક્ષ્મણને વિષે પ્રશ્ન આવ્યું હોય તો કઠીણ શાકિનીનો ભયંકર દોષ જાણવો. તેથી કરીને છાતીએ તથા પેટમાં દાહની પીડા અને તાવ આવે છે; તેની શાંતિના માટે બ્રાહ્મણ ભોજન તથા ધી સહિત ગુગળની એકસો ને આઠ આહુતી આપવાથી દોષનો નાશ થઈ જાય છે. ૫૮

॥ अथ नवग्रहस्तोत्रम् ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ जपाकुसुमसंकाशं काश्यपेयं महा-
 द्युतिम् ॥ तमोरिं मर्वपापघ्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम् ॥१॥ दधि-
 शंखतुषाराभं क्षीरोदारणवसंभवम् ॥ नमामि शशिनं सोमं शंभो-
 र्मुकुटभूषणम् ॥ २ ॥ धरणीगर्भसंभूतं विद्युत्कान्तिसमप्रभम् ॥
 कुमारं शक्तिहस्तं तं मङ्गलं प्रणमाम्यहम् ॥३॥ पियंगुकलिका-
 श्यामं रूपेणाप्रतिमं बुधम् ॥ सौम्यं सौम्यगुणोपेतं तं बुधं
 प्रणमाम्यहम् ॥४॥ देवानां च ऋषीणां च गुरुं काञ्चनसंनि-
 भम् ॥ बुद्धिभूतं त्रिलोकेशं तं नमामि बृहस्पतिम् ॥ ५ ॥
 हिमकुन्दमृणालाभं दैत्यानां परमं गुरुम् ॥ सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं
 प्रणमाम्यहम् ॥ ६ ॥ नीलाञ्जनसमाभासं रविपुत्रं यमाग्रजम् ॥
 छायामार्तण्डसंभूतं तं नमामि शनैश्चरम् ॥ ७ ॥ अर्धकायं
 महावीर्यं चन्द्रादित्यविमर्दनम् ॥ सिंहिकागर्भसंभूतं तं राहुं
 प्रणमाम्यहम् ॥ ८ ॥ पलाशपुष्पसंकाशं तारकाग्रहमस्तकम् ॥
 रौद्रं रौद्रात्मकं घोरं तं केतुं प्रणमाम्यहम् ॥ ९ ॥ इति व्यास-
 मुवोद्गीतं यः पठेत्सुममाहितः ॥ दिवा वा यदि वा रात्रौ
 विघ्नशान्तिर्भविष्यति ॥ १० ॥ नरनारीनृपाणां च भवेद्दुःस्व-
 प्नाशनम् ॥ ऐश्वर्यमतुलं तेषामारोग्यं पुष्टिवर्धनम् ॥ ११ ॥
 ग्रहनक्षत्रजाः पीडास्नस्कराणि समुद्भवाः ॥ ताः सर्वाः प्रशमं
 यान्ति व्यासो ब्रूते न संशयः ॥ १२ ॥

॥ इति श्री व्यासविरचितं नवग्रहस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

ત્રીજો છે.

પૈયાર છે.

કર્મકાંડનો અદ્વિતીય અંથ.

પૌરાણિકકર્મઠીપિકા.

જેશી વૃંદાવા વિરચિત.

આ ક્રમમાં જે માદ્રિષ્ટિથી, દશસ્થાન, પ્રહસાન્તિ,
 વાગ્દાન, મધુપર્ક, વિભાવસંસ્કાર, ગાયુ પ્રસવ, યજ્ઞોદ્દેશશાન્તિ,
 જ્યેષ્ઠાશાન્તિ, મૃગશાન્તિ, વ્યતીયાતશાન્તિ, વારતુશાન્તિ, નવમ-
 હજ્જપાત્મકપ્રોગ, અન્વિસહિત નવમદ્વેના મંગો, મૃત્યુંજય-
 જ્યપરિચિ, મૃત્યુંડીપ્રોગ, લમ્બરૂપોગ, એકાદશી ઉવાપન,
 પુરુષોત્તમમાસ પ્રોગ, સ્ત્રીનાટ ઉવાપન, મંગાપૂજન, કાશી-
 ની નામાવળી, નિત્યતર્પણ, દશાહશ્રાદ્ધ,
 દાદશાહશ્રાદ્ધ તથા વેદવાપ શ્રાદ્ધ વિગેરે સર્વ પ્રયો-
 ગો આપવામાં આવ્યા છે. તેમજ જે ઉકાણે સમજણ ના પડે
 તેવા ઉકાણે ગુજરાતી રીપો આપવામાં આવી છે, તેથી કરીને
 યજ્ઞમાનવ્રાત કરનાર વાકાએ, પિપાર્થિઓએ તથા અન્ય
 વિદજ્ઞનોએ આપવામાં આવ્યા છે.

માદ્રિષ્ટિથી, દશસ્થાન, પ્રહસાન્તિ,
 વાગ્દાન, મધુપર્ક, વિભાવસંસ્કાર, ગાયુ પ્રસવ, યજ્ઞોદ્દેશશાન્તિ,
 જ્યેષ્ઠાશાન્તિ, મૃગશાન્તિ, વ્યતીયાતશાન્તિ, વારતુશાન્તિ, નવમ-
 હજ્જપાત્મકપ્રોગ, અન્વિસહિત નવમદ્વેના મંગો, મૃત્યુંજય-
 જ્યપરિચિ, મૃત્યુંડીપ્રોગ, લમ્બરૂપોગ, એકાદશી ઉવાપન,
 પુરુષોત્તમમાસ પ્રોગ, સ્ત્રીનાટ ઉવાપન, મંગાપૂજન, કાશી-
 ની નામાવળી, નિત્યતર્પણ, દશાહશ્રાદ્ધ,
 દાદશાહશ્રાદ્ધ તથા વેદવાપ શ્રાદ્ધ વિગેરે સર્વ પ્રયો-
 ગો આપવામાં આવ્યા છે. તેમજ જે ઉકાણે સમજણ ના પડે
 તેવા ઉકાણે ગુજરાતી રીપો આપવામાં આવી છે, તેથી કરીને
 યજ્ઞમાનવ્રાત કરનાર વાકાએ, પિપાર્થિઓએ તથા અન્ય
 વિદજ્ઞનોએ આપવામાં આવ્યા છે.

કી. એક રૂપીયા.

પટેલ અવેશભાઈ ઉમેદવાઈ.

અને ઉચ્ચાના.

બુકસેલર, રીવાડ—અમદાવાદ.

